ਤਮਾਮ ਹਕ ਮਹਫੂਜ਼ ਹੈਂ

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਗ੍ਰੰਥ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਾਅਰਥ ਗੁਰਮੁਖੀ

ਜਿਸਕੋ

ਨਿਰਮਲ ਸ੍ਵਾਮੀ ਪੰਡਿਤ ਈਸ਼ਰਸਿੰਘਜੀ
ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਾਲਿਓਂ ਨੇ ਰਚਕੇ
ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ

ਛਪਵਾਇਆ

ਸੰਮਤ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹੀ ੪੪੦

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਪ੍ਰੇਸ ਲਾਹੌਰ ਮੇਂ ਛਪਾ

ਮੋਖ [illegible]

काशीस्थानस्थनिर्मलस्वामिपण्डितईश्वरसिंहसाधुः

मार्गशिर कृष्णद्वादशी सोमवार। संवत् १९६० विक्रमी

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮ:

ਅਥ ਸੂਚੀਪਤ੍ਰ

੧ ਆਤਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚਾਰ
੨ ਮੰਗਲ ਵਿਚਾਰ
੩ ਉਥਾਨਕਾ
੪ ਪੁਨਾ ਉਥਾਨਕਾ
੫ ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਉਥਾਨਕਾ
੬ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰ
੭ ਪੁਨਾ ਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰ
੮ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ
੯ ਪੁਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ
੧੦ ਤ੍ਰਖਤ੍ਰ ਨਿਆਇ ਉਤ੍ਰ
੧੧ ਪਦਸਕਤੀ ਵਿਚਾਰ
੧੨ ਸਾਵਦ ਵੋਧਵਿਚਾਰ
੧੩ ਸੰਤੁਸਟੀ ਵਿਚਾਰ
੧੪ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਮਹਾਂਵਾਕ
੧੫ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ
੧੬ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰੂ ਅਭੇਦ
੧੭ ਭੇਦ ਘਟਤਿ ਬਿਆਪਕ ਵਿਚਾਰ
੧੮ ਦੁਆਦਸ ਮਹਾਂ ਬਿਆਹਿਤੀ

੧੯ ਮੰਤ੍ਰ ਅਰਥ ਧਰਮ ਜਿਗਿਆਸ
੨੦ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਭੇਦ
੨੧ ਅਧਿਸਿਠਾਨ ਰੁਦ੍ਰ ਵਿਚਾਰ
੨੨ ਸਰੂਪ ਗਿਆਨ ਬ੍ਰਹਮ ਜਿਗਿਆਸਾ
੨੩ ਸਫੁਰਣ ਸਰੂਪ ਅਧਿਸਿਠਾਨ ਵਿਚਾਰ
੨੪ ਸਰਵ ਵਿਕਲਪ ਨਿਰਾਕਰਣ
੨੫ ਜੀਵ ਈਸ੍ਵਰ ਮਾਇਆ ਵਿਭਾਗ
੨੬ ਵਿਵਾਦ ਨਿਰਾਸ ਪ੍ਰਦਰਸਨ

ਯਿਹ ਉਕਤ ਸੂਚੀ ਪਤ੍ਰਕੀ ਰੀਤੀ ਲੇਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਛਬੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਿਚਾਰਹੈ। ਸੋਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਜਿਸਿ ਜਿਸਿ ਅਸਥਾਨਮੇਂਹੈ ਸੋ ਊਂਹਾਂ ਸੂਖਮ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਣਾ ਜਰੂਰਤਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚਮੇ ਏਕਏਕ ਅਖਰਕੇ ਜੁਦੇਜੁਦੇ ਅਨੇਕਹੀ ਪਦਹੈ। ਉਨਿਅਨੇਕ ਪਦੋਂਕੇ ਅਨੰਤਹੀ ਅਰਥਹੈਂ ਔਰ ਅਨੰਤਹੀ ਅਰਥੋਂਮੇ ਗਿਆਨਹੈ ਔਰਬਿਅੰਤ ਹੀ ਧਾਤੂਆਂਹੈ। ਬਿਅੰਤਹੀਂ ਪ੍ਰਤੇਹੈ। ਔਰ ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤਿਓਂਕੇ ਅਰਥਭੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰੋਂਸੇਹੈ। ਇਸਿਲੀਏ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਮੇ ਵਿਚਾਰ।ਵ੍ਰਿਤੀਨਿਰੋਧ ਕਰਕੇਹੀ ਕਰਣਾਯਥਾਰਥਹੈ।

ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਸੂਚੀਪਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤੰ ॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਵਕਾਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤਿ ਈਸ੍ਵਰਸਿੰਘਜੀ ਨਿਰਮਲ ਸੁਆਮੀ ਕਰਤ੍ਰਿਕ ਇਸਗ੍ਰੰਥਕਾ ਵ੍ਰਤਾਂਤ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਪੋਖਮਾਸ ਸੁਕਲਪਖ ਸਪਤਮੀ ਤਿਥੀ ਐਤਵਾਰਦਿਨ ਸੰਮਤ ਉੰਨੀਸੌ ਪਚਾਸਮੇਂ । ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਰੂਪ ਭਾਖਾਕੇ ਵੀਚ ਤਥਾ ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਭਾਖਾਕੇਵੀਚ । ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਕ । ਯਿਹ ਗ੍ਰੰਥ ਬਨਾਇਆਹੈ । ਸੋ ਈਹਾਂ ਇਸਗ੍ਰੰਥਕੇਵੀਚ ਹਮਾਰੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਪੰਡਿਤਿ ਦੇਵਨਾਰਾਇਣਸਿੰਘਜੀਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਹੈ ਸੋ ਉਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਜੋ ਸੰਸੇ ਵਿਪਰਜੇਹੈ ਅਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਸੋਉਨਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀਕੇ ਵਾਸਤੇ । ਵਾਹਿਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚਾਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ ਸੋਨਿਆਇ ਬਿਆਕਰਣ ਵੇਦਾਂਤ । ਇਨ ਤੀਨੋਂਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਲੇਕਰ । ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ । ਬਹੁਤ ਕਠਨ ਹੈ । ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਚਾਰੋਂ ਅਖਰੋਂ ਕੇ ਵੀਚਮੇਂ । ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦਅਰਥ ਗਿਆਨ । ਯਿਹਪਾਂਚੋਂ ਪੰਜਸੌ ਦਰਜੇਮੇਂਹੈਂ ਸੋ ਹਮਨੇ ਅਪਣੇ ਬਨਾਏ ਹੁਏ ਉਸ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਕੀ ਰਚਨਾ ਨਿਵੰਧਨ ਕਰੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਵੁਧੀਕੇ ਬਲ ਕੀ ਬਹੁਤ ਜਰੂਰਿਤਹੈ । ਸੋ ਈਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆਕੇ ਵੀਚ ਬਹੁਤ ਸੁਗਮ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਲਿਖਾਹੈ ਤਵਭੀ ਫਲਤ ਅਰਥ ਬਹੁਤ ਕਠਨਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ

ਵਿਦਿਆਕਾ ਖਜਾਨਾਹੈ। ਸੁਆਲ ਵਾਲੇਕੋ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਏਕਭੀ ਨਹੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤਾ ਰਹਾ ਸੋਇਸ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਣੇਸੇਂ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਓਅੰਕਾਰਕੇ ਅਰਥੋਂ ਜੈਸੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਹਜਾਰੋਂ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤੇਹੈਂ ਜਿਸ ਕਿਸੀਨੇਂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਕਹੀ ਕਿਸੀ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਅਰਥ ਲਿਖਾਹੈ ਸੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਆ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸਕ ਹਮਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਕਾਹੀ ਅਰਥ ਲਿਖਿਆਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕੇ ਲੇ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੀ ਵ੍ਯਾਖਿਆ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਭਾਖਾ ਗੁਰਮੁਖੀਭਾਖਾ ਇਨ ਦੋਨੋਂਮੇਂਹੈ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਆਤਮਗ੍ਰੰਥਵ੍ਰਤਾਂਤਨਿਵੇਦਨੰਸਮਾਪਤੰ॥੧॥ਇਤਸ੍ਰੀ

ਓਂ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

੧ ਓਂ ਈਸ੍ਵਰ ਮੂਰਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਭਿਓ ਨਮਃ॥

੧ ਓਂ ਸਤਿਗੁਰੂਪ੍ਰਸਾਦ॥

੧ ਓਂ ਸਤਿਨਾਮਕਰਤਾਪੁਰਖ। ਅਥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸਕ ਗ੍ਰੰਥਃ ਪ੍ਰਾਰਭਿਤੇ। ਦੋਃ ਪਗ ਲਗ ਯਿਹ ਕਾਬਾ ਫਿਰਾ ਚਰਿਤ ਅਜਾਬਾ ਜਾਹਿ ਦੁਖਹਰਹੈ ਸਦਸੁਖਕਰੈ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹ॥੧॥ ਸਿੰਘ ਗੁਵਿੰਦ ਦਨਿੰਦਸਮ ਸੁਧ ਵਿਰਾਟ ਸਮਾਨ॥ ਚਰਾਚਰੀ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟਮੇਂ ਏਸਵਸਤੁਕਲਹਾਨ॥੨॥ ਸੋਃ ਕਰੁਣਾਂ ਸਿੰਧ ਅਪਾਰ ਕਾਲੂ ਸੁਤ ਕਲੰਗੀਸ਼ਧਰ॥ ਮਾਇਆ ਛਲ ਬਲ ਛੀਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਗੁਰੂ ਵਿਘਨਹਰ॥੩॥ ਦੇਸ ਦੁਆਬੇ ਬਾਜ਼ੀਆਂ

ਨਗਰ ਮਾਂਹਿ ਤਪੋ ਨਿਧਿ ॥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਸਾਧੂ ਹਰ ਪ੍ਰੀਤੀ ਈਸ੍ਰਰ ਹਰ ਨਤਸਿਧਿ ॥ ੪ ॥ ਪੰਡਿਤ ਈਸ੍ਰਰ ਹਰਸੁਵਰ ਸੰਤਨਿਰਮਲੇ ਆਹਿ ॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਰਮੰਤ੍ਰਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਕੀਨੀ ਤਾਹਿ ॥ ੫ ॥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਹਿਲੇਂ ਰਚੀ ਕਾਸੀ ਵਾਸੀ ਹੋਇ । ਅਵਸੰਤਨਕੀ ਇਛਹਿਤ ਗੁਰੁਮੁਖ ਰਚਿਹੈਂ ਸੋਇ ॥ ੬ ॥ ਅਵਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਈਹਾਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਵਿਚਾਰ ਸਪਸਟ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਤਥਾਹੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਮੰਗਲ ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਵਿਰਾਟ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਨਮਸਕਾਰ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਕੀਆ ਹੈ। ਔਰ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸਠੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਇਸਿਟਗੁਰੂਹੈ ॥ ਉਸਕੇ ਸਾਖੀ ਸਰੂਪ ਆਤਮ ਵੇਧ ਜੁਗਤ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸਰੂਪ ਹੀਂ ਹੈ ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਾਹੈ ॥ ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦਨ ਭਾਈ । ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਪ੍ਰਮੇਸੁਰ । ਔਰ ਇਸਿ ਉਪਕ੍ਰਮ ਕੋ ਲੇਕਰ ਕੇ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਅੰਤ ਉਪਸੰਘਾਰਮੇਂ ਭੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀਹੈ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਮੰਗਲ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੨ ॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਵ ਇਸ ਅਸਥਲ ਕੇ ਵੀਚ ਮੇਂ ਯਥ ਚਿਤ ਉਥਾਨਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ॥

ਤਥਾਹੀ ॥ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਜੋਕਿ ਪੂਰਵਦੇਸਕੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕੇ ਨਿਵਾਸੀ ਕਿਸੀ ਰਾਜਾਨੇਂ ਪ੍ਰਸਨ ਕੀਆਥਾ ਜੋਕਿ ਹਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਕੇ ਮਤਕੇ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਉਪਦੇਸ ਲੀਆ ਚਾਹਤੇਹੈਂ ਪਰੰਤੂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਕੋਈ ਭੀ ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾਹੈ। ਔਰ ਮੰਤ੍ਰੋਂਕੇ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨ ਸ਼ਿਵ ਬਾਵਨ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਯਿਹ ਸਭੀ ਯਥਾਰਥਹੈਂ ਸੋ ਐਸੀ ਉਸ ਰਾਜਾਕੀ ਵਿਪ੍ਰੀਤ ਭਾਵਨਾ ਦੂਰ ਕਰਣੇ ਵਾਸਤੇ। ਸਮਾਨਰੀਤੀ ਸੇਂ ਔਰ ਵਿਸੇਸ ਰੀਤੀਸੇਂ ਵਿਚਾਰਹੈ ਸੋ ਈਹਾਂ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਉਸ ਰਾਜਾਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਥਮ ਉਥਾਨਕਾਕੇ ਵੀਚ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ॥ ਤਥਾਹੀ ॥ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਬਹੁਤ ਗ੍ਰੰਥੋਂਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾਂਕਾ ਪਾਂਚਮਾਂ ਸਿਰ ਸ਼ਿਵਜੀਨੇ ਕਾਟ ਦੀਆਥਾ ਸੋ ਮਹੀਮਨ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਔਰ ਸ਼ਿਵਕਾ ਲਿੰਗ ਵਿਸ਼ਨਜੀ ਨੇ ਕਾਟਕੇ ਗਿਆਰਾਂ ਟੁਕੜੇ ਕਰਦੀਆ ਥਾ ਔਰ ਵਿਸ਼ਨਕੇ ਭ੍ਰਿਗੂਨੇ ਲਾਤ ਮਾਰੀ ਥੀਂ ਔਰ ਬਾਵਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਥਾ ਰਾਮਨੌਮੀਕੋ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰਕਾ ਜਨਮ ਹੂਆਥਾ ਔਰ ਭਾਦੋਂਕੀ ਅਸਟਮੀਕੋ ਕ੍ਰਿਸਨਜੀਕਾ ਜਨਮ ਹੂਆਥਾ। ਸੋ ਇਸਲੀਏ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ ਯਿਹੀ ਉਕਤਛੇ ਅਰਥ ਨਹੀਹੈਂ ਔਰ ਜਿਸਕਾ ਜਨਮ ਨਹੀ ਜਾਤ ਨਹੀ ਕੁਲ ਨਹੀ ਔਰ ਮਰਣ ਨਹੀ ਕਾਟਾ ਨਹੀ ਮਾਰਾ ਨਹੀ ਇਨ ਪਾਂਚ ਦੋਖੋਂਸੇ। ਜੋ ਰਹਿਤਹੈ ਸੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਯਥਾਰਥਹੈ। ਯਿਹ ਸਮਾਨਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ

ਅਰਥਮੇਂ ਵਿਚਾਰਹੈ।ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸਮਾਨਰੂਪ ਉਥਾਨਕਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸਨਕੋ ਲੇਕਰ ਸਮਾਨਸੇਹੀ ਰਾਜਾਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਮੇਂ ਉਤ੍ਰ ਦੀਆਹੈ।ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਉਥਾਨਕਾਸਮਾਨ ਪ੍ਰਸਨਮੇਂ। ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰ ਸਮਾਨ ਅਰਥ ਉਤ੍ਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨੰ ॥ ੩ ॥

੧ ਓ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਖਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕੀ ਉਥਾਨਕਾਕੋ ਵਿਸੇਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ। ਸੋ ਮਾਲੂਮਹੋ ਸਭੀ ਮਤੋਂਮੇਂ ਪਰਸਪਰ ਜੀਵੋਂਕਾ ਵਿਵਾਦਹੈ। ਮਤ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇਵਤਾ ਉਪਾਸਕਉਪਾਸਨਾ ਇਨ ਪਾਚੋਂਕੇ ਵੀਚ ॥੫॥ ਸੋਸਭੀ ਪੁਰਖ ਪਰਸ ਪਰ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਜੋਕਿ ਹਮਾਰੇ ਮਤਕੇ ਯਿਹ ਪਾਂਚੋਂ ਯਥਾਰਥ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਨੇ ਯਿਹਆਪਪਾਂਚੋਬਨਾਏਹੈਂ।ਔਰਮਤੋਂਕੇਯਿਹਪਾਚੋਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਨੇ ਨਿਹੀ ਬਨਾਏਹੈ । ਐਸੇਹੀ ਸਭੀ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਸੋਇਸਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਬਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਮਤੋਂਮੇਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ ਵਿਵਾਦਹੈਂ। ਸੋਯਿਹ ਬਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰ ਆਗੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੇਗੇਂ। ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਬਾਰਾਂਹੀ ਮਤਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਮਤਭੇਦ ਕਰਕੇ ਹਰੇਕ ਮਤਮੇਂ ਯਿਹ ਉਕਤ ਪਾਂਚਪਾਂਚਹੈ ਸੋਇਸ ਵਿਚਾਰਕੋ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਣੇਸੇਂ ਬਾਰਾਂ ਹੀ ਮਤੋਂਕੇ ਵੀਚਮੇਂ। ਬਾਰਾਂ ਪੰਜੇ ਸਾਠਹੈ ਸੋ ਜਬ ਇਸ ਸਾਠ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਵਾਦਕੇ ਵੀਚਮੇਂ। ਯਿਹ ਪੁਰਖ ਉਰਝ ਰਹੇਹੈਂ

ਪਰਸਪਰ। ਤਵਤੋ ਸਰਵ ਪੁਰਖੋਂਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਅਵਿਦਿਆ ਮੇਂਹੀ ਫਸੇ ਰਹਿਣੇਂਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੀਹੈ। ਮ੍ਰਿਤੂਮੇਂ ਛੂਟਣੇ ਕਾ ਉਪਾਇ ਕੋਈ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਜਾਣਨਾਤੋ ਸਭੀ ਮਤੋਂਸੇਂ ਦੂਰਹੀ ਰਹਿਗਿਆਹੈ। ਸੋਇਸਲੀਏ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋਂਕੋ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰਣਕੀ ਜਰੂਰਤਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਮਤੋਂਕੇ ਵਿਵਾਦਨੇ ਗੁਪਤ ਕਰ ਰਖਾਹੈ ਸੋਐਸਾਵਿਚਾਰ ਕਰਣਾ ਯਥਾਰਥਹੈ ਜਿਸਵਿਚਾਰਕੇ ਕਰਣੇਸੇਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਕੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਸਰਵ ਪ੍ਰਾਣੀ ਆਤਮ ਬੋਧਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਸਕੇ। ਤਬ ਤੋ ਸਭੀ ਮਤੋਂਕਾ ਸਾਠ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਵਿਵਾਦ ਦੂਰ ਹੋਜਾਵੇਗਾ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਦੁਤੀਆ ਉਥਾਨਕਾ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੪ ॥

੧ ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਅਵਉਕਤ ਅਵਿਦਿਆ ਬੰਧਨਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਬੋਧਕਾ ਉਪਾਇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈਂ॥ ਤਥਾਹੀ । ਜੇਕਰਕੇ ਸਭੀ ਪੁਰਖ ਅਪਣੇ ਅਪਣੇ ਮਤੋਂਕੇ ਪੁਸਤਕੋਂਕੇ ਮੁਤਾਬਕ ਬਹੁਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂਕੋ । ਬਹੁਤੇਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮਾਨਲੇਮੇਂਗੇ ਤਬਤੋ ਸਰਵਪੁਰਖੋਂਕੋ ਏਕਹੀ ਕੋਈ ਮੰਤ੍ਰ ਮਾਨ ਲੇਣਾਂਹੀਂ ਜਥਾਰਥਹੈ ਸੋ ਜਿਸਿ ਕਿਸੀ ਏਕਹੀ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਸਭੀ ਦੇਵਤੇ ਹੋਸਕਤੇਹੈਂ॥ ਵੋਹੀ ਮੰਤ੍ਰ ਯਥਾਰਥ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ਸੋ ਨਿਆਇ ਬਿਆਕਰਣਕੀ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਵੋਹ ਏਕਹੀ ਮੰਤ੍ਰ ਅਨੇਕ

ਦੇਵਤਿਓਂਕਾ ਵਾਚਕ ਹੋ ਸਕਤਾਹੈ ਜੈਸੇਕਿ ਅੰਗਰੇਜੀ ਫਾਰਸੀਕੇ ਗ੍ਰੈਮਰ ਔਰ ਸਰਫਨੈਸੇਂ ਲਫਜ਼ੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਸਹੀ ਹੋਤੇਹੈਂ ਐਸੇਹੀਂ ਏਕ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾਹੀ ਅਰਥ ਸਭੀ ਦੇਵਤੇ ਹੋਨਾ ਯਥਾਰਥਹੈ । ਅਥਵਾ । ਸਰਵ ਅਵਤਾਰ ਔਰ ਦੇਵਤਿਓਂਕਾ ਪ੍ਰੇਰਕ ਏਕ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਯਥਾਰਥਹੈ ਸੋ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇਂਭੀ ਸ਼ਾਠ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਵਾਦ ਦੂਰਹੋਜਾਤੇਹੈ ਪਰੰਤੂ ਤਵਭੀ ਸਰਵ ਪੁਰੂਖੋਂਕੇ ਮਨਕਾ ਭੇਦ ਦੂਰ ਨਹੀ ਹੋਸਕਤਾਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਭੀ ਕਥਨ ਕਰੇਂਗੇ. ਜੋਕਿ ਹਮਾਰਾ ਦੇਵਤਾਹੈ ਸੋ ਵੋਹੀ ਸਭੀ ਔਰ ਦੇਵਤਿਆਂਕੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾਂ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾਹੈ ਤਵਤੋ ਸਰਵਹੀ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਕਥਨ ਕਰੇਂਗੇ ਤਵਭੀ ਫਿਰਿ ਉਕਤ ਸਾਠ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵ੍ਰਿਤ ਨਹੀ ਹੋਸਕਤਾਹੈ। ਇਸਿਲੀਏ ਪ੍ਰਥਮ ਵਿਚਾਰ ਪਖਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ॥ ਅਨੇਕ ਦੇਵਤਿਆਂਕਾ ਵਾਚਕ ਏਕ ਮੰਤ੍ਰਹੀ ਸਾਠ ਵਿਵਾਦਕੇ ਦੂਰ ਕਰਣੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਹੋਨਾ ਯਥਾਰਥਹੈ । ਸੋ ਇਸਿ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾ ਰੂਪ ਜਬਾਨਹੈ ਸੋ ਉਸਕੇ ਬੀਚਮੇਂ ਜੋ ਵਾਹ-ਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੀ । ਬਿਆਖਿਆ ॥ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸਕ । ਯਿਹ ਗ੍ਰੰਥਹੈ ਸੋ ਉਸਿਮੇਂ ਯਿਹ ਸਭੀ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਵੋਹੀ ਵਿਚਾਰ ਈਹਾਂ ਗੁਰੂਮੁਖੀ ਭਾਖਾਮੇਂ ਭੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ । ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਈਹਾਂ ਬਾਰਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਬਾਰਾ ਅਰਥ ਇਕਤਾਲੀ

ਅਖਰ ਇਨਿਤੀਨੋਂਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ।
ਸਕਤੀ ਸੂਰਜ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸਨ ਛਿਵ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਰਾਟ
ਤਤੁਮਸੀ ਮਹਾਂਕਾਲ ਅਥਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਜਿਗਿਆਸਾ ॥
ਅਥਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਜਿਗਿਆਸਾ ॥ ੧੨ ॥
ਯਿਹ ਬਾਰਾਂਮੰਤ੍ਰਹੈਂ ਇਨ ਬਾਰਾਂ ਮੰਤ੍ਰੋਂਕੇ ਵੀਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕੀ
ਰੀਤੀਸੇਂ ਇਕਤਾਲੀ ਅ. ਰਹੈਂ ਸੋ ਇਨਬਾਰਾਂ ਮੰਤ੍ਰਾਂਕੇ ਅਰਥ
ਬਾਰਾਂਹੀ ਦੇਵਤਾਹੈਂ ਸੋਇਨ ਬਾਰਾਂਕੇ ਵੀਚਮੇਂ। ਬਾਰਾਂ
ਪੰਜੇਸਾਠ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ। ਪਰਸਪਰ ਉਪਾਸਕੋਂਕਾ। ਨਿਊਨ
ਅਧਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਵਿਵਾਦਹੈਂ। ਸੋਇਸ ਸਾਠ
ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ। ਵਿਵਾਦਕੋ ਦੂਰ ਕਰਣੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਇਕਤਾਲੀ
ਅਖਰਵਾਲੇ ਬਾਰਾਂ ਮੰਤ੍ਰਾਂਕੇ ਆਸਥਾਨਮੇਂ ਚਾਰ ਅਖਰਕਾ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਯਿਹ ਮੰਤ੍ਰ ਪਾਠ ਜਥਾਰਥਹੈ। ਸੋਵੋਹ ਬਾਰਾਂ
ਦੇਵਤੇ ਰੂਪ ਅਰਥ ਇਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਾਹੀ ਨਿਆਇ
ਬਿਆਕਰਣ ਵੇਦਾਂਤ ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੀ
ਸਪਸਟਹੈ। ਸੋਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਅਰਥ
ਪ੍ਰਕਾਸਕ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੀ ਬਿਆਖਿਆਕਾ
ਅਵਲੋਕਨ ਜਰੂਰ ਕਰਨਾ ਯਥਾਰਥਹੈ। ਸੋ ਉਸੀ ਰੀਤਕੀ
ਜੋ ਹਮਾਰੀ ਬਨਾਈ ਹੂਈ ਬਿਆਖਿਆਹੈ। ਵੋਹੀ ਯਿਹ
ਹਮਨੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੀਹੈ ॥ ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਨੰਤ ਅਰਥਹੈਂ ॥
ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਤ੍ਰੀਤੀਆ ਉਥਾਨਕਾ ਵਿਚਾਰਃ॥੫॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ ॥

ਅਥਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਤੇ। ਪੂਰਵ ਪਖੀਕਾ ਕਥਨ ਹੈ ਜੋ ਪਦ ਨਿਆਇ ਬਿਆਕਰਣ ਕਰਕੇ ਯਥਾਰਥ ਸਿਧਿ ਹੋਤੇਹੈਂ ਉਨ ਪਦੋਂ ਕੇ ਵੀਚਮੇਂਹੀ ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਯਿਹ ਪਾਂਚੋਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਤੇਹੈਂ ਤਵਹੀ ਉਸ ਪਦਕੋ ਅਰਥ ਵਾਲਾ ਪਦ ਕਹਿਤੇਹੈ ਸੋਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਰਾਮ ਇਸ ਦੋ ਅਖਰਕੇ ਪਦਮੇਂ ਯਿਹ ਉਕਤਪਾਂਚੋਂ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈ। ਸੋਇਸੀ ਲੀਏ ਰਾਮ।ਇਤਿਆਦੀ ਸਵਦੋਂਕੋਪਦਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਇਸ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਨਾਰਾਇਣ ਵਾਸ਼ਦੇਵ ਇਨਚਾਰ ਚਾਰ ਅਖਰੋਂ ਵਾਲੇ ਪਦੋਮੇਂ ਉਕਤ ਪਾਂਚੋਂ ਬੀਸ ਬੀਸ ਕਾਇਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਸਚਾਰ ਅਖਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ । ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਯਿਹ ਪਾਂਚੋਹੀ ਨਹੀਹੈ ਸੋਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਯਿਹ ਮੰਤ੍ਰ ਨਿਰਰਥਕਹੈ ਯਿਹਿ ਪੂਰਵ ਪਖੀਕੀ ਆਸੰਕਾਹੈ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ। ਆਗੇ ਉਤ੍ਰ ਪਖਮੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਵੀਚ ਪੂਰਵ ਪਖੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵੇਦ ਬਿਆਕਰਣ ਨਿਆਇ ਵੇਦਾਂਤ ਇਨ ਚਾਰੋਂਹੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਦੋਸ ਦੂਰ ਕਰਣੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇਉਤ੍ਰਦੀਏ ਜਾਵੇਂਗੇ॥ ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰਃ॥ ੬॥

੧ ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਪੁਨਾ ਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰਃ। ਪ੍ਰਤੀ ਪਾਦਿਤੇ। ਅਥ ਪੂਰਵ ਪਖੀਕਾ ਕਥਨਹੈ ਇਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਚਾਰਹੀ ਅਖਰੋਂ

ਕਾ ਨਿਯਮ ਕਿਉਂ ਹੈ। ਤੀਨ ਅਖਰ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈਂ ਅਥਵਾ ਪਾਂਚ ਅਖਰ ਇਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕਾ ਕੋਈ ਐਸਾ ਯਥਾਰਥ ਉਤ੍ਰ ਦੇਨਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਉਤ੍ਰਕੇ ਦੇਨੇਸੇਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਨਿਯਮਸੇਂ ਚਾਰਹੀ ਅਖਰ ਬਨੇ ਰਹੇਂ। ਤੀਨ ਅਖਰਕੀ ਪਾਂਚ ਅਖਰਕੀ ਆਸੰਕਾ ਨਿਵਾਰਣ ਹੋਜਾਵੇ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਤਾਕਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਸੋ ਇਨ ਦੂਖਣੋਂ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਣੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰੇਂਗੇ ਉਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚਮੇਂ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਦੁਤੀਆ ਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰः ॥ ੨ ॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮः।

ਅਬ ਇਸ ਪਖਕੇ ਵੀਚ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਪੂਰਵਪਖੀਕੇ ਪ੍ਰਸਨੋਂ ਕਾ ਉਤ੍ਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ ਉਸਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਜਿਸ ਉਤ੍ਰਕੇ ਦੇਣੇਸੇਂ ਪੂਰਵ ਪਖੀ ਕਾ ਪ੍ਰਸਨ ਖੰਡਿਤ ਹੋ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਪੂਰਵ ਪਖੀਨੇਂ ਕਥਨਕੀਆ ਥਾ ਜੋਕਿ ਯਿਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਖਾਹੈ। ਸੋ ਇਸਕਾ ਉਤ੍ਰ ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ। ਜੋਕਿ ਜਿਤਨੀ ਪੁਰਖ ਮਾਤ੍ਰ ਕੀ ਬਨਾਈ ਵਿਦਿਆਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਭਾਖਾਹੀਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਕੁਛ ਮੁਖਸੇਂ ਬੋਲਾਜਾਤਾਹੈ ਉਸ ਭਾਖਣਕਾ ਨਾਮ ਭਾਖਾ ਹੈ

ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਲੇਕਰਣੇ ਮਨੁਖ ਅਵਤਾਰ ਦੇਵਤੇ ਦਾਨੋ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਵਿਸਨ ਸ਼ਿਵ ਜੋਕੁਛ ਮੁਖਸੇਂ ਬੋਲਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਸਭੀ ਭਾਖਾਹੀਹੈ। ਜੇਕਰਕੇ ਵਾਦੀ ਕਥਨ ਕਰੇ ਜੋਕਿ ਈਸ਼੍ਵਰਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਹੀ ਬੋਲਤਾਹੈ। ਤਵ ਈਸ੍ਵਰ ਵਿਦਿਆ ਬਿਨਾਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ ਕਿਉਕਿ ਈਸ਼੍ਵਰਕੀ ਵਿਦਿਆ ਵੇਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਮੇਂਹੀਹੈ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਹੀ ਸਦਾ ਬੋਲਤਾਹੈ ਔਰ ਕੋਈਭੀ ਬੋਲੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨਹੀ ਬੋਲਤਾਹੈ। ਔਰ ਜੋ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈਂ ਸੋ ਈਸ਼੍ਵਰਕੇ ਰਚੇ ਹੂਏ ਨਹੀਹੈਂ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਲੀਏ ਪ੍ਰਸਨੋਂਕਾ ਉਤ੍ਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ॥ ਤਥਾਹੀ ॥ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਸਭੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਹੋਤੀਆਂਹੈ ॥ ਜੀਵੋਂਕੇ ਨਹੀ ਹੋਤੀਆਂਹੈ ਸੋ ਜੀਵ ਬੀਸੋਂਪ੍ਰਕਾਰੋਂਕੀ ਵਿਦਿਆਕੋ ਜਾਂਣਤੇਹੈਂ ਔਰ ਨਵੀਨ ਬਹੁਤ ਸੀਆਂਬਿਦਿਆ ਕੋ ਰਚਤੇਭੀ ਹੈ। ਇਸਿ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਣੇਸੇਂ। ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤਾਹੈ। ਕੇਵਲ ਏਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਦਿਆਕੇ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਅਲਪਕੁਛ ਗਿਆਨ ਵਿਸਿਸਟ ਜੀਵ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਹੂਆਹੈ। ਜੇਕਰਕੇ ਉਕਤਸਰਵ ਵਿਦਿਆ ਵਾਲਿਓਂਕੇ ਅੰਦਰਮੇਂਹੀ ਈਸ਼੍ਵਰਹੈਂ ਤਵਤੋ ਅਰਜੁਨਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀਨੇ ਗੀਤਾ ਕਰਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਾਹੈ। ਜੋਕਿ ਹੇ ਅਰਜਨ ॥ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸਭੀਪ੍ਰਾਣੀਓਂਕੇ ਧਾਰਣਵਾਲੇ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਹਿਰਿਦੇਕੇ ਅੰਦਰ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤਾਹੈ ਇਸਿ ਕਥਨ ਕਰਣੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਹੂਆ ਹੈ ਜੋ ਸਰਵ

ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਹੈ ॥ ਇਨਿ ਸਰਬ ਵਿਦਿਆ ਵਾਲੇ ਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈ ॥ ਦੂਸਰਾ ਵਿਚਾਰ ॥ ਜੋ ਬਾਦੀਕਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਭਾਖਾ ਈਸ੍ਵਰਕੀ ਵਿਦਿਆ ਨਹੀ ਹੈ ਸੋ ਬਾਦੀਕਾ ਕਥਨ ਅਸੰਗਤ ਹੈ ਕਿਉਕਿ। ਵਾਦੀ ਕੋ ਭਾਖਾ ਇਸਿ ਪਦਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਗਿਆਨ ਨਹੀ ਹੈ। ਭਾਖਾ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਵਿਸੇਖ ਰੂਪ ਹੈ ॥ ਔਰ ਸਭੀ ਵਿਦਿਆ ਜੋ ਹੈ ਭਾਖਾ ਅਰਥ ਸਰੂਪ ਵਿਦਿਆ ਕੇ ॥ ਵੀਚ ਮੇਂ ਵਿਸੇਖਣ ਹੈ। ਸੋਈ ਦਿਖਿਲਾਤੇ ਹੈ ॥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾਕਾ ਵਿਸੇਖਣ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ। ਅੰਗਰੇਜੀ ਫਾਰਸੀ। ਕਰਨਾਟੀ। ਦਖਣੀ। ਯਿਹ ਸਭੀ। ਭਾਖਾ ਵਿਦਿਆ ਕੇ ਵੀਚ ਮੇਂ। ਵਿਸੇਖਣ ਹੈ। ਸੋਈ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾ। ਦਖਣੀ ਭਾਖਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਖਾ। ਫਾਰਸੀ ਭਾਖਾ। ਕਰਨਾਟੀ ਭਾਖਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ। ਐਸੇ ਵਿਸੇਖਣਾ ਵਾਲੀ ਕੋ। ਭਾਖਾ ਵਿਦਿਆ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੂਸਰੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰੋਂ ਸੇਂ। ਵਾਦੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕਾ। ਨਿਰਾਕਰਣ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਵੀਚ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਆਸੰਕਾ ਨਹੀ ਹੈ। ਸਾਖਿਆਤ। ਈਸ੍ਵਰ ਕੇ ਮੁਖ ਕਰਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰਾ ਹੂਆ। ਵਾਹਗੁਰੂ। ਯਿਹ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਭਾਖਾਕਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਸੋ ਯਿਹ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਦ ਰੀਗਾ ਪਦ ਜੈਸੇ ਜੋਗ ਰੂਢ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਹੈ। ਜੋਗ ਉਸ ਕੋ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਪਦਕੇ ਸਭੀ ਅਖਰ ਔਰ ਕਿਸੀ ਦੂਸਰੇ ਪਦਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ

ਪ੍ਰਤੇਕੇ ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਅਰਥ ਦਿਖਲਾਨੇਸੇ ਪੀਛੇ ਫਿਰ ਅਪਨੇ ਅਰਥਕੋ ਕਹੇਂ । ਰੂੜ ਉਸਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈਂ । ਜਿਸਪਦਕੇ ਸਭੀ ਅਖਰ ਮਿਲ ਕਰਕੇ ਅਰਥਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈਂ । ਇਸਰੀਤੀ ਸੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਪਦ ਜੋਗਰੂੜਹੈ ਇਨ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰਦੋਨੋ ਪਖੋਂਮੇਂ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਪਦਮੇਂ ਵਾਹਃ ਇਸ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਸੰਸਾਰਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਰਹਾ ਜੋ ਜੀਵਹੈ ਆਤਮਾਕੇ ਵੋਧਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਕਹਾਜਾਤਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਤਾ ਜਿਸਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਜਾਤੇਹੈਂ । ਅਵਇਨਿ ਦੋਨੋਂ ਪਖੋਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਪਦ ਅਰਥ ਇਨਦੋਨੋਂ ਵਿਚਾਰੋਂਕੋ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ । ਵਾਹਃ ਇਸਮੇਂ । ਤੀਨਪਦ । ਤੀਨਅਰਥਹੈ । ਗੁਰੂ । ਇਸ ਏਕ ਦੇਸ਼ਮੇਂ । ਤੀਨਪਦ । ਤੀਨ ਅਰਥਹੈ । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸ ਚਾਰ ਅਖਰਕੇ । ਸਮੁਦਾਇਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਫਿਰ ਤੀਨ ਪਦ ਤੀਨ ਅਰਥਹੈ । ਇਸ ਰੀਤੀਸੇਂ ਇਨਪ੍ਰਤੀ ਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ ਦੋਨੋ ਪਖੋਂਮੇਂ । ਕ੍ਰਮਸੇਂ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ । ਪਦ ਅਰਥ ਦੋਨੋਹੀਂ । ਆਠਾਰਾਂ । ਆਠਾਰਾਂ । ਕਹੇਜਾਤੇਹੈਂ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕੋ । ਲੇਕਰਕੇ । ਪਹਲੇ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ । ਪਖਕੇਵੀਚ । ਦੋ ਧਾਤੂ ਦੋ ਪ੍ਰਤੇਹੈਂ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ । ਇਸੀਤਰਾਸੇਂ । ਇਸਪਖਕੇ । ਵੀਚਮੇਂਭੀ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ।ਇਸਮੰਤ੍ਰਮੇਂ।ਦੋਧਾਤੂ ਦੋਪ੍ਰਤੇਹੈਂ।ਦੋਨੋਂਪਖੋਂਕੇ ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ ਆਠ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ ਆਠੋਂਕੇ ਆਠਹੀ ਅਰਥਹੈ । ਮਿਲ

ਕਰਕੇ ਸਭੀਸੋਲ੍ਹਾਂ ਭੇਦੇਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ । ਲੇਕਰਕੇ । ਇਨਦੋਨੋਂ ਪਖੋਂਕੇਵੀਚ। ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ । ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ। ਬਵੰਜਾਹੈਂ। ਅਗਿਆਨੀ ਪੂਰਵ ਪਖੀਕੋ ਇਨਮੇਂਸੇ ਏਕਭੀ। ਨਜਰਨਹੀ ਆਤਾਥਾ। ਇਸ ਰੀਤੀਸੇਂ ਵਾਦੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕੌਮੁਤਕਦਿਖਿਲਾਕਰਕੇ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਬਵੰਜਾਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਿਆਹੈ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈਂ । ਜਿਸਕੇ ਪਰਬ੍ਰਹਮਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾਨੇ ਵਾਲਾ। ਗਿਆਨਵਾਨ। ਗੁਰੂਹੈ। ਯਿਹ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਮੰਤ੍ਰਕੇ। ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ। ਇਨਚਾਰੋਂਮੇਂ । ਸਾਵਦ ਵੇਧ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇ। ਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨੰ।
ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰਪਖੇ ਸਮਾਪਤੰ॥ ੮॥

੧ ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਹ॥

ਅਦ੍ਵਤੀਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕੋ ਪੁਨਾ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੇਦਸੇਂ ਖੰਡਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋ ਹੇ ਵਾਦੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਤੁਮਕੋ ਜੈਸੇ ਕਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਤੁਮਾਰੇ ਏਕ ਦੋਸ਼ਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਤੁਮਾਰੇ ਮਤਕੇ ਵੀਚ ਅਠਾਹਟ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਦੋਸਹੈ ਸੋਈ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ। ਵੇਦਕਾਲ ਦੇਵ ਮੋਖ ਪਦਾਰਥ ਧਰਮਪਾਦ ਓਂਮਾਤ੍ਰਾ ਤਦਅਰਥ ਅੰਤਾ-ਕਰਣ ਵਿਰਤੀ ਵਰਣ ਆਸ਼੍ਰਮ ਦਿਕ ਆਵਸਥਾ। ਬਾਣੀ

ਖਾਣੀ ਹੁਗ॥ ੧੭॥ ਯਿਹ ਸਤਾਰਾਂ ਏਂਕੜੀਹੈ ਸੋ ਜੈਸੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਨਚਾਰ ਅਖਰਕੀ ਏਕ ਏਕੜੀਮੇਂ ਵਾਦੀਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨਥਾ। ਜੋਕਿ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਤੀਨ ਅਖਰ ਕਿਉ ਨਹੀਹੈਂ। ਔਰ ਪਾਂਚ ਅਖਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀ ਹੈਂ। ਚਾਰ ਅਖਰ ਕਾ ਨਿਯਮ ਕਿਉ ਰਖਿਆਹੈ। ਸੋ ਯਿਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਤਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਪੂਰਵ ਪਖੀਕੇ ਗਲਮੇਂ ਪੜਾਹੈ। ਸੋਇਨਸਤਾਰਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂਕਾ ਉਤ੍ਰਵਾਦੀਸੇਂ ਕੁਛਨਾ ਬਨੇਗਾ। ਸੋਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ ਤਥਾਹੀ। ਵੇਦਤੀਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਹੈ ਪਾਂਚ ਕਿਉ ਨਹੀਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਔਰ ਸੋਲਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜਾਣਲੈਣੇ ਔਰਭੀ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ॥ ਉਤਪਤੀ ਇਸਥਿਤੀ ਪਰਲੈਂ ਦਿਨਰਾਤ। ਇਨਚਾਰੋਂਕੇ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲੇ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸਨ ਸ਼ਿਵ ਸੂਰਯ ਯਿਹ ਚਾਰੋਂ ਤੀਨ ਕਿਉ ਨਹੀਹੈ। ਪਾਂਚ ਕਿਉ ਨਹੀਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਔਰ ਭੀ ਜਾਣ ਲੈਣੇ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਪੂਰਵਪਖ ਕਰਣੇਵਾਲੇਕੋ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ ਸਤਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਦੀਆ ਗਿਆਹੈ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਕੋਈ ਭੀ ਦੋਖ ਨ ਪਹੁਚਾ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਦੁਤੀਆ ਉਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰਃ॥ ੯॥

੧ ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮ॥

ਅਵ ਨਵੀਨ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਪੂਰਵ ਪਖੀਕੇ ਦੋਖੋਂਕੀ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚਸੇ ਨਿਵਰਤੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਕਹਿਤਾਹੈ। ਪ੍ਰਸਨ ਖੰਡਨ ਯਥਾਰਥ ਉਤ੍ਰ ਨਹੀ ਹੋਤਾਹੈ ਸੋ ਯਥਾਰਥ ਵਿਚਾਰਕੇ । ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ। ਸਿਧਾਂਤੀ ਪੂਰਵ ਪਖੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ। ਵਾਦੀ ਤ੍ਰਖਤ੍ਰ ਨਿਆਇ ਪਖਮੇਂ ਵਿਚਾਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਦੋਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕਰਕੇ ॥ ਤਥਾਹੀ। ਹੇ ਪੂਰਵਪਖੀ ਗ੍ਰੰਥੋਂਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ। ਕਰਮੋਂਕੀ ਵਿਧੀਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗਮੇਂ ਯਵਪੁਤ੍ਰ ਬਾਰਾਂ ਦਿਨੋਂ ਕਾ ਹੋਵੇ ਤਵ ਪੁਤ੍ਰਕਾ ਸੰਕੇਤਕ ਨਾਮਰਖੇ ਪੁਤ੍ਰਕੇ ਜਾਦਕਰਨੇਕੇ ਵਾਸਤੇ। ਦੂਸਰਾ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਬਹੁਤ ਸੇ ਵੁਧੀਵਾਲਿਓਂਨੇਂ ਕਥਨ ਕਰਾਹੈ ਜਗਤਕੀ ਰਚਨਾਂ ਜਵ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਨੇ ਚਾਰ ਖਾਣੀ ਬਨਾਈਥੀ ਤਵ ਹਜਾਰ ਫਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ੇਸਨਾਗ ਅੰਡਜ ਸ੍ਰਿਸਟੀਕੀ ਰਚਨਾਸੇਂ ਪੈਦਾ ਕੀਆ ਥਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸਨ ਸ਼ਿਵਕੇ ਸਾਥ ਤਵਸੇਂਹੀ ਸੇਸਨਾਗ ਹਜਾਰਨਾਮ ਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਨਮਾਂ ਨਮਾਂ ਨਿਤਿਲੇਤਾਹੈ ਜੈਸੇ ਬਾਰਮੇਂ ਦਿਨਿਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਬੁਲਾਨੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਰਖਿਆਥਾ ਸੋ ਸੇਸਨਾਗਕੇ ਪਦਮੋਂ ਬਰਸੋਂਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰੇ ਹੂਏ ਲਖੋਂ ਕਰੋੜੋਂ ਪਦਮੋਂ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਨਾਮਹੈਂ ਐਸੇ ਅਨੰਤ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਨਾਮਾਕੋ ਤੁਛ ਵੁਧੀ ਅਲਪਗਿਜੀਵ ਏਕ ਮੁਖਵਾਲਾ ਨਹੀ ਗਿਣਸਕਤਾ ਵੋਹ ਕਿਤੇ ਕਿ ਨਾਮਹੈਂ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣਸਾਸਤ੍ਰ ਬਨਾਨੇਵਾਲੇ ਅੰਗ੍ਰਿਸਿ ਵਾਯੂ ਅਗਨੀ ਸੂਰਜ ਬਿਆਸ ਕਣਾਦ ਗੌਤਮ ਇਤਿਆਦੀ ਸਭੀ ਮਨੁਸੋਂਕੇ ਅਵਤਾਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਛਤ੍ਰੀ ਇਤਿਆਸਦੀ ਭੀਹੈ ਯਿਹਸਭੀ

ਸੇਸਨਾਗਨੇ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਨਾਮ ਰਖੇਹੈਂ ਉਨਿਏਕ ਮਹੀਨੇਕੇ ਜਾਂ ਬਰਸ ਦਿਨੋਂਕੇ ਨਾਮਾਂਕੋ ਗਿਣਨੇ ਨਹੀ ਸਕਤਾ ਕੋਈ ਅਵਤਾਰਭੀ ਸੋ ਵੇਦਾਂ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂਮੇਂ ਇਸੀਵਾਸਤੇ ਬ੍ਰਹਮਕੇਨਾਮ ਲਿਖਣੇਸੇਂ ਰਹਿਗਏਹੈਂ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਦਿਕਪ੍ਰਦਰਸਨਰੀਤੀਸੇਂ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਠਾਕੁਰ ਵਿਸਨਕਾ ਨਾਮਹੈ । ਵੀਠੁਲ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮਹੈ ਰੰਗ ਮਦਾਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਕਾ ਨਾਮਹੈ। ਗੋਦਾਵਾਧਿਕਾਕਾ ਨਾਮਹੈ ਐਸੇਹੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਦਾਸਹੀ ਐਸੇ ਬਿਆਪਕ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਵਾਚਕ ਮੰਤ੍ਰਹੈ। ਸੋਯਿਹ ਸਭੀ ਨਾਮ ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂਮੇਂ ਨਹੀ ਹੈ ਲਿਖਣੇਵਾਲੇ ਭੂਲ ਗਏਹੈਂ ਲਿਖਣਾਂ ਭੂਲ ਜਾਣੇਸੇਭੀ ਉਕਤ ਰੀਤੀ ਸੇਂ ਸਭੀ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਕੇ ਨਾਮ ਯਥਾਰਥਹੈਂ। ਜੋ ਵਾਦੀ ਕੀ ਆਸੰਕਾਥੀ ਕਿਸੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਮੰਤਨਹੀਹੈ ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਉਤਰਦੀਏ ਗਏਹੈਂ। ਇਸ ਪਖਮੇ ਭੀ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਯਿਹ ਪਦ ਯੋਗਰੂੜਹੈ। ਬਿਆਪਕ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਵੀਚਮੇ। ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪਖਮੇਭੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤਰਮੇਂ। ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ। ਯਿਹਪਾਂਚੇ ਛਬੀਭੇਦਸੇਹੈਂ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਾਦੀਤੁਖਤੂਨਿਆਇ ਪਖ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੧੦॥

੧ ਓਪਰਬਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਨ ਚਾਰੋ ਅਖਰੋਕੇ ਵੀਚਮੇਂ। ਪੰਚਸੇਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ। ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ । ਇਨਕੇ ਨਿਰੂਪਣ

ਪਰਕਾਰਕ ਵਾਸਤੇ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਕੇ ਅਰਥਮੇ ਛਾਵਦ ਵੈਧਕੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀਕੇ ਲੀਏ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਦਕੀ ਛਕਤੀਕੇ ਸਰੂਪੋਂਕਾ ਸਪਸਟ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਤਥਾਹੀ। ਸੁਧ ਬਹਮਕੇ ਵੀਚਮੇ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਪਦਕੀ ਅਦਿੱਤ ਸਕਤੀ ਹੈ। ਸੋਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ। ਪੂਰਵ ਉਥਾਨਕਾ ਕ ਵਿਚਾਰ ਮੇ। ਪ੍ਰਕਾਰਭੇਦਮੇ ਬਾਰਾਂ ਭੇਦੋ ਕਰਕੇ। ਮੰਤ੍ਰ ਔਰ ਅਰਥਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਆਏਹੈ• ਉਸੀਕਾਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ ਸੁਧਬ੍ਰਹਮ ੧ ਚੇਤਨਸ਼ਕਤੀ ੨ ਸੂਰਯ ੩ ਬ੍ਰਹਮ੪ ਵਿਸਨ ੫ । ਸ਼ਿਵ ॥ ੬ ॥ ਵਿਰਾਟ ॥ ੭ ॥ ਮਹਾਂਕਾਲ। ੮ ॥ ਇਨਿ। ਆਠੋਂ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਸਾਥ। ਗੁਰੂ ਪਦਕੇ ਅਰਥਕਾ। ਅਭੇਦਹੈ । ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਸਾਥ। ਸਾਖੀ ਸਰੂਪਤਾ ਕਰਕੇ। ਏਕ ਰੂਪਹੈ ਔਰ ਸਾਤ ਅਰਥ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਦੇਵਤਾਕੇ ਸਾਥ॥ ਯਥਾਯੋਗ ਅਭੇਦਹੈ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਰਕੀ ਤਾਕਤ । ਮਾਇਆ ਕਾ ਨਾਮ ਸਕਤੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਔਰ ਜੈਸੇ। ਮਨੁਖੋਂ ਕੀ ਤਾਕਤ ਜੋਰਕੋ ਸਕਤੀ ਕਹਤੇਹੈ ਐਸੇਹੀ ਵਰਣੋਂਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਕਿ। ਏਕ ਅਖਰ ਹੋਵੇ। ਜਾਂ ਦੋਹੋਮੇਂ। ਜਾਂਤੀਨਚਾਰਹੋਮੇਂ। ਉਸਿਕੋ ਪਦ ਕਹਤੇਹੈਂ ਉਸਿਪਦਕੀ ਤਾਕਤ ਕਾ ਨਾਮ ਵਿਰਤੀਹੈ। ਸੋ ਪਦੋਂਕੀ। ਵਿਰਤੀਕੇ ਬਹੁਤ ਭੇਦਹੈਂ। ਉਸਿ ਵਿਰਤੀਕਾ ਨਾਮ। ਅਦਿੱਤ ਸਕਤੀਹੈ ॥ ੧ ॥ ਕੇਵਲ ਸਕਤੀਹੈ ॥ ੨ ॥ ਲਖਣਾਹੈ ॥ ੩ ॥ ਬਿੰਜਨਾਹੈ ॥ ੪ ॥ ਧੁਨੀਹੈ ॥ ੫ ॥ ਅਵਰੇਵਹੈ ॥ ੬ ॥

ਇਨਿਛੇਓ ਕਰਕੇ । ਸਭੀ ਵਿਦਿਆਮੇਂ । ਵਰਣ ਪਦ ਵਾਕ ਇਨਿ ਸਭੀ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀਏ ਜਾਤੇਹੈਂ॥ ਐਸੇਹੀ। ਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥ ਜੋਹੈਂ॥ ਮਤੁਪ ॥ ੧ ॥ ਅਚ ॥ ੨ ॥ ਅਧਿਆਹਾਰ ॥ ੩ ॥ ਆਵਿਰਤੀ ॥ ੪ ॥ ਅਨੁਵਿਰਤੀ ॥੫॥ ਇਨਿਪਾਂਚਕਰਕੇਭੀ ॥ ਕੀਏ ਜਾਤੇਹੈਂ ॥ ਸੋ ਇਸਿਵਿਚਾਰਕੋ ਲੇਕਰਕੇ। ਗਿਆਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਉਕਤਵਿਚਾਰਸ੍ਹੰ॥ ਰੋਪਣਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਕੋ ਦਿਖਲਾ ਕਰਕੇ। ਆਗੇ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਬੀਚਮੇਂ ॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਦਕੇ॥ ਅਰਥ ਨਿਰੂਪਣ ਕੇ ਵਾਸਤੇ। ਵਾਹਗੁਰੂ। ਇਸ ਪਦਕੀ ਸਕਤੀਕੇ ਸਰੂਪੋਂਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ॥ ਤਥਾਹੀ ॥ ਇਸਿ ਵਿਚਾਰਕੋ ਸਕਤੀ ਵਾਦ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕਰਕੇ। ਸਪਸਟ ਕੀਆ ਜਾਤਾਹੈ। ਸੋ ਜੈਸੇ ਘਟ ਪਦਕਾ ਅਰਥ। ਘਟਕੀ ਬਿਅਕਤੀਹੈਂ। ਘਟਤੁ ਜਾਤੀਹੈ। ਔਰ ਇਨਿ ਦੋਨੋਂਕਾ ਸੰਬੰਧਹੈ। ਸੋ ਏਕ ਘਟ ਪਦ ਕਰਕੇ। ਬਿਅਕਤੀ ਜਾਤੀ ਸੰਬੰਧ। ਇਨਿ ਤੀਨੋਂ ਕਾ ਗਿਆਨ ਹੋਤਾਹੈ। ਤੀਨੋਂਕਾ ਨਾਮਹੀ। ਘਟ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਐਸੇਹੀ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਪਦਕੀ ਸਕਤੀਕਾ ਆਕਾਰ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ। ਆਸਚਰਜ ॥ ੧ ॥ ਔਤਕ੍ਰਿਸਟ ॥ ੨ ॥ ਗੁਰੂ ਈਸ੍ਵਰ ਅਭਿਨ ॥ ੩ ॥ ਇਨਤੀਨੋ ਧਰਮੋਂ ਕਰਕੇ। ਯੁਕਤ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਹੈ। ਤੀਨੋ ਹੀ ਧਰਮੋ ਕਰਕੇ ਯੁਕਤ। ਆਤਮਾਂਕੇ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਅਰਥੋਂਕੇ ਬੋਧ ਕਰਾਨੇਵਾਲੀ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਦਕੀ ਤਾਕਤ

ਰੂਪ ਸਕਤੀਹੈ ਸੋ ਈਸ੍ਵਰ ਪਦ ਕਰਕੇ। ਪੂਰਵ ਕਥਨ ਕੀਏ ਹੂਏ ਆਠੋਂ ਅਰਥੋਂਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰਹੈ ਉਨਿਆਠੋਂ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਵੀਚਮੇਂ। ਵੇਧਕਰਾਨੇਵਾਲੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਦਕੀ। ਤਾਕਤ ਸਕਤੀਹੈ। ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਅਰਥਮੇ ਭੀ ਇਸ ਪਦਕੀ ਉਕਤ ਰੀਤੀਸੇਂ ਵੈਸੇਹੀ ਸਕਤੀਹੈ। ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੇਦ ਕਰਕੇ। ਤੀਨ ਅਰਥਕੇ ਵੀਚਮੇਂਭੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਪਦਕੀ ਅਰਥਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਵੇਧਕੇ ਕਰਾਨੇ ਵਾਲੀ ਸਕਤੀਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਬਾਰਾਂ ਅਰਥਹੈਂ। ਬਹੁਤ ਸੂਖਮ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰਹੈ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਯਿਹਹੈ। ਜੈਸੇ ਹਰੀ ਇਸ ਪਦਕੇ ਅਰਥ ਅਨੇਕਹੈ ਸਕਤੀਕੇ ਭੇਦਸੇਂ ਅਰਥ ਗਿਆਨਮੇਂ ਭੇਦ ਹੋਤਾਹੈ। ਐਸੇਹੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਬਿਵਸਥਾਹੈ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੁਪਦ ਸਕਤੀ ਵਿਚਾਰਃ ਸਮਾਪਤਃ॥੧੧॥

੧ ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਅਵ ਪਦ ਸਕਤੀ ਵਿਚਾਰਕੀ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਪਦਕੇ ਅਰਥ ਵਿਖੇ ਸਾਵਦ ਵੇਧਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਪਦਕੀ। ਸਕਤੀ ਕੇ ਭੇਦੋਂਕਰਕੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੇ ਅਰਥਮੇਂ। ਅਠਤਾਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ। ਸਾਵਦ ਵੇਧਹੈ। ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ। ਪੂਰਬਕੇ ਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂਮੇਂ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਲੈਣਾ। ਜੈਸੇਕਿ। ਉਕਤ ਆਠ ਅਰਥਕੇ ਸਾਥ। ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ।

।ਅਤੇ ਏਹੈ।ਆਸਚਰਯਤ ਉਤਕ੍ਰਿਸਟਤ ਅਭੇਦਤੁ। ਯਿਹ ਤੀਨਰੂਪ ਨਹੈਂ। ਆਠ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਸ੍ਵਰਕਾ ਸਰੂਪਹੈ ਉਸੀ ਸਰੂਪਮੇਂ ਔਰ ਗੁਰੂਮੇਂ ਤੀਨੋਂ ਗੁਣ ਯਥਾਰਥਹੈਂ।ਆਠੋਂ ਅਰਥੋਂਮੇਂ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਰਹੈ।ਆਠਹੀ ਵਿਸੇਸਣੈ। ਫਿਰ ਆਠ ਅਰਥ। ਵਿਸੇਖਣਹੈ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਅਰਥ ਵਿਸੇਖ ਹੈ।ਅਵਿਦਿਆਕੇ ਵੰਧਨਸੇ ਵਿਨਾ ਚਿਦਾ ਭਾਸਮੇਂ ਯਿਹ ਬਿਵਸਥਾਹੈ।ਆਠ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸਾਵਦ ਗਿਆਨਕਾ।ਸਰੂਪ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ।ਆਸਚਰਯ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ॥ ੧ ॥ ਆਸਯ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ॥ ੨ ॥ ਉਤਕ੍ਰਿਸਟ ਸਰੂਪਗੁਰੂ ॥ ੩ ॥ ਉਤਕ੍ਰਿਸਟ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ॥੪॥ ਉਤਕ੍ਰਿਸਟਗੁਰੂਸੇਂ ਅਭਿਨ ਬ੍ਰਹਮ ॥ ੫ ॥ ਉਤਕ੍ਰਿਸਟ ਬ੍ਰਹਮਸੇਂ ਅਭਿਨਗੁਰੂ ॥ ੬ ॥ ਆਸਚਰਜ ਗੁਰੂਸੇਂ ਅਭਿਨ ਬ੍ਰਹਮ ॥ ੭ ॥ ਆਸਚਰਯ ਬ੍ਰਹਮਸੇਂ ਅਭਿਨ ਗੁਰੂ ॥ ੮ ॥ ਯਿਹ ਆਠ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰੂ ॥ ਇਨਿ ਦੋਨੋਂ ਸਰੂਪੋਂ ਮੇਂ ॥ ਪਰਸਪਰਹੈ ॥ ਐਸੇਹੀ।ਸਕਤੀ ਸੂਰਯ ਵਿਰਾਟ ॥ ਮਹਾਕਾਲ ਵਿਸਨੂ ਬਹਮਾ ਸਿਵ ॥ ੭ ॥ ਇਨਿਸਾਤੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗਮੇਂ ਭੀ। ਗੁਰੂ ਪਦਾਰਥਕਾ ਸਾਤੋਂਕੇਸਾਥ ਪਰਸ ਪਰ ਅਭੇਦ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਆਠ ਆਠ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ॥ ਵਿਸੇਖ ਵਿਸੇਖਣ ॥ ਇਨਿ ਦੋਨੋਂ ਭੇਦੋਂ ਕੋ ਲੇਕਰ। ਸਾਵਦ ਵੇਧਕਾ ਵਿਚਾਰਹੈ। ਜੈਸੇ ਪੂਰਵ ਗ੍ਰੰਥਮੇ। ਆਸਚਰਯ। ਉਤਕ੍ਰਿਸਟ ਇਨਿ ਦੋਨੋ ਧਰਮ ਕਰਕੇ ਯੁਕਤੇ ਮੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦਿਖਿਲਾਈਹੈ ॥ ਇਸੀ

ਰੀਤੀਸੇ ਯਿਹ ਸਭੀ ਬਿਵਸਥਾ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣਹੈ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਾਵਦ ਗਿਆਨ ਵਿਚਾਰਃ॥

ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤਃ॥੧੨॥

ੴ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮ ਣੇਨਮਃ॥

ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਨਵੀਨ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣਕੇ ਵਾਸਤੇ। ਸੰਛੇਪ੍ਰਟੀ ਵਿਚਾਰ ਪਖਕਾ। ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਏਕ ਦੇਸ ਵਾਹ ਪਦਹੈ ਸੋਯਿਹ ਪਦ ਣਿਓ ਪ੍ਰਤੇ ਵਾਲੀ ਵਾਹੀ ਧਾਤੂਕਾ ਬਿਆ ਕਰਣ ਕਰਕੇ ਬਨਜਾਤਾਹੈ। ਸੋਇਸ ਵਾਹ ਪਦਕਾ ਅਰਥ। ਅਸਤੁਤੀ ਕਰਣੇਕੇ ਯੋਗ ਆਤਮਾਂਕੇ ਵਿਚਾਰਕੇ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈਂ। ਅਥਵਾ। ਵਾਹ ਇਸਪਦਕਾ। ਸਾਖੀ ਸਰੂਪ ਆਤਮਾਂਹੀ। ਯਥਾਰਥ ਅਰਥਹੈ ਗੁਰੂ ਇਸ ਪਦ ਕੇਭੀ। ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਜੋ ਦੋਨੋ ਅਰਥਹੈ ਵੋਹੀ ਅਰਥ ਯਥਾਰਥਹੈਂ। ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂ ਕਾ ਆਪਸਮੇਂ ਕਰਮ ਧਾਰਿਆ ਸਮਾਸ ਹੋਨੇਸੇ। ਬਿਆ-ਕਰਣਕੀ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਏਕਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਯਿਹਪਦ ਬਨ ਜਾਤਾਹੈ। ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ। ਇਸਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰਕੇ ਵੀਚਮੇਂ। ਫਾਰਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ। ਇਨ ਦੋਨੋਕੇ ਸਟਛਨੈ ਗ੍ਰੈਮਰਕਾ॥ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤਭੀ। ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਕਰਲੈਣਾਂ ਸੋਇਸ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦ ਅਰਥੋਂਕਾ ਵਿਚਾਰ ਜੋ ਹੈ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਤੀ

ਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ ਤ੍ਰਖਤ੍ਰ ਨਿਆਇ। ਇਨਤੀਨੋ ਪਖੋਕੇ ਵੀਚ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਆਏਹੈਂ। ਆਗੇ ਉਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂਭੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਈਹਾਂ ਤ੍ਰਖਤ੍ਰ ਨਿਆਇ। ਵਿਚਾਰ ਪਖਕੇ ਵੀਚਮੈ ਸਾਵਦ ਗਿਆਨਕੀ। ਵਾਹਗੁਰੂ। ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਵਿਵਸਥਾ ਸਭੀ ਪੂਰਵਕੀ ਰੀਤੀ ਜੈਸੀ ਪ੍ਰਸਿਧਹੀ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣੀ। ਈਹਾਂ ਸੰਤ੍ਰਸਟੀ ਵਿਚਾਰਮੇਂ। ਵਾਹਗੁਰੂ। ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥ ਵੀਚ ਸ਼ਾਵਦ ਵੇਧ ਦਿਖਲਾਤੇ ਹੈ। ਤਥਾਹੀ। ਆਤਮਾਂਕੇ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਜੋ ਹੈ। ਸੋ ਅਸਤੁਤੀ ਕਰਣੇਕੇ ਯੋਗਹੈ॥ ਔਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅਸਤੁਤੀ ਕਰਣੇ ਕੇ ਯੋਗਹੈ॥ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਮੇਂ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸ਼ਾਵਦਵੇਧਹੈ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰੇ ਸੰਤ੍ਰਸਟੀਵਿਚਾਰਃ॥ ੧੩॥

ੳ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ॥

ਅਬ ਇਸ ਪਖਮੇ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਯਿਹ ਮਹਾ ਵਾਕ ਜਿਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਹੈ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈਂ॥ ਸੋ ਜੈਸੇ ਉਦਿਆਲਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣਨੇ ਅਪਣੇ ਬੇਟੇ। ਸ੍ਵੇਤਕੇਤੂ। ਇਸਿਨਾਮ ਵਾਲੇਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਤਤ੍ਵਮਸੀ ਯਿਹ ਵਾਕ ਚਾਰ ਅਖਰੋਂਕਾ ਨੌਂਬਾਰ। ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾਥਾ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤੀਵਾਲੇ ਪੁਰੂਖੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਚਾਰ ਅਖਰੋਂਕਾ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਯਿਹ ਮਹਾਂਵਾਕ ਮੰਤ੍ਰ

ਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਦਸੋਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਆਤਮਾਕੇ ਵਿਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਾਹੈ॥ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਸਪਸਟ। ਕਰਤੇਹੈਂ। ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ। ਵਾਹਃ। ਯਿਹਤ੍ਵੰ ਪਦਹੈ। ਇਸਿ ਵਾਹ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਜਨਮ ਮਰਣ ਸੁਖ ਦੁਖ ਕਰਕੇ ਵੰਧਨਮੇ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵਆਤਮਾਂਹੈ । ਇਸਿ ਵਾਹਪਦਕੇ ਅਰਥ ਜੀਵਆਤਮਾਂਕੋ॥ ਅੰਦਰਕੇ ਅਹੰਕਾਰ ਵਿਸਿਸਿਟ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਅਸਮਦ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਕਹਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਅਸਮਦਪਕਾ ਅਰਥਹੈ ਮੈਂ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਮੈ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹਃ ਇਸਿ ਪਦਕੇ ਅਰਥ ਕੋ। ਜਸਮਦ ਪਦਕਾਭੀ ਅਰਥ ਕਹਿਤੇਹੈ ॥ ਸੋ ਜੋ ਬਾਹਰ॥ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੀ। ਵਿਰਿਤੀਕਾ॥ ਵਿਖੇ ਪਦਾਰਥਹੈ। ਯਿਹਿ ਮੇਰੇ ਭੂਮੀਦਨ ਇਤਿਆਦੀ ਸਭੀਹੈ ਇਨਿਕੋ ਜੁਸਮਦ ਇਸਿ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਕਹਾਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸਿ ਰੀਤੀਸੇ ਜੋ ਯਿਹ ਅਰਥ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਅਰਥ। ਵਾਹਗੁਰੂ। ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਏਕਦੇਸ। ਵਾਹਃ। ਇਸ ਪਦਕਾਹੀ। ਅਰਥ ਯਥਾਰਥਹੈ। ਸੋਇਸ ਰੀਤੀਸੇ। ਵਾਹਗੁਰੂ। ਇਸ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਕੇ। ਵਾਹਃ। ਇਸ ਪਦਕੋ। ਤ੍ਵੰ ਪਦ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ। ਵਾਹਃ। ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਜੀਵਹੈ। ਇਸੀਵਾਸਤੇ। ਵਾਹਃ। ਇਸ ਪਦਕੀ ਚੇਤਨ ਮਾਤ੍ਰਮੇਂ ਲਖਣਾਹੈਂ। ਇਸ ਅਸਥਾਨਮੇਂ। ਗੁਰੂ। ਇਸਿ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਹੈ ਚੇਤੰਨਿ ਮਾਤ੍ਰਮੇਂ ਗੁਰੂ ਪਦਕੀ ਲਖਣਾਹੈ। ਵਾਹਗੁਰੂਮੇ ਅਸੀ

ਪਦਕਾ ਸੂਚਨ ਨਹੀਹੈ। ਸੋ ਅਸੀ ਯਿਹਕ੍ਰਿਆ ਪਦਹੈ। ਸੋਕ੍ਰਿਆ ਪਦ। ਦੋਨੋ ਪਦੋਕੇ ਦੋਨੋ ਅਰਥੋਕਾ ਅਭੇਦ ਵੋਧਨ ਕਰਤਾਹੈ। ਹਰੇਕ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਨਿਯਮਹੈ ਕ੍ਰਿਆਕਾ ਅਧਿਆਹਾਰ ਹੋਤਾਹੈ ਸੋ ਇਸਿਲੀਏ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮਹਾਂਵਾਕਕੇ ਵੀਚਮੇ ਕ੍ਰਿਆਕਾ ਊਪਰਸੇ ਅਧਿਆਹਾਰ ਹੋਤਾਹੈ। ਅਸੀ। ਕ੍ਰਿਆਹੈ। ਸੋ ਅਸੀ ਕ੍ਰਿਆ ਭਾਵ ਅਭਾਵ। ਦੋਨੋ ਵਿਧੀਓ ਕਰਕੇ। ਅਸਤੀਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਸਤਾਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਅਭੇਦ ਰੂਪ ਕਰਕੇ। ਵੋਦਨ ਕਰਤੀਹੈ ਈਹਾਂ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇ। ਚਿਦਾਭਾਸ ਮਿਥਿਆਹੈ। ਸਾਖੀਸਰੂਪ ਚੇਤਨਮੇ ਰਾਗ ਦੋਖਕੀ ਵਾਸਨਾਂਕਾ ਤੀਨੋ ਕਾਲਮੇ ਕਵੀਭੀ ਸੰਵੰਧ ਨਹੀਹੈ। ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮਹਾਂਵਾਕਕਾ ਅਰਥ ਸਾਖੀਚੇਤਨ ਬਿਆਪਕਚੇਤਨਹੈ ਇਨਿ ਦੋਨੋਂਅਰਥੋਂਕਾ ਅਸੀਇਸਿਪਦਕੇ ਅਰਥਨੇ ਵਾਹ: ਗੁਰੂ ਇਨਿਨੇਦੋਂਪਦੋਂ ਕਰਕੇ ਅਭੇਦ ਕਥਨਕਰਾਹੈ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚਮੇਂ ਬਕਾਰ ਵਕਾਰ ਇਨਿਦੋਨੋਂਅਖਰੋਂਵਾਲੇ ਪਾਠਯਥਾਰਥਹੈਂ ਜੋਕ੍ਰਛਕ॥ ਵਿਦਿਆਗੁਰੂਮਤਕੀਮੇਂ ਨਿਸਿਚਾਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕੋ ਕਰਣੇਵਾਲੇ ਪੁਰੂਖਹੈ ਉਨਿਕੋਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰੂਮਤਕਾ ਯਥਾਰਥ ਸਿਧਾਂਤਮਿਲਤਾਹੈ ਕਿਉਕਿ ਜੋਵਿਚਾਰ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇਪਦ-ਅਰਥਗਿਆਨ ਇਨਿਪਾਂਚੋਕਾਵਦਸਾਸਤ੍ਰਮੇਂਲਿਖਾਹੈ ॥ ਸੋਸਭੀਵਿਚਾਰ ਦੋਨੋਂਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਸਾਹਵਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ॥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਸਾਹਵਜੀ ਸ੍ਰੁਤੇਪ੍ਰਮਾਣਹੈ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਾਹਗੁਰੂ ਮਹਾਵਾਕ ਬਿਆਖਿਆ ਸਮਾਪਤਃ॥੧੩॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ ॥

ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰਕਰਕੇ ਪੂਰਵਪਖੀਕੀ ਆਸੰਕਾਕੇ ਉਤ੍ਰਕੇਵਾਸਤੇ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤਿਓਂਕੇ ਵਿਭਾਗੋਂਕਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਅਵਲਮੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵਾਪਦਕਾ ਵਿਚਾਰਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ। ਬਕਾਰ ਵਕਾਰ ਇਨਿਦੋਨੋਂਪਾਠੋਂਕੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ॥ ਤਥਾਹੀ ਜੈਸੇਕਿਬਸਤ੍ਰ ਬਣਨੇਂਕੇਵੀਚਮੇਂ ਸੂਤਕਾ ਤਾਂਣਾਂਪੇਟਾਹੋਤਾਹੈ॥ਐਸੇਹੀ ਸਵਦ ਪਦਵਾਕਮੇਂਭੀ ਵਿਚਾਰਹੈ ਜੈਸੇਅੰਦਰ ਸਰੀਰਕੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਨੇ ਅਸਥਾਨਜੋ ਰਚੇਹੂਏਹੈਂ ਅਪਣੇ ਗਿਆਨ ਇਛਾਕ੍ਰਿਤੀ ਇਨਿਤੀਨੋਂਕਰਕੇ ਉਨਿ ਅਸਥਾਨੋਂਮੇਂ ਅਨੇਕਪ੍ਰਕਾਰੋਂਕੇ ਪਦਵਾਕਸਵਦ ਪੈਦਾਹੋਤੇਹੈਂ ਇਨਿਤੀਨੋਂਕੇਪ੍ਰਤੀ ਈਸ੍ਵਰਕੇ ਗਿਆਨ ਇਛਾ ਕ੍ਰਿਤੀ ਯਿਹਿਤੀਨੋਂ ਤਾਣਾਂਪੇਟਾਹੈ। ਇਸਿਵਿਚਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਸਤਿਨਾਮ ਯਿਹਿਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਰਕੇ ਰਚੇਹੂਏ ਮੰਤ੍ਰਹੈ। ਇਸਿਵਾਸਤੇ ਇਨਿਮੰਤ੍ਰੋਂਮੇਂ ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਪਦਾਰਥ ਗਿਆਨ ਇਨਿਪਾਚੋਂਕੀ॥ ਬਿਵਸਥਾ ਸਮੀਚੀਨਹੈ। ਯਿਹ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੁਦਰਤਿਸੇਂ ਸਿਧਾਂਤ ਸ੍ਰੀਦਸਗੁਰੂਜੀਕਾ ਦੋਨੋਂਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧਹੀਹੈ॥ ਅਵ ਜੀਵੋਂਕੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀਕੇਵੀਚਮੇਂ ਜੀਵੋਂਨੇਜੈਸੇ ਵੇਦਾਂਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ

ਕੇਵੀਚਮੇਂ ਜੈਸੇਮੰਤ੍ ਕਥਨਕਰੇਹੈ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਓਂਸੇਆਦਲੇ
ਕਰਕੇ ਵੋਹੀਵਿਚਾਰ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਮੇਂਭੀ ਨਿਰੂਪਣ
ਕਰਤੇਹੈ ਤਥਾਹੀ ਵਸਨਿਵਾਸੇ ਬਸ ਆਛਾਦਨੇ ਯਿਹਦੋਧਾਤੂਹੈ
ਇਨਿਦੋਨੋਂਧਾਤੂਕਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਹਗੁਰੂ ਵਕਾਰ ਬਕਾਰ ਇਨ
ਦੋਨੋਂ ਅਖਰੋਂਵਾਲਾ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕਾ ਪਾਠਬਣਜਾਤਾਹੈ ਔਰਭੀ
ਇਨਦੋਨੋਂ ਅਖਰੋਂਵਾਲੀ ਬਹੁਤਧਾਤੂਹੈਂ ਸੋਇਸਵਿਚਾਰਕੋ
ਅੰਗੀਕਾਰਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਃ ਇਸਪਦਕਾ
ਔਰ ਇਸਕੇ ਅਰਥ ਕਾ ਵਿਚਾਰਕਰਤੇਹੈਂ ਤਥਾਹੀ ਵਾਗਤੀ
ਗੰਧਨਿਓਇਸਕਾਵਿਚਾਰਯਿਹਹੈਵਾਇਸਧਾਤੂਕੇਚਾਰਅਰਥਹੈ
ਗਿਆਨ ਗਮਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੂਚਨ ਇਸਧਾਤੂਸੇਂ ਪਰੇਪ੍ਰਤੇਹੋਤਾਹੈ
ਬਿਆਕਰਣਕੀਰੀਤੀਕਰਕੇ ਉਸਿਪ੍ਰਤੇਕਾਅਰਥ ਜੋਕਹਿਤੇਹੈਂ
ਉਸਿਅਰਥਕਾ ਸੰਬੰਧ ਧਾਤੂਕੇਚਾਰੋਂ ਅਰਥੋਂਕੇ ਸਾਥਹੈ ਧਾਤੂਕੇ
ਅਰਥਕੋ ਸਵਦਕਾ ਤਾਂਣਾਂਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ਪ੍ਰਤੇਕੇਅਰਥਕੋ ਸਵਦ
ਕੀ ਸਿਧੀਕੇਵਾਸਤੇ ਪੇਟਾਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ਸੋਦੋਨੋਂ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇ ਮਿਲ
ਜਾਤੇਂਸੇਂ ਪਦਬਨਾਕਰਕੇ ਅਰਥੋਂਕੋ ਪ੍ਰਗਟਕਰਤੇਹੈਂ ਇਸ
ਰੀਤੀਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਵਾਃ ਯਿਹਪਦ ਸਿਧਿਹੈ ॥ ਚਾਰਇਸਿਕੇ
ਉਕਤਅਰਥਹੈ ਜੀਵਸ੍ਰਿਟੀਮੇਂ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ
ਵਾਃ ਇਸਿਅਖਰਕਾ ਯਿਹਵਿਚਾਰਹੈ ਇਸਿਆਦਕੇ ਅਖਰ
ਮੇਂ ਨਿਆਇ ਬਿਆਕਰਣ ਇਨਿਦੋਮਤਕੇ ਭੇਦਕਰਕੇ
ਤੀਨਪਦਹੈਂ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇ ਇਨਿਦੋਨੋਂਕੇ ਦੋਰੂਪਹੈਂ ਏਕ ਪ੍ਰਤੇਕਾ
ਅਰਥਹੈ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਵਾਇਸਿ ਅਰਥਮੇਂ ਤੇਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ

ਸੋਂ ਸਾਮੱਗ੍ਰੀਹੈ ਪੂਰਵ ਪਖਕੇ ਕਰਣੇਵਾਲੇਕੋ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਆਦੀਵਾ ਇਸਿਅਰਥਮੇਂ ਏਕਭੀ ਪਦਅਰਥ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾਥਾ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਪਦਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਜੈਸੇਹੈ ਐਸੇਹੀ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਹਕਾਰ ਗੁਕਾਰ ਰੁਕਾਰ ਇਨਿਤੀਨੋਂ ਅਖਰੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਵਾਪਦਕਾ ਅਰਥ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਪੂਰਣਗਿਆਨ ਸਰੂਪਹੈ ਪੂਰਣਗਿਆਨ ਵਾਲਾਹੈ ਹਕਾਰ ਅਖਰਕਾ ਅਰਥ ਵਿਸੇਖ ਗਿਆਨਵਾਲਾਹੈ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟਬ੍ਰਹਮ ਬ੍ਰਹਮਨੇਸਠੀ ਬ੍ਰਹਮਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਅਖਰੋਂਕਾ ਪ੍ਰਸਿਧਿਅਰਥਹੈ ਜੈਸੇ ਉਕਤ ਵਾਪਦਕਾਅਰਥਹੈ ਐਸੇਹੀ ਹ੍ਰਿਵਧਾਤੂਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਉਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਹਕਾਰ ਪਦਕੀ ਸਿਧੀਹੈ ਧਾਤੂ ਅਰਥ ਪ੍ਰਤੇ ਅਰਥ ਤੀਨਪਦਤੀਨ ਅਰਥਹੈਂ ਯਿਹਦਸਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਹਕਾਰ ਇਸਿਅਖਰਮੇਂਹੈ ਇਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਗੁ ਪਦਕਾ ਵਿਚਾਰਹੈ ਤਥਾਹੀ ਗ੍ਰੀ ਧਾਤੂਕਾ ਅਰਥ ਅ ਗਿਆਨਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀਹੈ ਗ੍ਰੀਧਾਤੂਸੇਂ ਪਰੇਜੋ ਪ੍ਰਤੇਹੈਉਸ ਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥ ਅਗਿਆਨਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀਕਰਣੇ ਵਾਲਾਹੈ। ਐਸੇ ਅਰਥੋਂਕੀ ਵਿਵਖਿਆਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਤੀਸਰਾ ਗੁ ਪਦ ਸਿਧਿਹੈ। ਇਸ ਗੁਪਦਮੇਂ। ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ। ਗ੍ਰੀਧਾਤੂ ੧ ਨਿਵਿਰਤੀ ਅਰਥ ੨ ਉ ਪ੍ਰਤੇ ੩ ਅਗਿਆਨਕੀ। ਨਿਵਿਰਤੀ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ। ਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥਹੈ ੪। ਬਿਆਕਰਣਕੀ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਗੁ ਸਵਦਮੇਂ ਏਕ ਪਦਹੈ ਨ੍ਯਿਆਇ ਰੀਤੀਸੇਂ

ਦੋਪਦਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਮਤੋਂਮੇਂ ਤੀਨ ਅਰਥਹੈ। ਇਸਿ ਉਕਤ ਰੀਤੀਸੇ। ਗੁ ਸਬਦਮੇਂ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀਹੈ। ਐਸੇਹੀ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਰੂ ਪਦਮੇਂਭੀ ਯਿਹੀ ਉਕਤ ਬਿਵਸਥਾਹੈ। ਰੂ ਧਾਤੂਕਾ ਸਬਦ ਸਫੋਟ ਬ੍ਰਹਮ ਅਰਥਹੈ। ਪ੍ਰਤੇਕਾਭੀ ਇਸਿ ਅਸਥਲ ਮੇਂ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੀ ਅਰਥਹੈ ਸਫੋਟ ਵਿਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਫਲਿਤ ਚੇਤਨਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਇਸਿਵਿਚਾਰਕੋ ਉਕਤ ਰੀਤੀਸੇਂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਫਲਿਤ ਅਰਥਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈ। ਤਥਾਹੀ। ਸੋਮੰਤ੍ਰਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਯਿਹਹੈ। ਵਾਃ ਹਃ ਗੁਃ ਰੂਃ॥ ਇਨਿਕਾ ਅਰਥ। ਪੂਰਣ ਗਿਆਨਵਾਲਾ ਵਿਸੇਸ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਅਗਿਆਨਕੇ ਦੂਰ ਕਰਣੇਵਾਲਾ ਵਿਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਫਲਿਤ ਸਫੋਟ ਬ੍ਰਹਮਹੈ। ਵਾਹਗੁਰੂ। ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਜੋ ਚਾਰਪਦਹੈ ਉਨਿਚਾਰੋਂ ਪਦੋਂਕੇ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਯਿਹ ਉਕਤਚਾਰ ਅਰਥਹੈ। ਚਾਰੋਂਹੀ ਅਰਥੋਂਕਾ ਪਰਸਪਰ ਅਭੇਦ ਏਕ ਸਰੂਪਹੈ। ਪੂਰਵਪੂਰਵ ਅਰਥਕਾ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਉਤ੍ਰਉਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਕੇਵੀਚਮੇਂ ਅਨੁਏਹੈ ਚਾਰੋਂਪਦੋਂਕੇ ਆਪਸਮੇਂ ਕਰਮਧਾਰੇ ਤੀਨਸਮਾਸਹੈ ਤਬ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਏਕਪਦਬਨਿਗਿਆਹੈ ਸਾਬਦਗਿਆਨ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰਮੰਤ੍ਰਮੇਂਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈਂ ਸਮਾਨਪੂਰਣ ਗਿਆਨ ਵਾਲੇਸੇਂ ਅਭਿੰਨਹੈ ਵਿਸੇਖਗਿਆਨਵਾਲਾ ਵਿਸੇਖਗਿਆਨ ਵਾਲੇਸੇਂ ਅਭਿੰਨਹੈ ਅਗਿਆਨਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਕਰਣੇਵਾਲਾ ਅਗਿਆਨਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇਸੇਂ ਅਭਿੰਨਹੈ ਸਾਖੀ ਸਰੂਪਸਫੋਟ ਵਿਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਫਲਿਤ ਬ੍ਰਹਮਚੇਤਨ ਯਿਹ

ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਦਾਰਥਮੇਂ ਸਾਬਦਗਿਆਨਕਾ ਸਰੂਪਹੈ
ਇਸਿਸਾਬਦਗਿਆਨਕੇ ਆਕਾਰਕੇਵੀਚ ਤੀਨਪਦੋਂਕਾਅਰਥ
ਉਤ੍ਰਉਤ੍ਰਮੇਂ ਵਿਸ਼ੇਖਣਹੈ ਰੁ ਪਦਕਾਅਰਥ ਸਭੀਅਰਥੋਂਕੀ
ਅਪੇਖਿਆਸੇਂ ਵਿਸ਼ੇਖਰੂਪਹੈ ਇਸਿਪਖਿਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ
ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਨਿਆਇਬਿਆਕਰਣਕੀ ਰੀਤੀਕਰਕੇ
ਇਕੀਪਦਹੈ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਇਕੀਹੀ ਉਨਿਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥਹੈ
ਸਕਤੀਮਤਪਦੰ ਵਿਭਗਤੀਤਿਫ ਅੰਤਪਦੰ ਇਨਿਦੋਨੋਂ
ਭੇਦੋਂਕਰਕੇ ਏਕਕਮ ਚਾਲੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਿਭਗਤੀਕੇ ਸਰੂਪ
ਕਰਕੇ ਅਵਾਂਤਰ ਪ੍ਰਤਿਓਂਕੇਭੇਦਹੈ ਉਨਿਕੇਵੀਚਸੇਂ ਏਕ
ਕੋਈਕ ਜਿਸਿਸਬਦਕੇ ਅੰਤਮੇਂਹੋਵੇ ਉਸਿਸਮੁਦਾਇ ਸਰੂਪ
ਸਬਦਕੋ ਪਦਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਪੂਰਵਪਖੀਕੇ
ਦੂਖਣੋਂਕੀਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚਸੇਂ ਨਿਵਿਰਤੀਕਾ ਖਿਲਾਨਾਪ੍ਰਸਿਧਿਹੀਹੈ
ਪੂਰਵਪਖੀਨੇ ਕਥਨ ਕੀਆਥਾ ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦਅਰਥਗਿਆਨ
ਇਨਿਪਾਂਚਮੇਂਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਏਕਭੀਨਹੀਹੈ
ਸੋਕੈਈਮੁਤਕ ਰੀਤੀਕੋਅੰਗੀਕਾਰਕਰਕੇ ਉਤ੍ਰਦੀਏਹੈਂ ਕੈਮੁ-
ਤਕ ਉਸਿਕੋ ਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ਜਿਸਿਵਾਯੂਨੇਂ ਸੁਮੇਰਪਰਬਤ
ਉਡਾਦੀਆਹੈ ਰੂੰਈਤੋਂ ਉਸਵਾਯੂਕੇ ਆਗੇ ਤੀਨਕਾਲਭੀ ਨਹੀਂ
ਠਹਿਰ ਸਕਤੀ। ਐਸੇਹੀ ਦਾਰਸਟਾਂਤਮੇਂ ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈਂ ।
ਜਿਸਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਏਕਅਰਥਭੀ ਨਜਰਨਹੀ ਆਤਾ
ਰਹਾ। ਸੋਇਸਿ ਪਖਕੇ ਵੀਚ । ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਦੋਊਪਰ ਅਸੀ
ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣਕਰੇਹੈ। ਫਲਿਤਾ ਅਰਥ ਯਿਹਹੈ। ਇਸ

ਪਖਮੇਂ ਨਿਯਮ ਕਰਕੇ ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਜਿਹਿਪਾਚੋਂ ਬਿਆਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਭੇਦੋਂ ਕਰਕੇ ਪੂਰਵਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਦੀਏਹੈ ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇ ਪਦਅਰਥ ਗਿਆਨ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰੇ ਬਿਆਸੀ ਭੇਦ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ਅਲੰ॥ ੧੪ ॥

੧ ਓ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਅਥ ਬ੍ਰਹਮਾਵਿਸਨੁਸਿਵਗੁਰੂ ਅਭੇਦ ਪਖ ਵਿਰਚਿਤੇ ॥

ਗੁਰੁਰਬ੍ਰਹਮਾ ਗੁਰੂਰਵਿਸਨੂ ਗੁਰੂਗੋਵਿੰਦ ਦੋਨੋਖੜੇ। ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀਆਪ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨਾਨਕ ਸਾਧਪ੍ਰਭੂ ਭੇਦਨਭਾਈ ਯਿਹ ਅਰਥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਖਰੋਂਸੇਂ ਜੈਸੇਹੈ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇਹੈਂ । ਤਥਾਹੀ । ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕੇ ਦੋਭਾਗਹੈ ਇਸਿਲੀਏ ਵਾਇਸਿ ਪਦਵਿਚਾਰਮੇਂ ਬਿਵਸਥਾ ਯਿਹਹੈ ਵਸਧਾਤੂਕਾ ਅਰਥ ਸਰਵਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਪੂਰਣ ਹੋਕਰਕੇ ਬਸਣਾਂਹੈ ਉਸਿਧਾਤੂਕੋਪ੍ਰਤੇਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਭੀਕਹਿਤੇਹੈ ॥ ਸੋਉਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਤੇਦੋਨੋਂਕਾ ਮਿਲਕਰਕੇ ਵਾਪਦ ਬਨਤਾਹੈ ਔਰਵਕਾਰਾਦੀ ਬਕਾਰਾਦੀ ਅਨੇਕ ਧਾਤੂਕਾ ਯਿਹ ਪਦ ਬਨਤਾਹੈ । ਵਾਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ । ਸਰਵ ਨਿਵਾਸੀ ਬ੍ਰਹਮ । ਔਰ ਧਾਤੂਕੇ ਬਕਾਰਾਦੀਕਾ ਬਾਪਦਜੋਹੈ ਇਸਿਕਾਅਰਥ ਅੰਤਰਬਾਹਰ ਨੀਚੇਊਪਰ ਸਰਬ ਕੋਆਛਾਦਨ ਕਰਣੇਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਹੈ ਵੇਵਧਾਤੂਕਾਭੀ ਜੋਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਵਾਪਦਹੈ ਇਸਕਾਭੀਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਹੀਹੈਬਸਤ੍ਰਕੇਸਦ੍ਰਿਸਆਤਾ

ਨਬਿਤਾਨਰੂਪਕਰਕੇ ॥ ਓਤਪੋਤਰਵਿਆਰੂਪਰੰਗ ਵਾਪਦਕੀ
ਬਿਤਿਪਤੀਕਰਤੇਹੈ ਵਸਤੀਇਤੀਵਾਂ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ
ਵਾ ਪਦਕੀਸਿਧੀਹੈ ਹਰਤੀਇਤੀ ਹਃ ਟੀਤੀਇਤੀ ਹਃ ਇਸ
ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਹਕਾਰ ਇਸਿਪਦਕੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀਹੈ ਇਨਦੋਨੋ
ਪਦੋਂਕਾਸਮਸ ਸਹੋਣੇਕਰਕੇਮੰਤ੍ਰਮੇਂਵਹਪਦਬਨਜਾਤਾਹੈਫਿਰਿ
ਵਹਪਦਸੇਂ ਅਣਪ੍ਰਤੇ ਹੋਣੇਸੇਂ ਵਾਹ ਯਿਹਪਦ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ
ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧਿਭਇਆਹੈ ਨਿਆਇ ਬਿਆਕਰਣਕੀ
ਰੀਤੀਕਰਕੇ॥ਇਸਪਖਮੇਂਵਾਹਪਦਕੇ ਪਾਂਚਅਰਥਹੈਂ ਕ੍ਰਿਆਕੇ
ਭੇਦਸੇਂ ਏਕਹੀਸਰਗੁਣਵਿਰਾਟ ਉਤਪਤੀ ਇਸਿਥਿਤੀ ਪ੍ਰਲੈ
ਵ੍ਰਿਸਟੀ ਦਿਨਰਾਤਕੋ ਬਨਾਤਾਹੈ ਸੋਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸਨ ਸਿਵ ਇੰਦ੍ਰ
ਸੂਰਯ ਯਿਹਪਾਂਚੋਂ ਅਰਥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹਃ ਇਸ
ਪਦਕੇਹੀਹੈਂ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹਃ ਇਸਿਪਦਕੇ
ਬਿਆਪਕ ਉਕਤਪਾਂਚਅਰਥ ਵਿਰਾਟਕਾਹੀਸਰੂਪਹੈਂ ਐਸੇ
ਵਿਰਾਟ ਸਰੂਪਮੇਂਹੀ ਲਖਆਕਾਸਂਆਕਾਸ ਯਿਹਗੁਰੂ-
ਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇਵੀਚ ਨਿਰੂਪਣਹੈ । ਗਗਨਮੈਂ ਥਾਲਰਵਚੰਦ
ਦੀਪਕਬਨੇ ਯਿਹਭੀਕਥਨ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਯਥਾਰਥ
ਸਮੰਨ੍ਰਿਤਿਹੈ । ਸਹਸ੍ਰਸੀਰਸਾ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂਭੀ । ਸਹਸ੍ਰਪਾਦ
ਸਹਸ੍ਰਅਖ੍ਯ ਸਹਸ੍ਰਜਿਹਵਾ ਯਿਹ ਵਿਰਾਟਕਾਸਰੂਪਹੈ ।
ਯਿਹੀਸਹਸ੍ਰਸੀਰਸਾ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹ । ਇਸਿਪਦਕਾ
ਅਰਥਹੈ ਇਸਿ ਪਖਮੇਂ। ਗੁਰੂ ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥਭੀ
ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ ਵਿਰਾਟਸਰੂਪਸੇਂ ਏਕਰੂਪ

ਹੋਨੇਕਰਕੇ। ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਆਠਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾਪਦਹੈ । ਛਠੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਪਦਅਰਥ ਗਿਆਨਕਾ ਸਰੂਪਹੈ॥ ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਿਰਾਟਗੁਰੂਅਭੇਦ:॥੧੫॥

ਸੰਤ ਹਰਨਾਮਸਿੰਘ

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮ:॥

ਅਵਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਭੇਦ ਘਟਤਬਿਆਪਕ ਪਖਕਾ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਵਿਚਾਰਕਰਤੇਹੈਂ ਤਥਾਹਿ ਜੋਮੰਤ੍ਰਕਾਅਰਥ ਵਿਰਾਟ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਕਥਨਕੀਆਹੈ। ਉਸੀ ਭੇਦਸੇਂ ਉਪਾਸਨਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਅਰਥਮੇਂ ਯਥਾਰਥਹੈ। ਇਸੀ ਵਿਚਾਰਕੋ ਸਪਸਟ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਵਿਰਾਟ ਰੂਪਬ੍ਰਹਮਾ ਸਰਵਅਸਥਾਨੋਂਮੇ ਵਿਆਪਕਹੋਕਰਕੇ ਏਕਖਿਣਮਾਤ੍ਰਮੇਂਹੀ ਚਾਰੋਂਖਾਂਣੀ ਸ੍ਰਿਸਿਟੀਕੀਰਚਨਾਂਕੋਕਰਤਾਹੈ। ਐਸੇਹੀ ਵੋਹੀ ਵਿਰਾਟਰੂਪ ਵਿਸਨਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਏਕਖਿਣਮਾਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਸਤੋ ਪ੍ਰਧਾਨਸਗੁਣ ਸਰੂਪਮੇਂ ਲੋਖੇਂਆਕਾਸੇਂਪਾਤਾਲੋਕੇ ਚਾਰੋਂਖਾਣੀਕੀ ਪਾਲਨਾਕਰਤਾਹੈ। ਇਸਿ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸਿਵਹੋਕਰਕੇ ਪਰਲੈ ਕਰਤਾਹੈ ਐਸੇਹੀਸੂਰਯਰੂਪ ਕੁਦਰਤਕਰਕੇ ਦਿਨਰਾਤਕੇ ਭੇਦਕੋ ਬਨਾਕਰਕੇ ਵਿਰਾਟਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਚਾਰੋਂਖਾਣੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀਕੀ ਰਚਨਾਂਕੋ ਸਤਾਦੇਕਰਕੇਧਾਰਣ ਕਰਤਾਹੈ ਵਰਖਾਸੇਂ ਆਦਲੇਕਰਸਭੀ ਬਿਵਹਾਰੋਂਮੇਂ ਇਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਿਚਾਰਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਵੀਚਹੈ ਯਿਹਉਕਤਚਾਰਜੋ ਵਿਰਾਟਕੇਸਰੂਪਹੈ ਯਿਹੀਵਾਹਗੁਰੂ

ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਸਮੀਚੀਨ ਅਰਥਹੈ ਅਸੰਭਾਵਨਾ ਸੰਸੇਵਿਪਰਯੇ ਰੂਪ ਭ੍ਰਮਸੇ ਰਹਿਤ ਐਸੇ ਚਾਰਸਰੂਪ ਵਿਰਾਟਕੇਜੋਹੈਂ ਯਿਹੀ ਉਪਾਸਨਾਕਾਵਿਖੇਹੈ ਇਨਕਾਹੀ ਵ੍ਰਧੀਕਰਕੇ ਅੰਦਰਮੇਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਜਾਤਾਹੈ ਇਨਚਾਰੋਂ ਅਰਥੋਂਕੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾਅਰਥਸਰੂਪ ਭਗਵਾਨਕਹਿਤੇਹੈਂ ਛੇਭਗਵਾਲਾਹੋਨੇਸੇਂ ਸੋ ਛੇ ਭਗਯਿਹਹੈਂ ਉਤਪਤੀ ੧ ਇਸਥਿਤੀ ੨ ਸੰਘਾਰ ੩ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ੪ ਬਿਅੰਤ ੫ ਅਸੰਗ ੬ ਇਸਛੇਸਾਮਰਥਵਾਲੇਕੋ ਭਗਵਾਨਕਹਿਤੇਹੈਂ ਸੋਭਗਵਾਨ ਪ੍ਰੇਰਣਾਂ ਅਸੰਗ ਬਿਅੰਤ ਇਨਿਤੀਨਸਰੂਪਸੇਂ ਅਧਿਸ਼ਿਠਾਨਸੁਧਕਹਾਜਾਤਾਹੈ। ਉਤਪਤੀ ੧ ਇਸਥਿਤੀ ੨ ਪਰਲੈ ੩ ਰਜੋਸਤੋਤਮੋ ੩ ਇਨਛੇਕਰਕੇ ਯੁਗਤਹੋਨੇਸੇਂ ਮਾਇਆਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਸਗੁਣਵਿਰਾਟਬ੍ਰਹਮਕੋ ਭਗਵਾਨਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ਸੋਐਸੀ ਮਾਇਆਕੋਭਗਵਤੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ਸੋਯਿਹਐਸੀਭਗਵਤੀ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥਹੈਸੋ ਐਸੇਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਜਾਪਕੋਅੰਗੀਕਾਰਕਰਕੈ ਐਸੀਭਗਵਤੀ ਕੀ ਦਸਮੇਂਪਾਤਸ਼ਾਹਜੀਨੇਂ ਉਪਾਸਨਾ ਹੇਮਕੁੰਡਪਰਵਤਕੇ ਵੀਚਕਰੀਹੈ॥ ਸੋਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇਵੀਚਸਪਸਟਹੀ ਲਿਖਿਆਹੈ ਇਸਿ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਜੋਯਿਹ ਪਾਂਚਹੈ ਯਿਹੀ ਉਪਾਸਨਾਂ ਵਿਖੇਹੈ ਯਿਹੀ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਮੁਕਤਕਾ ਸਰੂਪਹੈ। ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇ ਇਸਿਵਿਰਾਟਸਰੂਪ ਅਰਥਮੇਂ। ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟਾ ਅਦੁਐਤ ਮਤਵਾਲੇ ਉਪਾਸਨਾਂ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਸ੍ਰੀਵੈਸਨਵ ਆਚਾਰੀਜਿਨਿਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਔਰ

ਭੇਦ ਸਹਿਸਨੂ ਅਭੇਦਮਤਵਾਲੇਜੋਹੈ ਰਾਮਾਨੰਦਜੀ ਉਨਕਾਭੀ ਇਸੀਅਰਥਕੇਵੀਚ ਪਰਯਵਸਾਨਹੈਂ ॥ ਭੇਦ ਘਟਤਿ ਬਿਆਪਕਕਾ ॥ ਅਰਥਕਰਤੇਹੈਂ ਜੈਸੇ ਅੰਗਾਂਵਾਲੇਕੇਵੀਚਮੇਂ ਅਪਣੇ ਪਰਸਪਰਅੰਗੋਂਕਾ ਭੇਦਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈ। ਐਸੇਹੀਵਿਰਾਟ ਕੇਸਰੂਪਵੀਚ ਨਾਨਾਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਰਚਨਾਹੈ ਸੋ.ਐਸੀਰਚਨਾ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਹੋਕਰਕੇ ਜੋਬਿਆਪਕਹੋਵੇ ਉਸਕੋ ਭੇਦਘਟਿਤ ਬਿਆਪਕ ਕਹਿਤੇਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਭੇਦਘਟਤਿ ਬਿਆਪਕ ਵਾਹਗੁਰੂਕੇ ਅਰਥ। ਵਿਰਾਟਸਰੂਪ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਕਾਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੀਹੈ ॥ ਔਰ ਸਹਸ੍ਰਸੀਰਸਾਕਾਭੀ ਯਿਹੀ ਅਰਥਹੈ। ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਪੂਰਵਕੀਰੀਤੀਸੇਂ ਜੈਸਾਹੀ ਪਦਅਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰਹੈ ਸੋਪਦਅਰਥਦੋਨੋਂ ਇਸਿਪਖਕੇ ਵੀਚ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਛਤੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈ। ਪਦੋਂਕਾਵਿਭਾਗ ਯਿਹਹੈ ॥ ਵ ਹ ਵਹ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੀ ਬਿਵਸਥਾਹੈ ਤੀਨਹੀ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਸਮਾਸਹੈ ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਭੇਦਘਟਤ ਬਿਆਪਕਪਖੇ ਬਿਰਾਟਪੰਚ ਉਪਾਸਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਃ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੧੬ ॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਅਥਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰੇ ਮਹਾਂਬਿਆਹ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰਵਿਚਾਰਃ ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕਾਅਰਥ ਬਹੁਤਸੂਖਮ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕਰਣੇਕੇਯੋਗਹੈ ਕਿਉਕਿ ਪੁਰੁਖੋਂਕੀ

ਬ੍ਰਿਤੀਅਸਥੂਲ ਪਦਾਰਥਾਂਕੇਵੀਚ ਅਨਾਦੀ ਅਧਿਆਸਮੇਂ
ਲਗੀਹੂਈਹੈ ਸੋਈ ਵਿਚਾਰ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ
ਪੁਰੁਖਨੇਂ ਵਿਸਨਕਹਾਹੈ ਤਵਦੂਸਰਾ ਪੁਰੁਖਸੁਣਕਰਕੇ
ਉਤ੍ਰਦੇਤਾਹੈ ਹਾਂਜੀ ਲਛਮੀਦਾਪਤੀ ਗਰੁੜਕਾ ਅਸਵਾਰ
ਚਾਰਬਾਂਹਾਂਵਾਲਾ ਵਿਸਨ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰਵੀਚਬੈਠਾਹੈ
ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਭੀ ਐਸਾਹੀ ਉਤ੍ਰਦੇਤਾਹੈ ਚਾਰਮੁਖਵਾਲਾ ਹੰਸਕੇ
ਉਪਰਚੜਿਆ ਬ੍ਰਹਮਲੋਕਮੇਂਬੈਠਾਹੈ ਐਸੇਹੀਸ਼ਿਵਕਹਿਣੇਸੇਂ
ਭੀ ਉਤ੍ਰ ਪੁਰੁਖਦੇਤਾਹੈ ਬੈਲਕੇ ਉਪਰਚੜ੍ਹਾਹੂਆਪਾਰਵਤੀਕਾ
ਪਤੀਸਿਵਕੈਲਾਸਪਰਵਤਮੇਂਰਹਿਤਾਹੈਐਸੇਹੀਰਾਮਕ੍ਰਿਸਨਕੇ
ਪ੍ਰਸ਼ਨਮੇਂਭੀ ਸੁਣਕੇਪੁਰੁਖਉਤ੍ਰਦੇਤਹੈਂ ਸੋਦੋਨੋਂਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨਜੀ
ਮਥੁਰਾਕੇ ਆਯੁਧਿਆਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਰਹਿਤੇਹੈ ਸੋਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ
ਵਾਹਗੁਰੂਕੇ ਅਰਥਕੇ ਵੀਚ ਕੋਈ ਪੁਰੁਖਭੀ ਵਿਚਾਰਕੇਨਹੀ
ਕਰਤਾਹੈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕਾ ਕਿਆਅਰਥਹੈ ਕਹਾਂਵੋਹ
ਅਰਥ ਰਹਿਤਾਹੈ ਕਿਸਿਕੇਉਪਰ ਮੰਤ੍ਰਕਾਅਰਥਅਸਵਾਰਹੈ
ਇਸਿਵਿਚਾਰਕੇ ਬਹੁਤਸੂਖਮਹੋਣੇਸੇ ਪੁਰੁਖੋਂਕੀਬੁਧੀ ਨਹੀ
ਲਗਤੀਹੈ ਸੋਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰ
ਪੂਰਵਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਦੀਆਹੈ ਈਹਾਂਔਰਭੀ
ਵਿਚਾਰਕਰਤੇਹੈਂ ਪੂਰਣ ਰੀਤੀਪ੍ਰਦਰਸਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕਰਕੇ
ਇਕਤਾਲੀਅਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬਾਰਾਂਮੰਤ੍ਰੋਂਕੇ ਅਸਥਾਨਮੇਂ ਚਾਰ
ਅਖਰਕਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਮੰਤ੍ਰਹੈ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਵਿਚਾਰ
ਮੇਂ ਬਾਰਾਂਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੀ । ਮਹਾਂਬਿਆਹ੍ਰਿਤੀਹੈ । ਮਹਾਂਬਿਆ-

ਹ੍ਰਿਤੀ ਉਸਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ । ਜੋਸਰਵਪ੍ਰਾਣੀਮਾਤ੍ਰਕੇਪ੍ਰਤੀ ਮਹਾਨ ਬਿਆਪਕ ਅਰਥਹੋਵੇ । ਸੋਈਕਹਿਤੇਹੈ । ਅਲਪਗ ਜੀਵੋਂਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟੀਕੇ ਭੇਦਕੀ ਬਨਾਵਟ ਨਾਮਰੂਪਆਸਰੇ ਯਿਹਿਤੀਨੋਂ ਬਿਨਾਸੀਥੇ ਬਿਨਾਸੀਹੈ ਬਿਨਾਸੀਹੋਮੇਂਗੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੇ ਸਰੂਪ ਵੀਚ ॥ ੧ ॥ ਜੋਪੂਰਵਮੇਂ ਵਿਰਾਟਕੇ ਕ੍ਰਿਆਕੇਭੇਦ ਕਰਕੇ ਚਾਰਸਰੂਪਨਿਰੂਪਣਕਰੇਹੈ । ਸੋਜੁਦੇਜੁਦੇਹੈ । ਉਨਚਾਰੋਂਕੇ ਚਾਰਬਿਆਹ੍ਰਿਤੀ ਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ॥ ੪ ॥ ਕੇਵਲਵਿਰਾਟਰੂਪ ਜੋਏਕਹੈ ਯਿਹਛੇਮੀ ਬਿਆਹ੍ਰਿਤੀਹੈ ॥ ੬ ॥ ਸੁਧਰੂਪ ਨਿਰਗਤ ਪ੍ਰਪੰਚਮੇਂਬਿਨਾ ਬ੍ਰਹਮਕਾਸਰੂਪ ਸਾਤਮੀਬਿਆਹ੍ਰਿਤੀ ਕਹਿਤੇਹੈ ॥ ੭ ॥ ਸਰਵਕਾ ਉਪਾਦਾਨਕਾਰਣ ਮਾਇਆ ਸਕਤੀ ਮਹਾਂਬਿਆਹ੍ਰਿਤੀ ਤੀਨਗੁਣਸਰੂਪਹੈ ॥ ੮ ॥ ਪਰਮਾਤਮਾਂਕੀ ਮ੍ਰਯਾਦਕਾ ਕਿਸੀਨੇ ਅੰਤਨਹੀ ਪਾਇਆ ॥ ੯ ॥ ਮਾਇਆ ਚੇਤਨਮੇਂਵਿਨਾ ਪਾਂਚਤਤਕੇਸਾਥ ਛੇਮੀ ਬਸਤੂਕੋਈ ਨਹੀਹੈ ॥ ੧੦ ॥ ਪਾਂਚਤਤਿਕਿਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਮੇਂ ਬਨਾਏਹੈਂ ਕੈਸੇ ਧਾਰਣ ਕਰੇਹੈ ਕਿਸਿਜੁਗਕੋ ਦੇਕਰਕੇ ਅੰਨਿਫਲੋਂਕੀ ਕਿਸਮੇਂ ਬਨਾਈਹੈ । ਪਰਮੇਸੁਰਨੇ ਇਸਵਿਚਾਰਕੋ ਵੇਦੋਂ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂਕੇ ਬਨਾਨੇਂ ਵਾਲਾ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀ ਜਾਣਤਾਹੈ ਯਿਹ । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਮਹਾਂਬਿਆਹ੍ਰਿਤੀ ਗਿਆਰਾਂਕੀਹੈ ॥ ੧੧ ॥ ਪ੍ਰਾਣਹੋਤੇਹੈਤਬ ਸਰੀਰਬਨਾ ਰਹਿਤਾਹੈ ਪ੍ਰਾਣਨਿਕਸਜਾਤੇਹੈਜਬ ਤਬਸਰੀਰ ਨਹੀਰਹਿਤਾ ਹੈ ॥ ਪ੍ਰਾਣੋਂਕਾਨਿਕਸਜਾਣਾ ਜਾਂਬਨੇ ਰਹਿਣਾ ਪ੍ਰਾਣੋਂਕੇਆਧ

ਅੰਤਕਾਵਿਚਾਰ ਯਿਹ ਸਭੀ ਈਸ੍ਵਰਕੀਕੁਦਰਤਿਮੇਂਹੈ ॥
ਨੈ ਈਪੁਰੂਖ ਕਤਾਵੇਂ ਕਰਕੇ ਨਹੀ ਜਾਣਤਾਹੈ ॥ ੧੨ ॥
ਯਿਹਬਾਰਾਂ ਮਹਾਂਬਿਆਹ੍ਰਿਤੀ ॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕਾ
ਯਥਾਰਥਅਰਥਹੈ। ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੀ ਕਿਸੀਅਰਥਮੇਂ ਸਮੁਦਾ
ਇਕਰਿਕੇਰੂੜੀਵ੍ਰਿਤੀਹੈ ਕਿਸੀਅਰਥਕੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਪਦ
ਯੋਗਰੂੜ੍ਹਵ੍ਰਿਤੀਮੇਂ ਕਥਨਕਰਤਾਹੈ। ਕਿਸੀਅਰਥਕਾ ਯਿਹਪਦ
ਕੇਵਲਯੋਗਵ੍ਰਿਤੀਮੈਂ ਵਾਚਕਹੈ ॥ ਔਰਬਹੁਤਸੇ ਅਰਥ
ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤਕੇ ਅਵੈਵਰੂਪਜੁਦੇਜੁਦੇ ਅਖਰੋਂਕਰਕੇਹੋਤੇਹੈਂ ॥
ਕੋਈਅਰਥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤਿਓਂਕਰਕੇਹੋਤੇ
ਹੈ। ਯਿਹਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰ ਅਰਥੋਂਕਾ ਖਜਾਂਨਾਂਹੈ ਜੈਸਾ
ਅਰਥ ਕਿਸੀਕੋ ਚਾਹਤਾਹੋਵੇ। ਵੈਸਾਹੀ ਅਰਥ ਇਸਮੰਤ੍ਰਮੇ
ਸਮੀਚੀਨਅੰਤਸਕਰਣਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੋਤਾਹੈ । ਸੋਯਿਹ
ਉਕਤਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਬਾਰਾਬਿਆਹ੍ਰਿਤੀ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕਾਅਰਥਹੈ
ਇਸਿਪਖਮੇਂਭੀ ਪੂਰਵਕੇਪਖਕੀ ਰੀਤੀ ਜੈਸਾਹੀਮੰਤ੍ਰਮੇਂ
ਪਦੋਂਕਾ ਅਰਥੋਂਕਾ ਵਿਚਾਰਹੈ ॥ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਔਰਭੀਯਿਹਵਿਚਾਰਹੈ
ਜੈਸੇਕਿਕੁਦਰਤਿਸੇਂ ਜਮੀਨਕੇ ਨੀਚੇਮੀਠਾਜਲਹੈ ਜਮੀਨਕੋ
ਖੁਦਣੇਵਾਲਾਮੀਠੇਜਲਕੋਬਣਾਤਾਨਹੀਹੈ ਮੀਠੇਜਲਕੋਬਤਾਤਾ
ਹੈਐਸੇਹੀਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਅਨੰਤਪ੍ਰਕਾਰੋਂਸੇ ਜੋਅਰਥਹੈ
ਉਨਿਅਰਥੋਂਕੋ ਹਮਬਨਾਤੇਨਹੀਹੈ ਅਰਥੋਂਕੋ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਕੇ
ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ ਦੂਸਰਾਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕੁਦਰਤਿਸੇਹੋਨੇਵਾਲੇ ਗ੍ਰਹਣ
ਕਾਸੰਬੰਧਜੋਤਸੀਖੈਚਕੇਨਹੀਬਨਾਤਾਹੈਗ੍ਰਹਣਬਨੇਹੂਏਕੇਸੰਬੰਧ

ਕੋ ਬਤਾਤਾ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੇਂ ਜੋ ਅਰਥ ਹੈ ਹਮ ਉਨ ਅਰਥੋ ਕੋ ਬਨਾਤੇ ਨਹੀ ਹੈ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਜੋ ਸਿਧਿ ਅਰਥ ਹੈ ਉਨਿ ਕੋ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਮੇ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਬੁਧੀਮਾਨ ਮਹਾਤਮਾ ਵਿਚਾਰਸੀਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਮੀਚੀਨ ਰੀਤੀ ਸੇ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰੇਗੇ ॥ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦੁਆਦਸ ਮਹਾ ਬਿਆਹ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚਾਰਃ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੧੨॥

ੴ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ ॥

ਇਸ ਉਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਵੀਚ ਮੇ ਮੀਮਾਂਸਾ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਜੋ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਮੁਕਤ ਹੈ ਸੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਅਰਥ ਕਿਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਹੈ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇ ਹੈ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਜਬ ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਦੋਨੋ ਹੀ ਅਗਿਆਨੀ ਹੈਂ ਤਬ ਉਨ ਦੋਨੋ ਵਿਚਾਰ ਕੀਆ ਹੈ ਜਪ ਦਾਨ ਤੀਰਥ ਕੇ ਕਰਣੇ ਸੇ ਹਮਾਰੀ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇਗੀ ਪ੍ਰਾਣ ਕੇ ਨਿਕਸ ਜਾਣੇ ਸੇ ਪੀਛੇ ਸ੍ਵਰਗ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਰੂਪ ਸੇ ਸ੍ਵਰਗ ਵੈਕੁੰਠ ਔਰ ਜਗ ਮੇ ਅਸਥਾਨ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਹੋਵੇਗਾ ਯਿਹ ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਅਭੀਪ੍ਰਾਇ ਹੈ ਸੋ ਇਸਿ ਵਿਚਾਰ ਤਾ ਮੀਮਾਂਸਾ ਮੇਂ ਪ੍ਰਥਮ ਸੂਤ੍ਰ ਲਿਖਿਤੇ ਹੈ ਅਥਾਤ ਧਰਮ ਜਿਗਿਆਸਾ ਸ੍ਵਰਗ ਕਾਮੋ ਅਗਨੀ ਖੋਮੀ ਅੰਪਸ਼ੁਆਲਭੇਤ ਇਸਿ ਸੂਤ੍ਰ ਸ੍ਰੁਤੀ ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਅਰਥ ਕਰਤੇ ਹੈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੇਂ ਇਸਿ ਮੀਮਾਂਸਾ ਸੂਤ੍ਰ ਕੇ ਆਠ ਅਖਰ ਹੈ ਸੋ ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਮਿਲਾ ਹੂਆ ਅਰਥ ਹੈ ਤਥਾਹੀ ਸ੍ਵਰਗ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਜੋ ਹੈ ਧਰਮ ਰੂਪ ਜਗ ਮੇਂ ਅਗਨੀ ਸੇਂ ਪਸੂ ਸੰਵੰਧੀ

ਹੋਮਕੋਕਰੇ ਸੋਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਦੋਨੋਂਕਾਅਰਥਹੈ ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ ਜੋ ਯਿਹਵਿਚਾਰਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰਹੈ ਸੋ ਐਸੇਅਰਥਕੀ ਔਰ ਐਸੀ ਮੁਕਤਕੀ ਹੁਕੂਮਤਕੇਵੀਚ ਕੋਈ ਜਰੂਰਿਤਨਹੀਹੈ ਤਥਾਪੀ ਪ੍ਰਸਨਵਾਲੇਕਾ ਕਥਨਹੈ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਸੇਂ ਸ੍ਵਰਗ ਮੁਕਤਕਾ ਨਿਰੂਪਣਕਰਣਾ ਚਾਹੀਏ ਇਸਿਲੀਏ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰਕਰਤੇਹੈ ਜੋਪੂਰਵ ਗ੍ਰੰਥਕੇਵੀਚ ਵਸਹਿੰਵ੍ਰ ਦੇਧਾਤੂਕਾ ਵਾਹ ਯਿਹਪਦ ਬਨਾਇਆਹੈ ਸੋਇਸਿਪਦਕੇ ਜੋਵਿਰਾਟਰੂਪਸੇਂਪਾਂਚ ਅਰਥਨਿਰੂਪਣਕਰੇਹੈ ਉਨਿਪਾਂਚੋਂ ਅਰਥੋਂਕੋ ਮੰਦਿ ਅਧਕਾਰੀਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪਰੀਛਿਨਿ ਪ੍ਰੇਖਰੂਪ ਕਰਮ ਅੰਗੀਕਾਰਕਰਣਾ ਸੋਵੋਹਪੂਰਵਰੀਤੀਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹਪਦਕਾ ਅਰਥ ਵਾਸਤਵਕਸੇਂ ਬਿਆਪਕਹੈ ਅਗਿਆਨੀਕੋ ਵੋਹੀਅਰਥ ਪਰੀਛਿਨਿ ਪ੍ਰੇਖਹੈ ਸੋਅਗਿਆਨੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਰੂਪਣਵਾਸਤੇ ਯਿਹਵਿਚਾਰਹੈ ਇਸਿਵਾਸਤੇ ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕੀ ਬਿਆਖਿਆਹੈ ਤਥਾਹੀ ਵਹ ਧਾਤੂਕਾਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਰਥਹੈ ਇਸਿਧਾਤੂਸੇਂਣਿਚ ਪ੍ਰਤੇਹੈਂ ਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰੇਰਣਾਹੈ ਧਾਤੂਕੇ ਕ੍ਰਿਆ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਣਿਚਪ੍ਰਤੇ ਹੋਣੇਂਸੇਂ ਵਾਹੀ ਯਿਹਸਰੂਪ ਧਾਤੂਕਾਹੈ ਉਕਤਵਾਹ ਪਦਕੇ ਪਰੀਛਿਨਪ੍ਰੇਖ ਅਰਥ ਚਾਰੋਂਹੀ ਇਸਿਧਾਤੂਕਾ ਕਰਮਹੈ। ਮੰਦਅਧਕਾਰੀ ਜਿਗਿਆਸੂਕਰਤਾਹੈ। ਪਰੀਛਿਨ ਪ੍ਰੇਖਅਰਥੋਂਕੇ ਸਮਾਨਗਿਆਨਵਾਲਾਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਰਕਹੈ ਅਵਚਾਰੋ ਕਾ ਸਮੁਦਾਇਇਕਤ੍ਰ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਵਾਹੀਧਾਤੂਹੈ। ਵਾਹਕਰਮ

ਹੈ ਜਿਸਿਕ੍ਰਿਆਕਾਕਰਤਾਹੈ । ਗੁਰੂ ਜਿਸੋਂਕੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾਂਕੋ ਕਰਣੇਵਾਲਾਹੈ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਆਕਰਤਾਪ੍ਰੇਰਕ ਇਨਿਚਾਰੋਂਕਾਸਮੂਦਾਇਯਿਹਹੈ । ਅਵਸਾਖਿਆਤ ਚਾਰੋਂਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪਰਸਪਰਸੰਵੰਧਕੇਵਾਸਤੇ। ਬਿਤਪਤੀ ਕਰਤੇਹੈ। ਵਾਹਗੁਰੂਕੇ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕੀ ਸਿਧੀਵਾਸਤੇ ਜਿਗਿਆਸੂ ਵਾਹਿੰ ਵਹੰਤੀ ਗੁਰੂਪ੍ਰੇਰੈਤੀ ਐਸੇ ਅਰਥਕੀ ਜਵਇਛਿਆ ਹੋਤੀਹੈ ਤੁਵਪ੍ਰੇਰਣਾਂਕੇ ਲੇਕਰਕੇ ਵਾਹੈਤੀ ਇਤੀ ਵਾਹਃ ਯਿਹ ਪਦ ਬਿਆਕਰਣ ਕਰਕੇ ਸਿਧਿਹੋਤਾਹੈ॥ ਔਰਸਵਦਹੈ ਅਰਥ ਜਿਸਿਕਾ ਐਸੀਗ੍ਰਿਜੇ ਯਿਹਧਾਤੂਹੈ ਇਸਕਾ ਗੁਰੂਪਦ ਬਨਤਾਹੈ ਇਸਿਗੁਰੂਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਸ੍ਵਰਗਕੇ ਸਕਾਮੀ ਅਧਿਕਾਰੀਓਂਕੋ ਉਪਦੇਸਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਸਕਾਮੀ ਪੁਰੁਖ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਗੁਰੂਪਦਕੀ ਸਿਧੀਹੈ ਅਵਇਨ ਦੋਨੋਂਪਦੋਂਕਾ ਉਪਪਦਸਮਾਸ ਜਾਣਲੈਣਾ ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕਰਕੇ। ਵਾਹਃ ਗੁਰੂ ਇਨਿਦੋ ਸਵਦੋਂਕਾ। ਪਦਪਦਾ- ਰਥਗਿਆਨਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ। ਇਨਸਭੀਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਹੈ। ਜੋਮੀਂਮਾਂਸਾ ਕੇ। ਉਕਤਕਥਨ ਕਰੇਹੂਏ ਸੂਤ੍ਰਕਾਅਰਥਹੈ ਵੋਹੀਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ । ਪਦਪਦਾਰਥ ਗਿਆਨ ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ਜੈਸੇਕਿ ਅਕਾਰ ਉਕਾਰ ਮਕਾਰ ਈਕਾਰ ਇਨ ਚਾਰੋਹੀਂ ਪਦੋਂਕੇ । ਵਿਸਨੂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸ਼ਿਵ ਲਛਮੀ। ਯਿਹ ਚਾਰ ਅਰਥਹੈਂ । ਐਸੇਹੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕਾਭੀ ਅਰਥ

ਉਕਤ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਇਸਿਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਉਕਤ ਇਸਿ ਵਿਚਾਰਵੀਚ ਇਸਪਖਮੇਂ ਪਦਅਰਥ ਗਿਆਨ ਧਿਹਿਤੀਨੇ। ਤੀਸਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰੇ ਮੀਮਾਂਸਿਕਮਤ ਧਰਮਜਿਗਿਆਸਾ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ॥ ੧੮॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ॥

ਇਸਪਖਮੇਂ ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦਪਦਾਰਥਗਿਆਨਕੀ ਬਿਵਸਥਾਕੋ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਭੇਦਕੋ ਉਦੇਸ਼ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ। ਪ੍ਰਥਮ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦੋਂਕਾਕਰਮਸੇ ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇਹੈ ਅਰਥੋਂਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨਲੀਏ ਸੋਕ੍ਰਮਯਿਹਹੈ ਉ,ਊ,ਅ,ਆ,ਹ, ਵਾਹਃ ਗੁਰੂ, ਵਾਹਗੁਰੂ। ਊ ਵ ਵਾ ਇਸਿ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨਸੇਂ। ਦਸਪਦੋਂਕਾ। ਪਰਸਪਰ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਸੰਵੰਧ ਹੋਕਰਕੇ ਪੀਛੇਸੇਂ ਪਦੋਂਕੇ ਸਮਦਾਇ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਪਦਕੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀਹੋਤੀਹੈ। ਸੋਕ੍ਰਮਸੇ। ਉਕਾਰ ਊਕਾਰ ਅਕਾਰ। ਇਨਿਤੀਨੋਂ ਪਦੋਕਾਅਰਥ। ਉਕਤਵਿਰਾਟਕੇ ਤੀਨਰੂਪ। ਬ੍ਰਹਮਾਂਸਿਵਵਿਸਨਹੈ ਪਦੋਂਕੀ। ਯਥਾਯੋਗ ਸੰਖਿਆਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਕੇ। ਆਙ,। ਇਸਿਉਪਸਰਗਕਾ ਅਰਥ। ਸਮੁਹ ਕਹਾਜਾਤਾਹੈ। ਇਨਿਪਦੋਂਕੇ ਸਮੁਦਾਇਕੇਵੀਚਮੇਂ ਜੋਹਕਾਰ ਰੂਪਪਦਹੈ। ਇਸਿਕਾਅਰਥ ਉਕਤਰੀਤੀਸੇਂ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ

ਵਿਰਾਟਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਨੇ ਵਾਲਾਹੈ। ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਵਿਰਾਟ ਗੁਰੂ
ਯਿਹਦੋਨੋਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਗੁਰੂਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈਂ ਸੋਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ
ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਸਮੁਦਾਇਰੂਪਪਦਕੇ ਅੰਦਰਦਸਅਵੈਵਰੂਪ
ਪਦਹੈ। ਦਸਹੀ ਅਰਥ ਹੈਂ।ਨਿਆਇਕੀਰੀਤੀਸੇਂ।ਵਾਹਗੁਰੂ।
ਇਸਿਸਮੁਦਾਇਕੇ ਅੰਦਰ। ਬੀਸਪਦ ਬੀਸਅਰਥਹੈਂ।ਇਸਿ
ਸੂਖਮ ਵਿਚਾਰਕੇ ਮਹਾਨਵਿਚਾਰਵਾਲੇ ਸਪਸਟਕਰਲੇਮੇਂਗੇ।
ਔਰ ਵਾਹਗੁਰੂਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦੋਂ ਅਰਥੋਂਮੇਂ ਔਰਭੀ ਵਿਚਾਹੈ
ਪੂਰਵ ਪੂਰਵ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਉਤ੍ਰਉਤ੍ਰਪਦਕੇ ਅਰਥਮੇਂ
ਪ੍ਰਕਾਰਹੈ। ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਜੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਮਹਾਰਾਜ
ਜੀਨੇਂ। ਧਾਤੂਪ੍ਰਤਿਪਦ ਅਰਥਗਿਆਨ ਇਨਿਪਾਂਚੋਂਕੋ ਗੁਪਤ
ਕਰਕੇ ਰਖਾਹੈ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਣੇਵਾਲੇਭੀ ਯਥਾਰਥ
ਨਿਰੂਪਣਨਹੀ ਕਰਸਕਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਵੇਦਕੇ ਔਰਨਿਆਇਕੇ
ਵਿਚਾਰਮੇਂਭੀ ਅਤੀ ਕਠਨ ਵਾਹਗੁਰੂਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕਾਵਿਚਾਰਹੈ।
ਅਵਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ ਵਾਹਗੁਰੂਇਸਿਪਦਕੇ
ਜੋਅਰਥਹੈ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ। ਉਨਿਅਰਥੋਂਕੇਵੀਚਮੇਂ
ਵਿਸੇਖ ਵਿਸੇਖਣ ਭਾਵਕੀਰੀਤੀਸੇਂ ਸਾਵਦਗਿਆਨਕੀ
ਅਵਸਥਾ ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈਂ। ਜੋਯਿਹਸਾਵਦ ਗਿਆਨ
ਨਿਰੂਪਣਕੀਆਜਾਤਾਹੈ। ਸੋਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਖਰੋਂ
ਕਾਹੀਅਰਥਹੈ। ਬਾਹਰਕਾਨਹੀਹੈ। ਇਸਿ ਵਿਚਾਰਨੇਂ
ਅਕਲਮੇਂ ਯਥਾਰਥਆਨਾ। ਅਥਵਾ। ਵੁਧੀਮੇਂਨਹੀਆਨਾ।
ਯਿਹਅਪਣੇਅਭਿਆਸਕੀ ਸਾਮਰਥਸੇਂ ਅਵਲੋਕਨਕਰਲੇਵੇਂ

ਜੈਸੇਇਸਿਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਖਰੋਂਕਾ। ਸਮੀਚੀਨਅਰਥਹੈ।
ਇਸੀ ਅਰਥਮੇਂ। ਸ੍ਵਾਦਗਿਆਨਲਿਖਿਤੇਹੈਂ। ਉਕਤਵਿਰਾਟ
ਕੇ ਤੀਨੋਂ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਣੇਕੇਯੋਗਹੈ॥ ਉਦੇਸਤੀਨੋਂਕੋਹੀ
ਹੋਣੇਸੇ ਸੋ ਵਾਹ: ਇਸਿ ਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ॥੧॥ਸਰਵਪ੍ਰਕਾਸ਼ੋਂ
ਆਪਦਕਾਅਰਥਹੈ ਜੈਸੇਆਪਦਮੰਤ੍ਰਕੇਅੰਦਰਹੈ ॥ ੨ ॥
ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥ ਤੀਨੋਂਸਰੂਪੋਂਕੋਪ੍ਰਾਪਤਹੋਣੇ
ਵਾਲਾਜਿਗਿਆਸੂਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ॥ ੩ ॥ ਕਰਮਸਰੂਪਬ੍ਰਹਮਕੋ
ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਨੇਮੇਂ ਧਾਤੂਰੂਪਕ੍ਰਿਆਕਰਕੇ । ਸਿਸਿਕ੍ਰਿਆਮੇਂ
ਕਰਤਾਹੈ ॥ ੪ ॥ ਜੈਸੇਮੰਤ੍ਰਮੇਂਕ੍ਰਿਆਹੈਉਸਿਕ੍ਰਿਆਮੇਂ ਜੋ ਟਿਕਿ
ਪ੍ਰਤੇਸੇਂਬਿਨਾ ਟਿਕਿਕਾਅਰਥ ਪ੍ਰੇਰਣਾਹੈ ਉਸਿਕਾਕਰਮ
ਸਿਖਿਹੈ ਗੁਰੂਕਰਤਾਹੈ ॥੫॥ ਅਵਵਿਸੇਸਵਿਸੇਸਣੋਂਕਾਪਰਸ
ਪਰ ਸੰਬੰਧਕਰਕੇ ਸ਼ਾਬਦਬੋਧਕਾਸਰੂਪ ਸੰਪੂਰਣ ਲਿਖਿਤੇਹੈਂ
ਵਾਹਗੁਰੂਪਦਘਟਕ ਵਾਹਪਦਘਟਕ ਆਪਦ ਵਿਸਿਸਟ
ਵਾਪਦਘਟਕ ਵਪਦਘਟਕ ਉਪਦਘਟਕ ਉਕਾਰਾਅਰਥ
ਵਿਰਾਟ ਸਰੂਪ ਉਤਪਾਦਕਨਿਸਠ ਅਭੇਦਸੰਸਰਗਾਵਛਿਨ
ਪ੍ਰਕਾਰਤਾਨਿਰੂਪਿਤ ਉਪਦ ਉਪਸਥਾਪਿਸੰਘਾਰਕਨਿਸਠ ।
ਵਿਸੇਸਿਤਾਅਭਿੰਨ ਅਭੇਦ ਸੰਸਰਗਾਵਛਿਨਿ ਪ੍ਰਕਾਰਤਾਨਿ
ਰੂਪਿਤ ਅਕਾਰਪਦਉਪਅਸਥਾਪਿ ਪਾਲਕਾਅਭਿਨ ਸਹਸ੍ਰ
ਸੀਰਸਾਵਿਰਾਟਨਿਸਠ ਵਿਸੇਸਿਤਾਅਭਿੰਨਾ ਯਾਉਦੇਸਿਤਾ
ਤਾਦ੍ਰਿਸਿਉਦੇਸਿਤਾਅਭਿੰਨਾ ਯਾਪ੍ਰਾਪਿਤਾ ਤਾਦ੍ਰਿਸਿਪ੍ਰਾਪਿਤਾ
ਨਿਰੂਪਿਤਾ ਸਿਸਿਕਰਮਕ ਆਤਮ ਵੇਧਕਨਿਸਠਾ ਯਾ

ਪ੍ਰਾਪਕਤਾ ਤਾਦਿ੍ਸਿਪ੍ਰਾਪਕਤਾ ਅਭਿੰਨਿ ਅਹੇਦਿੰ ਸਰਗਾ ਅਵਛਿਨਪ੍ਰਕਾਰਤਾ ਨਿਰੂਪਿਤ ਆਤਮਵੋਧਕ ਸਗੁਣਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਦਰਸਕ ਗੁਰੂਨਿਸਿਠਵਿਸੇਸਤਾਕਃ ਇਤੀਵਾਹਗੁਰੂਪਦਾਰਥੇ ਸਾਵਦਵੋਧਃ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਜੋ ਯਿਹਮੰਤ੍ਰਕੇ ਸਾਵਦ ਗਿਆਨਕੇਵੀਚਮੇਂ ਜੋਵਿਚਾਰਹੈ ਸੋਇਹ ਸਭੀਵਿਚਾਰਕਰਕੇ ਮਹਾਤਮਾਹਮਾਰੀ ਭੁਲਚੂਕਕੋ ਮਾਫਕਰੇਂਗੇ ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰ ਕਰਮਉਪਾਸਨਭੇਦਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ਅਲੰਸੁਭੰ ॥ ੧੯ ॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ ॥

ਅਵ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰ ਬਿਆਖਿਆਕੋ ਨਵੀਨ ਅਰਥਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨਕਰਤੇਹੈਂ। ਨਵੀਵਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਤਥਾਹੀ। ਮੰਤ੍ਰਕੇਵਾਪਦਕਾ ਵਾਸਦੇਵ ਅਰਥਹੈ। ਸਭੀਕੋ ਅਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਨੇਵਾਲਾ ਆਪਸਭੀਕੇਵੀਚਮੇਂ ਬਸਣੇ ਵਾਲਾਹੈ ਹਕਾਰਕਾ ਅਰਥਹੈਂ ਉਤਪਤੀ ਇਸਿਥਿਤੀਪ੍ਰਲੈ ਇਨਿਤੀਨੋਂਕਾ ਅਧਿਸਿਠਾਨ ॥ ਔਰਮੰਤ੍ਰਕੇ ਗੁਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਪਾਲਨਾ ਕਰਣੀ ਸਭੀਕੀ ਔਰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਣਾ ਸਰਵਕੋ ਗਿਆਨਦੇਣਾ ਸਰਵਕੋ ਅਪਣੇ ਵਸ ਰਖਣਾ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਰੂ ਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਸਵਦ ਸਫੋਟਵ੍ਰਿਤੀਪ੍ਰਤੀ ਫਲਿਤ ਚੇਤਨ। ਯਿਹਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਃ ਹਃ ਗੁਃ ਰੂਃ। ਇਨਿਚਾਰੋਂ ਅਖਰੋਂਕੇਯਿਹਉਕਤ ਅਰਥ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈਂ। ਅਵਇਸਮੇਂ

ਆਸ਼ੰਕਾਵਾਦੀਕੀਆਸ਼ੰਕਾਹੈ।ਵਾਸਦੇਵ ਹਰਗੋਵਿੰਦਰੁਦ੍ ਇਨਿ
ਚਾਰੋਂ ਪਦੋਂਕੇ ਆਦੀਚਾਰਅਖਰ ਵਾਹਗੁਰੂਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚਮੇਂ
ਕਿਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਗ੍ਰਹਣਹੈ । ਔਰਕਿਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸੰਪੂਰਣ
ਚਾਰੋਂਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥੋਂਕੋ ਉਨਿਪਦੋਂਕੇ ਚਾਰਏਕਦੇਸ ਚਾਰ
ਅਖਰਕਰਕੇ । ਵ੍ਰਧੀਵਾਲੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ। ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇਹੈਂ
। ਇਸਿਰੀਤੀਸੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਖਰੋਂਮੇਂ ਔਰਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥੋਂ
ਮੇਂ।ਦੋਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰਹੈ । ਇਸਿਉਕਤ
ਸ਼ੰਸੇਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀਕੇ ਵਾਸਤੇ ਉਤ੍ਰਪਖਮੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ
ਪਦੋਂਕੀ।ਬਿਵਸਥਾਕੋ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ।ਸੋਪਦੋਂਕੇਨਿਰੂ-
ਪਣਸੇਂਹੀ ਅਰਥੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਸਪਸ਼ਟਹੀ ਹੋਤਾਹੈ ॥
ਸੋਤੀਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤੋਂਕਰਕੇ। ਸੰਪੂਰਣ ਪਦਕੇ ਏਕ ਦੇਸਕਾ
ਅਥਵਾ ਏਕ ਅਖਰਕਾ ਜੈਸੇ ਗ੍ਰਹਣਹੋਤਾਹੈ ਸੋਵਿਚਾਰ
ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਨਾਮਗ੍ਰਹਣੇ ਨਾਮਏਕ ਦੇ ਸਸਿਆ
ਪੀਅਗ੍ਰਹਣੰ । ਯਿਹ ਬਿਆਕਰਣ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕੇ ਬੀਚ ਨਿਯਮ
ਲਿਖਾਹੈ ਸੋ ਨਿਜਮਕਾਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣ
ਰੂਪਕਰਕੇ ਕਥਨ ਨਹੀਕਰਤੇਹੈ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਸ੍ਰਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ
ਜਿਸਿ ਪੂਰਵਪਖੀਕੀਆਸ਼ੰਕਾਹੈ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵਿਚਾਰਮੇਂ ਉਸੀਕੇ
ਮਤਸੇਂ ਉਸੀਮਤਕੇ ਨਿਯਮਕਰਕੇ ਉਸਿਪ੍ਰਸ਼ਨਕਰਣੇਵਾਲੇਕੇ
ਪ੍ਰਤੀਉਤ੍ਰਦੇਤੇਹੈਂ । ਤਥਾਹੀ । ਸੋ ਅਵਉਸਿ ਨਿਯਮਕਾ
ਦੋਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਅਰਥ ਪ੍ਰਦਰਸਨਕਰਤੇਹੈਂ ਸੋਨਾਮਕੇਗ੍ਰਹਣਸੇਂ
ਨਾਮਕੇ ਏਕਦੇਸਕਾਭੀ ਗ੍ਰਹਣਹੋਤਾਹੈ ਨਾਮ:ਕਹਿਤੇਹੈਂ

ਸੰਪੂਰਣਪਦਕੇ ਜੋਸੰਪੂਰਣਪਦਕਾ ਅਰਥਹੋਤਾਹੈ ਵੋਹੀਅਰਥ
ਪਦਕੇ ਏਕਦੇਸਕਾਭੀਹੋਤਾਹੈ ਸੋਜੈਸੇ ਭੀਮਸੇਨ ਇਸਿਸੰਪੂ-
ਰਣਨਾਮਕਾ ।ਭੀਮਸੇਨ ।ਯਿਹਅਰਥਹੈ ।ਐਸੇਹੀਆਧਾਜੋਪਦ
ਭੀਮ ।ਯਿਹਹੈਂ ॥ ਇਸਿਕਾਭੀਅਰਥ।ਭੀਮਸੇਨ।ਯਿਹੀਹੈ।੧।
ਨਿਯਮਕਾਦੂਸਰਾਅਰਥਕਰਤੇਹੈਂ ਜੈਸੇਪਦਕੇਏਕਦੇਸਕੇ
ਵੀਚਮੇਂਵਿਚਾਰਦਿਖਲਾਇਆਹੈ।ਐਸੇਹੀ ਜੋਸੰਪੂਰਣਪਦਕਾ
ਅਰਥਹੋਤਾਹੈ ਵੋਹੀਅਰਥ। ਪਦਕੇਏਕਦੇਸਕੇ ਏਕਦੇਸਕਾਭੀ
ਹੋਤਾਹੈ ਸੋਵਿਚਾਰਜੈਸੇਪੂਰਵ ਕਥਨਕਰਾਹੈ ਇਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ
ਜੈਸਤਿਭਾਮਾਂਕਾ ਅਰਥਇਸਿਤ੍ਰੀਹੈ। ਸਤਿਆਕਾਭੀ।
ਇਸਿਏਕਦੇਸਕਾਅਰਥ ਇਸਿਤ੍ਰੀਹੀਹੈ। ਜੈਸੇਕਿ । ਭੀਮ॰
ਸਤਿਆਇਨਿਪਦੋਂਕੇਏਕਦੇਸਕਾਅਰਥ ਜੋਦਿਖਲਾਇਆਹੈ
॥ ਵੋਹੀਸੰਪੂਰਣਪਦਕਾਅਰਥਯਥਾਰਥਹੈ ॥ ਐਸੇਹੀ।
ਵਾਸੁਦੇਵਕਾ ਜੋਅਰਥਬਿਆਪਕਪਰਮੇਸ੍ਵਰਹੈ ਇਸਿਪਦਕੇ
ਏਕਦੇਸ। ਆਧੇਭਾਗਵਾਸੂਕਾਭੀ ਵੋਹੀਅਰਥਯਥਾਰਥਹੈ ॥
ਜੈਸੇਯਿਹਤੀਨੋਂਵਿਚਾਰਹੈ ॥ ਐਸੇਹੀ। ਵਾਹਗੁਰੂਇਸਿਪਦਕੇ
ਜੋਚਾਰਭਾਗਚਾਰਪਦਹੈ ਸੋਉਨਿਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨਕਰਤੇਹੈਂ ॥
ਚਾਰੋਂਅਰਥਨਿਰੂਪਣਕੇਲੀਏ। ਤਥਾਹੀ। ਸੋਵਾਹਗੁਰੂਇਸਿ
ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਵਿਚਾਰਯਿਹਹੈ। ਜੈਸੇਵਾਸੁਦੇਵਕਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਹੈ
ਐਸੇਹੀ ਵਾਸੁਦੇਵਪਦਕ ਏਕਦੇਸਵਾਸੂਪਦਕਾਭੀ ਵੋਹੀਅਰਥ
ਹੈ ਇਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਸੂਦੇਵਪਦਕਾ ਏਕਦੇਸਵਾਸੂਯਿਹਪਦਹੈ
ਵਾਸੂਕਾਏਕਦੇਸ ਵਾ ਯਿਹਅਖਰਹੈ ਸਮੂਦਾਇਪਦਕਾ ਜੋ

ਅਦ੍ਵੈਤ੍ਵਾਸ੍ਰੂਪਦਹੈ ਇਸਿਕਾਅਦ੍ਵੈਵ ਵਾਅਖਰਹੈ ਇਸਿਵਾ ਅਖਰਕਾ ਅਨੁਕਰਨ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਵਾਅਖਰਹੈ । ਸੋਇਸਿ ਅਨੁਕਰ ਣਵਾਪਦਕੀਵਾਸੁਦੇਵਸਰੂਪਬ੍ਰਹਮਕੇਵੀਚ ਲਖਣਾਹੈ ਜੈਸੇਤ੍ਵੰਪਦਕੀਲਖਣਾਂਬ੍ਰਹਮਕੇਵੀਚਹੋਤੀਹੈ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਵਾਪਦਕਾ ਅਰਥ ਲਾਖਣਕ ਵਾਸੁਦੇਵਬ੍ਰਹਮਹੈ ਵਾ ਪਦਕੀਲਖਣਾਂ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ । ਵਾ ਪਦਕੇ ਇਸੀਅਰਥਕੋ ਵਿਰਾਟ ਸੁਧਚੇਤਨ ਦੋਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਕਹਿਤੇਹੈਂ । ਇਸਿਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਜੋਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਵਾ ਪਦ ਪਦਾਰਥਨਿਰੂਪਣਕੀਆਹੈ। ਉਪਲਖਣਰੀਤੀਸੇਂਭੀ ਇਸਿਮੇਂ ਵਿਚਾਰਹੈ ।ਜੈਸੇਕਾਕੇਭਿਓ ॥ ਦਧੀਰਖਿਤਾਂ ਸੋਇਸਿਵਿਚਾਰਕੇ ਅਤੀਕਠਨਹੋਣੇਸੇਂ ਇਸਿਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਨਹੀਲਿਖਾਹੈ ॥ ੧ ॥

ਐਸੇਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇਂਹੀ ਮੰਤ੍ਰਕੇਹਕਾਰ ਅਖਰਮੇਂ ਬਿਵਸਥਾਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਵਿਰਾਟਸੁਧਦੋਨੋਂ ਅਰਥੋਂਕੇ ਵਾਚਕ ਜੈਹਰੀਹਰ ।ਯਿਹਿਦੋਨੋਂ ਪਦ ਹੈ। ਇਨਿਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂਕੇ ਵੀਚ ਮੇਂਜੋਹਕਾਰਅਖਰਹੈ ਉਸਿਹਕਾਰਅਖਰਕਾ । ਅਨੁਕਰਣ । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸਿਪਦਮੇਂ ਹਕਾਰਅਖਰਹੈ । ਇਸਿ ਅਨੁਕਰਣਰੂਪ ਹਕਾਰਪਦਕੀ ਵਿਰਾਟਸੁਧ ਯਿਹਿ ਜੋਸਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਸਰੂਪਹੈ ਇਨਿਦੋਨੋਂਮੇਂ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਸਕਤੀ ਲਖਣਾਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਬ੍ਰਹਮਕੇਵੀਚ ਸਕਤੀ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ। ਔਰ ਲਖਣਾ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ । ਯਥਾਰਥ ਬੋਧਕੇ ਕਰਣੇਵਾਲਾ। ਹਕਾਰ ਪਦਰੂਪ ਅਖਰ । ਵਾਹਗੁਰੂ। ਇਸਿ

ਪਦਮੇਂਹੈ । ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਹਰੀਹਰਇਨਿਦੋਂਨੋਂ ਅਰਥੋਂਕੇ ਸਪਸਟਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਹਕਾਰ ਅਖਰ ਰੂਪ ਪਦਹੈ ਜੈਸੇ ਅਕਾਰ ਅਖਰਪਦ ਪਰੀਛਿਨਿ ਵਿਸਨੂਕੋ ਖੀਰਸਮੁੰਦਰਮੇਂ ਪ੍ਰਗਟਕਰਤਾਹੈ ਇਸਿਉਕਤਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਬਿਆਪਕ ਬ੍ਰਹਮਕਾਵੋਧਕ ਹਕਾਰ ਅਖਰ ਰੂਪਮੰਤ੍ਰਮੇਂਪਦਹੈ ॥ ੨ ॥ ਅਬਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਗੁਪਦਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਤਥਾਹੀ ਗੋਵਿੰਦ ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਧਾਰਕ ਰਖਕ ਪ੍ਰੇਰਕ ਗਿਆਤਾ ਇਸਿਚਾਰਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਅਵਧਾਰਣਕਰਣੇਂਕੇਯੋਗ ਸੋਗੋਵਿੰਦ ਇਸਿਸਮੁਦਾਇ ਪਦਕੇਅੰਦਰਦੋਪਦਹੈਂ ਇਨਿਦੋਪਦੋਂਕੇ ਵੀਚਸੇਂ ਗੋਪਦਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚਪ੍ਰਸਿਧਿਹੀਹੈ ਸੋਯਿਹਗੋਪਦਲਖਣਾਂਬ੍ਰਿਤੀਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮਕੋਕਥਨਕਰਤਾਹੈ ਬ੍ਰਹਮਕਾਵੋਧਕਹੋਣੇਂਸੇਂ ਗੋਪਦਕੋ ਨਪੁੰਸਕ ਲਿੰਗਕਹਿਤੇਹੈਂ ਇਸੀਵਾਸਤੇ ਹ੍ਰਸੋ ਨਪੁੰਸਕੇ ਪ੍ਰਾਤੀਪਦ ਕਸਿਆ ਇਸਿਸੂਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਗੋਕਾ ਗੁ ਯਿਹਹ੍ਰਸੁ ਬਨਿਗਿਆਹੈ ਇਸਿਵਾਸਤੇਹੀ ਗੁ ਇਸਿਪਦਕੇ ਧਾਰਕ ਰਖਕ ਪ੍ਰੇਰਕ ਗਿਆਤਾ ਯਿਹਚਾਰ ਅਰਥਹੈਂ ਯਿਹੀਗੁਪਦ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚਹੈ ਗੋਵਿੰਦ ਇਨਿਦੋਪਦੋਂਕੇਵੀਚਸੇਂ ਗੋਪਦਕੇਗ੍ਰਹਣ ਕਰਣੇਮੇਂ ਪੂਰਬ ਗ੍ਰੰਥਕਰਕੇ ਦੋਨੋਂਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਨਿਰੂਪਣਕਰਆਏਹੈਂ ਉਹਾਂਸੇਂ ਉਨਕਾਅਵਲੋਕਨ ਸਮੀਚੀਨਕਰਲੈਣਾ ਸੋਯਿਹਹੈ ਭੀਮਸੇਨ ਭੀਮ ਸਤਿਭਾਮਾਂ ਸਤਿਆ ਇਨਿਦੋਨੋਂ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤੋਂ ਕਰਕੇ ਏਕਦੇਸਕਾਗ੍ਰਹਣ ਸਪਸਟੀਹੀਹੈ ਯਿਹਮੰਤ੍ਰਕੇ ਗੁ ਇਸਿਪਦ

ਕੇ ਬੀਚ ਵਿਚਾਰਹੈ॥ ੩ ॥ ਅਵਮੰਤ੍ਰਕੇ ਰੂ। ਇਸਪਦਕਾ
ਵਿਦਾਰ ਹਕਾਰਪਦਕੀ ਵਿਚਾਰ ਰੀਤੀਸੇਂਹੀ ਯਥਾਰਥਹੈ
ਔਰਕੋਈਭੀਅਧਿਕਅਲਪ ਦੂਸਰਾਂਵਿਚਾਰਨਹੀਹੈ ਉਸੀ
ਉਕਤਰੀਤੀਕਰਕੇ ਰੁਦ੍ਰਪਦਕੇ ਰੂਅਖਰਪਦਕਾ ਵਾਹਗੁਰੂ
ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਗ੍ਰਹਣਹੈ ਰੁਦ੍ਰਕਾਕਾਅਰਥਹੈ ਪ੍ਰਲੈਕਾ
ਅਧਿਸਿਠਾਨ ਉਤਪਤੀ ਇਸਿਥਿਤੀਕੇ ਕਰਣੇਵਾਲਾ
ਐਸੇਅਰਥੋਂਕੇਵੀਚ ਰੂਪਦਕੀਲਖਣਾਂਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ
ਰੂਅਖਰਪਦਕਾਅਰਥ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂਹੈ॥ ਸ੍ਰੈ ਸੇਈੜੀਪਦਕਾਅਰਥ
ਲਛਮੀਹੈ । ਸ੍ਰੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਬ੍ਰਹਮਕਾਵੈਧਕ ਰੂ ਯਿਹਪਦ
ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਹੈ ॥ ਉਕਤਅ.ਰਥਕਾ ਅਵਲੋਕਨਕਰਲੈਣਾ ॥ ੪ ॥
ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਵਾ ਹ ਗੁ ਰੂ ਯਿਹਿ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਚਾਰ
ਪਦਹੈ ਬਿਆਕਰਣਕਰਕੇ ਨਿਆਇਰੀਤੀਸੇਂ ਆਠਪਦਹੈ ॥
ਦੋਨੋਂਮਤੋਂਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਬਾਰਾਂਪਦਹੈ ॥ ਇਨਿਬਾਰਾਂਹੀਪਦੋਂਕੇ
ਕਰਮਧਾਰੇਤੀਨਸਮਾਸਹੋਣੇਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਿਏਕਪਦ
ਪ੍ਰਸਧਿਹੈ ਔਰ ਦੋਨੋਂਮਤੋਂਕਰਕੇ ਦੋਸਮਾਸਕੇ ਅੰਦਰ
ਖਟਪਦਹੈ। ਤੀਨੋਂ ਸਮਾਸਹੋਣੇਂਸੇਪੀਛੇ ॥ ਫਿਰਤੀਨਪਦਹੈ
ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂਨੌਂਪਦਹੈ ॥ ਇਸਿਪਖਕੇ ਵੀਚ ਸਭੀਮਿਲਿ
ਕਰਕੇ ਇਕੀ ਪਦਹੈ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਉਨਿਪਦੋਂਕੇ
ਇਕੀਹੀ ਅਰਥਹੈ। ਔਰ ਇਸਿਪਖਮੇਂਹੀ ਪਦਅਰਥਕਾ
ਮੂਲਚਾਰ ਧਾਤੂਹੈਚਾਰਪ੍ਰਤੇਹੈ ਆਠੋਂਕੇਆਠਹੀ । ਅਰਥਹੈ
ਮਿਲਿਕਰਕੇਸੋਲਾਹੈ। ਸੋਲਾਂਔਰਬਿਆਲੀ ਸਭੀਮਿਲਾਨੇਸੇਂ

ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਦੇਕਮਸ਼ਾਠਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀਹੈ
। ਵਾਦੀਨੇਕਥਨਕੀਆਥਾ। ਵਾਹਗੁਰੂਃ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚਮੇਂ
। ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਇਨਿ
ਪਾਚੋਂਕੇਵੀਚਮੇਂ । ਕੋਈਸਾਮਗ੍ਰੀ । ਨਹੀਹੈ । ਸੋਕੈਮੁਤ
ਕਨਿਆਇਕੀ ਰੀਤੀਕਰਕੇ ਵਾਦੀਕੇਪ੍ਰਤੀਪਦਅਰਥ ਸਭੀ
ਪ੍ਰਦਰਸਨਕਰੇਹੈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਥਿਪਦਕਾ ਏਕਹਜ਼ਾਰ
ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣਹੈ ਇਸ਼ੀਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਅਰਥਪ੍ਰਕਾਸ਼ਗ੍ਰੰਥਕੇ
ਵੀਚ ਯਿਹਕਥਨਮਿਥਿਆਨਹੀ ਵਿਚਾਰਕਰਕੇ ਨਿਰਣੇ
ਕਰਲੈਣਾ ਵੇਦਾਂਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਐਸਾ ਕੋਈ ਮੰਤ੍ਰ ਨਹੀਹੈ
ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਜੈਸਾਹੈ ਅਵਮੰਤ੍ਰਕੇਚਾਰੋਂਅਖਰੋਂਕਾ ਜੋ ਅਰਥ
ਪੂਰਬਪ੍ਰਕਾਰਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣਕੀਆਹੈ ਉਸਿਕੋਸਪਸ਼ਟ ਕਰਤੇਹੈ
ਵਾਃ ਵਾਸੁਦੇਵ ਹਃ ਹਰੀਹਰ ਗੂਃ ਗੋਵਿੰਦ ਰਃ ਰੂਦ੍ਰ
ਇਨਿਚਾਰੋਂਅਰਥੋਂਕੋ ਏਕਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਵਦਗਿਆਨਕਾ
ਸਰੂਪ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ ਵਾਪਦਕੇ ਦੋ ਅਰਥਹੈ ਸਰਵਕੋ ਅਪਨੇ
ਵੀਚ ਵਾਸਦੇਣਾ ਆਪ ਸਰਵਕੇ ਵੀਚ ਵਸਣਾ ਯਿਹ ਦੋਂਨੋ
ਅਰਥ ਹਕਾਰਕੇ ਦੋਨੋਂ ਅਰਥੋਂਸੇ ਅਭਿੰਨਹੈ ਹਕਾਰਕੇ ਦੋਂਨੋ
ਅਰਥ ਸੁਧਵਿਰਾਟ ਸਰੂਪ ਗੁਪਦਕੇ ਚਾਰੋਂ ਅਰਥੋਂਕੇ ਸਾਥ
ਅਭਿੰਨਹੈ ਰੁਪਦਕੇ ਧਾਰਕਰਖਕ ਪ੍ਰੇਰਕ ਗਿਆਤਾਯਿਹਚਾਰੋਂ
ਅਰਥ ਰੂਪਦਕੇ ਅਰਥ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਸਰੂਪ ਰੂਦਸੇਂ ਅਭਿੰਨ
ਹੈ ਯਿਹਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਪਦਕੇ ਅਰਥਮੇਂ ਗਿਆਨਕਾਸਰੂਪਹੈ
ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਰੂਦ੍ਰ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੨੦॥

੧ ਓ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ॥

ਅਥਾਅਤੋ ਬ੍ਰਹਮ ਜਿਗਿਆਸਾ। ਯਿਹ ਜੋ ਬਿਆਸਜੀਕਾ ਪ੍ਰਥਮ ਸੂਤ੍ਰਹੈ ਔਰ ਆਤਮਾ ਵਾਰੇ ਸ੍ਰੋਤਬਿਆ ਮੰਤਬਿਆ ਨਿਧਿਆਸਤਬਿਆ। ਇਸਿਸੂਤ੍ਰ ਔਰਸ੍ਰੁਤੀਕਾ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤਹੈ। ਵੋਹੀਸਿਧਾਂਤ ਅਰਥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕਾਹੈ ਸੋਵਿਚਾਰ ਅਵ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਪੂਰਵ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭਵੀਚ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਆਏਹੈਂ। ਵਾਹ ਪਦਕਾ ਅਰਥਜੀਵਹੈ ਸੋ ਉਸੀ ਅਰਥਕੋ ਸਪਸਟ ਕਰਤੇਹੈ। ਤਥਾਹੀ। ਅੰਤਰ ਬਾਹਰਦੋ ਭੇਦੋਂ ਕਰਕੇ ਅਗਿਆਨਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਅਧਿਆਸਸਰੂਪ ਹੋ ਰਹਾਹੈ। ਅਧਿਆਸ ਉਸਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਜੋਨਾਹੋਤਾਹੀ ਬਨਾ ਹੂਆ ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ। ਜੈਸੇ ਹਰੀ ਚੰਦਕੀ ਨਗਰੀ ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸਨਾਂ ਕਾ ਜਲ ਇਤਿਆਦੀ ਨਾ ਹੋਤੇਹੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇਹੈ ਸੋ ਅਧਿਆਸ ਅੰਦਰਮੇਂ ਜੋ ਹੈ ਉਸਿਕੋ ਅਹਿਮਾਂ ਆਕਾਰ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਜੈਸੇ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂਕੇ ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਸੁਖੀ ਦੁਖੀ ਯਿਹ ਧਰਮ ਸਾਖੀ ਮੇਂ ਮਾਲੂਮਹੋਤੇਹੈ। ਔਰ ਵਾਹਰਕੇ ਯਿਹ ਧਨ ਭੂਮੀ ਮੇਰੇਹੈ ਜਾਂ ਤੁਮਾਰੇਹੈ ਯਿਹਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਚਿਦਾਭਾਸਕੇ ਧਰਮ ਨਾ ਹੋਤੇਹੀ ਸਾਖੀਕੇ ਵੀਚ ਪ੍ਰਤੀਤਹੋਤੇਹੈ ਇਸੀਕਾ ਨਾਮ ਅਧਿਆਸਹੈ। ਔਰਭੀ ਆਠ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈ। ਜੈਸੇਕਿ ਮੂਰਤੋਂ ਮੂਰਤ ੧ ਅਮੂਰਤੋਂ ਅਮੂਰਤ ੨ ਅਮੂਰਤੋ ਮੂਰਤ ੩ ਮੂਰਤੋਂ ਅਮੂਰਤ ੪। ਇਤਿਆਦੀ ਔਰਭੀ ਜਾਨਲੈਣੇ ਸਇਮਿ ਉਕਤ ਰੀਤੀਸੇਂ ਯਾਵਤ

ਅਧਿਆਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਚਿਦਾ ਭਾਸਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀਹੈ। ਸੋ
ਐਸੀਸਾਮਗ੍ਰੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਚਿਦਾ ਭਾਸਰੂਪ ਹੈ।
ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਏਕਦੇਸਜੋ ਵਾਹ ਯਿਹਪਦਹੈ। ਇਸ
ਵਾਹ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਚਿਦਾਭਾਸਹੀਹੈ ਸੰਸਾਰਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣ
ਰੂਪ ਅਧਿਆਸਵਾਲਾ ਅਵਵਾਹ ਪਦਕੀ ਬਿਉਤਪਤੀ ਕਰਤੇਹੈਂ
ਵਹ ਪ੍ਰਾਪਣੇ ਧਾਤੂਸੇਂ ਧਾਤੂਕੇ ਅਰਥਕੋ ਕਥਨ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ
ਣਿਪ੍ਰਤੇਹੋਤਾਹੈ। ਤਬ ਵਹ ਧਾਤੂਕਾ ਵਾਹੀਰੂਪਪਦਬਨਾਹੈ।
ਫਿਰਵਾਹੀਕਾ ਵਾਹ ਪਦਬਨਗਿਆਹੈ। ਸੋਬਿਉਤਪਤੀਯਿਹਹੈ।
ਵਾਹੈਤੀ ੧ ਸੰਸੇਵਿਪਰਯੇਅ ਸੰਭਾਵਨਾਰੂਪੰ । ਸੰਸਾਰੰ ।੨।
ਇਸਿਕਾ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ ॥ ਵਾਹੀਕ੍ਰਿਆਹੈ । ਚਿਦਾਭਾਸ
ਇਸਿਕ੍ਰਿਆਕਾ ਕਰਤਾਹੈ। ਸੰਸੇਵਿਪਰਯੇ ਅਸੰਭਾਵਨਾ ਯਿਹ
ਕਰਮਹੈ। ਇਸਿਕਰਮਨੂ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ
ਵਾਲਾ ਚਿਦਾਭਾਸਜੀਵ ਆਤਮਾ ਉਤਪਤੀ ਵਿਨਾਸ ਇਨਿਦੋਨੋਂ
ਕਰਕੇ ਯੁਕਤਹੈ। ਇਸਿਉਕਤਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ। ਵਾਹ ਯਿਹਪਦਹੈ
ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ। ਵਾਸ਼ਨਾ ਕਰਕੇ ਵਧਾ ਹੂਆ ਚਿਦਾਭਾਸ
ਜੀਵ ਆਤਮਾ। ਇਸਿਉਕਤ ।ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕੋ। ਤ੍ਵੰਪਦ
ਅਹੰਪਦ। ਯਿਹਭੀ ਕਹਤੇਹੈ। ਫਲਿੱਤ ਅਰਥ ਯਿਹਹੈ। ਵਾਹ।
ਇਸਿਪਦਕੋ। ਜੁਸਮਦ ਅਸਮਦ। ਯਿਹਦੋਪਦਭੀਕਹਿਤੇਹੈਂ।
ਸੋਇਸ ਰੀਤੀਸੇਂਜੋ। ਵਾਹ। ਯਿਹ ਪਦ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਹੈ।
ਇਸਿਪਦਕੇ ਅਰਥਕਾ ਵਿਸੇਸ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰ
ਕਰਤੇਹੈਂ। ਐਸੇ ਵਾਹ ਪਦਕੇ ਵਾਚਿ ਰੂਪ ਅਰਥ ਚਿਦਾਭਾਸ

ਜਿਗਿਆਸੂਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਖਟ ਸੰਪਤੀ ਸਾਧਨ ਕਰਣੇਸੇਂ। ਪਸਚਾਤ ਸ੍ਰਵਣਾਦੀਸਾਧਨ ਸੰਪਤੀਕਾ ਕਰਣਾ ਯਥਾਰਥਹੈ ਇਸੀਵਾਸਤੇ ਔਰ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਬਿਆਸਜੀਨੇ ਆਤਮਾਵਾਰੇ ਸ੍ਰੋਤਬਿਆ ਮੰਤਬਿਆ ਨਿਧਿਆਸਤਬਿਆ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕੇ ਅਰਥ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂਕੇ ਆਵਰਣ ਦੂਰ ਹੋਕਰਕੇ ਜਬਵੇਧਹੋਤਾਹੈ ਤਵ ਵਾਹਪਦਕੇ ਅਰਥਕਾ ਅਗਿਆਨ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਣੇਵਾਲੇ ਗੁਰੂਪਦਕੇ ਅਰਥਸਾਥ ਅਭੇਦ ਅਨੂਇਰੂਪ ਵੇਧਹੋਤਾਹੈ ਸਾਖੀਨੇਂ ਚਿਦਾ ਭਾਸਕੇ ਧਰਮੋਂਸੇਂ ਰਹਿਤਹੋਣਾ ਯਿਹੀ ਚਿਦਾਭਾਸਕੀ ਸੁਧੀਹੈ ਅਭੇਦ ਸਾਖੀਕਾ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਵਾਹਪਦਕੇ ਗੁਰੂਪਦਕੇ ਅਰਥੋਂ ਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਪਰਸਪਰਕਰਮ ਧਾਰਿਆ ਸਮਾਸਹੋਤਾਹੈ ਈਹਾਂ ਗੁਰੂਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਸਰੂਪਗਿਆਨ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਵਾਸਨਾ ਸੰਸਕਾਰਸੇਂ ਰਹਿਤਜੀਵਸਾਖੀ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਆਪਸਮੇਂ ਦੋਂਨੋਂ ਅਰਥੋਂਕਾ ਅਭੇਦਹੈ ਚਿਦਾਭਾਸ ਮਿਥਿਆਹੈ ਜਲਸੀਸੇਮੇਂ ਸੂਰਯਕੇ ਪ੍ਰਤੀਵਿੰਬ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਰਭਧਸੇਂ ਅਸਥੂਲਕੀ ਨਿਰਵਾਹ ਜਾਤ੍ਰਾਹੈ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀਮਤ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿਧਿ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੀ ਬਿਆਖਿਆਹੈ ਇਸਿਪਖਿਕੇ ਬੀਚਮੇਂ ਨੌਪਦਹੈ ਨੌਂ ਅਰਥਹੈ ਦੋਦਾਤੂ ਦੋ ਪ੍ਰਤੇਹੈ ਚਾਰੋਂਕੇ ਚਾਰ ਅਰਥਹੈਂ ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਸਭੀ ਛਬੀਹੈ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀਸਰੂਪਗਿਆਨ ਬ੍ਰਹਮਜਿਗਿਆਸਾ ਸਮਾਪਤੰ॥੨੧॥

ਓਂ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਵੇਧਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇਹੈ। ਤਥਾਹਿ। ਕਿਸੀਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨਹੈ ਜੋ ਯਿਹ ਕਾਰਯਕਾਰਣਰੂਪ ਜਗਤਹੈ ਇਸਕੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਅਖਰੋਂ ਕਰਕੇ। ਕੈਸੇ ਬਿਵਸਥਾਹੈ ਔਰਕਿਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਇਸਿਪ੍ਰਪੰਚਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀਹੋਤੀਹੈਇਸਿ ਪ੍ਰਸਨਕੇ ਉਤ੍ਰਵਾਸਤੇਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਜੈਸੇ ਪੂਰਵ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਵਾਹੀਧਾਤੂਕਾ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਵਾਹ ਯਿਹ ਪਦ ਔਰ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥ ਯਿਹਦੋਨੋਂ ਨਿਰੂਪਣਕਰੇਹੈ। ਉਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਇਸਿ ਪਖਮੇਂਭੀ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਕੇ। ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਇਸਿਪਦਕਾਅਰਥ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ ਉਕਤਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਸਨੋਂਕੇ ਉਤ੍ਰਕਰਣੇਵਾਸਤੇ। ਤਥਾਹਿ। ਵਾਹਿ ਕ੍ਰਿਆਹੈਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਸਿਕ੍ਰਿਆਕਾ ਅਰਥਹੈ ਕਾਰਯਮਾਤ੍ਰਸਭੀ ਪ੍ਰਪੰਚ ਇਸਿਕ੍ਰਿਆਕਾ ਕਰਮਹੈ ॥ ਕਾਰਣਮਾਤ੍ਰਮੂਲ ਅਗਿਆਨ ਇਸਿਵਾਹੀਕ੍ਰਿਆਕਾ ਕਰਤਾਹੈ ਸੋਕਾਰਣ ਰੂਪ ਅਗਿਆਨ ਅਪਣੇ ਰੂਪਕੀਤਦਰੂਪ ॥ ਪ੍ਰਣਾਮਤਾ ਕਰਕੇ ਕਾਰਯਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਆਹੈ ਜੈਸੇ ਮਿਟੀਘਟ ਰੂਪਹੋਜਾਤੀਹੈ ॥ ਔਰ ਜੈਸੇਤੰਤੂਆਂਪਟਰੂਪਹੋਤੀਆਹੈਂ ॥ ਸੋਇਸਉਕਤ ਵਾਹੀ ਕ੍ਰਿਆਕੇਸਾਥ ਉਕਤਕਰਮਕਾ ਔਰ ਉਕਤ ਕਰਤਾਕਾਸੰਵੰਧ ਕਰਕੇ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕੀ ॥ ਬਿਉਤਪਤੀ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ। ਤਥਾਹੀ। ਕਾਰਯਰੂਪਪ੍ਰਪੰਚ

ਵਾਹੈਤੀ ਕਾਰਣਰੂਪੰ ਅਗਿਆਨੰ ॥ ਯਿਹ ਕਾਰਣ ਰੂਪ
ਅਗਿਆਨ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਕਾਰਜਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚਕਾ ਸਰੂਪਹੀ
ਹੋਗਿਆਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਯਿਹ ਤੀਨੋ ਕਰਤਾ ਕਰਮ
ਕ੍ਰਿਆਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰ ਵਾਹਃ ਯਿਹਪਦ ਸਿਧਿ ਭੈਆਹੈ
ਇਸਿ ਰੀਤੀਸੇ ਵਾਹਃ ਇਸਿ ਪਦਕਾ ਕਾਰਯ ਕਾਰਣ ਰੂਪ
ਪ੍ਰਪੰਚ ਜੋ ਹੈ ਯਿਹੀਅਰਥਹੈ ਅਵ ਇਸਪਖਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ
ਮੰਤ੍ਰਕੇਬੀਚ ਜੋ ਗੁਰੂਪਦਹੈ ਇਸਕੇ ਪਦਅਰਥ ਇਨਿ ਦੋਨੋਕਾ
ਵਿਚਾਰ ਕਰਤੇਹੈ ਤੁਥਾਹੀ ਗ੍ਰੀਧਾਤੂਕਾ ਅਰਥਹੈ ਨਿਗਰਣਾ
ਇਸਕਾ ਅਰਥਹੈ ਦੂਰਕਰਣਾ ਇਸਕਾਅਰਥਹੈ ਪ੍ਰਸਜਪ੍ਰਤੀ
ਸੇਧ ਇਸਿਕਾਭੀ ਅਰਥਹੈ ਅਤ੍ਯੰਤਾਅਭਾਵ ਸੋ ਅਤਿਅੰਤ
ਅਭਾਵ ਕਿਸਿਕਾਹੈ ਇਸਿਕਾ ਉਤ੍ਰ ਕਰਤੇਹੈ ਗ੍ਰੀਕ੍ਰਿਆਕਾ
ਗ੍ਰਿਣਾਤੀਰੂਪਹੋਤਾਹੈ ਇਸਿ ਗ੍ਰੀ ਧਾਤੂਮੇਂ ਪਰੇ ਉ ਪ੍ਰਤੇ ਹੋਤਾਹੈ
ਉਸਿ ਊ ਪ੍ਰਤੇ ਕਾ ਸਰੂਪ ਗਿਆਨ ਅਰਥਹੈ ਊ ਪ੍ਰਤੇ ਕੀ
ਸਕਤੀ ਵ੍ਰਿਤੀ ਇਸਿ ਅਰਥ ਮੇਂ ਹੈ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਜੋ ਵਾਹ ਪਦ ਹੈ
ਇਸਿ ਵਾਹ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਕਾਰਜ ਕਾਰਣਰੂਪ ਅਗਿਆਨ
ਹੈ ਉਸਿ ਅਗਿਆਨਕੋ ਦੂਰ ਕਰਣੇਵਾਲਾ ਸਰੂਪ ਗਿਆਨਹੀ
ਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਅਰਥੋਂਕੀ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਇਸਿ ਪਦ
ਕੀ ਬਿਉਤਪਤੀ ਕਰਤੇਹੈਂ ਗ੍ਰਿਣਾਤੀ ਯਿਹ ਕ੍ਰਿਆਹੈ ਪ੍ਰਤੇ ਕਾ
ਅਰਥ ਸਰੂਪ ਗਿਆਨਹੈ ਸੋ ਇਸਿ ਕ੍ਰਿਆ ਕਾ ਕਰਤਾਹੈ
ਵਾਹ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਕਾਰਜ ਕਾਰਣ ਮਾਤ੍ਰ ਅਗਿਆਨ
ਕਰਮ ਹੈ ਗ੍ਰਿਣਾਤੀ ਇਸਿ ਕ੍ਰਿਆਕਾ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਕਰਤਾ

ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਆ ਇਨਿ ਤੀਨੋਂਕਾ ਪਰਸਪਰ ਸੰਬੰਧਹੈ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਸੰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂਪਦ ਕੀ ਸਿਧੀਹੈ ਵਾਹ ਪਦ ਕਾ ਗੁਰੂ ਪਦ ਕੇ ਸਾਥ ਉਪ ਪਦ ਸਮਾਸ ਹੋਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਪਦ ਪ੍ਰਸਿਧਿਭੋਆਹੈ ਇਸਿਪਦ ਕੇ ਅਰਥਮੇਂ ਗਿਆਨ ਕਾ ਸਰੂਪਕਹਿਤੇਹੈਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕਾਅਰਥ ਕਾਰਯ ਕਾਰਣ ਮਾਤ੍ਰ ਸਰਵ ਅਗਿਆਨਹੀਹੈ ਗੁਰੂਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਸਫੁਰਣ ਸਰੂਪਹੈ ਸੋ ਗੁਰੂਪਦਕਾ ਅਰਥ ਵਾਹ ਪਦ ਕੇ ਅਰਥ ਅਗਿਆਨ ਮਾਤ੍ਰ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਣੇਵਾਲਾ ਹੈ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇ ਅਗਿਆਨ ਦੂਰਹੋਤਾਹੈ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਅਪ੍ਰੋਖ ਗਿਆਨਅਗਿਆਨਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਣੇਵਾਲਾਹੈ ਅਗਿਆਨ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਬੋਧਸੇਂ ਹੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੂਰਯ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕੇ ਚਲਨੇ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਤੀਹੈ ਔਰ ਦੰਡਵਤ ਪ੍ਰਣਾਮ ਅਗਿਆਨ ਕੇ ਕਰਣੇਸੇਂਭੀ ਅਗਿਆਨਕੀ ਨਵ੍ਰਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀਹੈ ਔਰ ਡੰਡੇ ਮਸਤ੍ਰਸੇਂ ਭੀ ਅਗਿਆਨਕੀ ਨਵ੍ਰਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀਹੈ ਬੋਧ ਸੇ ਹੀ ਹੋਤੀਹੈ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਯਿਹ ਹੈ ਸਰਵਥਾ ਬ੍ਰਹਮਬੋਧ ਰੂਪ ਸਮੁਦ੍ਰਹੀ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਸਰਵਦਾ ਮਹਾਂਕਾਲ ਸਰੂਪਹੈ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦ ਪਦਾਰਥਕੇ ਬੀਚ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ਇਸਿ ਪਖਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਬੀਚ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤਿਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਬੀਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ ਹੈ॥ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਸਫੁਰਣ ਸਰੂਪ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਬਿਚਾਰਃ॥੨੨॥

ੴ ਓਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਔਰ ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇਪਦ ਪਦਾਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ ਤਥਾਹੀ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਜੋ ਪ੍ਰੈਥਾਭਾਗ ਵਾ ਯਿਹ ਅਵੇਪਦਹੈ ਇਸਿਕੇ ਅਰਥ ਭਾਵ ਅਭਾਵਹੈ ਇਨਿਦੋ ਅਰਥੋਂਕਾ ਵਾਚਕ ਵਾ ਯਿਹਪਦਹੈ ਇਸਿ ਵਾ ਪਦਕੋਹੀ ਵਿਕਲਪਪਦ ਕਹਿਤੇਹੈ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇ ਵਾ ਇਸਿ ਵਿਕਲਪਪਤਕੇ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਯਿਹਿ ਦੋ ਅਰਥਹੈ ਔਰ ਸੰਸੇਰੂਪ ਅਰਥਕਾ ਵਾਚਕਭੀ ਵਾ ਯਿਹ ਅਵੇਪਦਹੈ ਇਸ ਵਾ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਸੰਸੇਹੈ ਇਨਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂਕਾ ਏਕ ਰੂਪਸੇ ਸਮਾਵੇਸ ਕਰਕੇ ਵਾ ਇਸਿਪਦਕਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਚੌਥੇ ਭਾਗਗੁਰੂਪਦਸੇਂ ਗ੍ਰਹਣਹੈ ਇਸਿਵਾਪਦਕੇ ਉਕਤ ਰੀਤੀਸੇਂ ਭਾਵ ਅਭਾਵਸੰਸੇਂ ਯਿਹਤੀਨ ਅਰਥਹੈਪੂਰਵਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਮੇਂ ਵਾਹ ਪਦਕੇ ਯਿਹ ਤੀਨੋਂ ਅਰਥ ਕਥਨ ਕਰੇਸੇ ਇਸਿ ਅਸਥਲਮੇਂ ਯਿਹਤੀਨੋਂ ਅਰਥ ਕੇਵਲ ਵਾਪਦਕੇਹੈਂ ਅਵਇਸਿ ਵਾਪਦਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹਪਦਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈ ਹੀਧਾਤੂਹੈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ ਹੀਧਾਤੂਸੇਂ ਪਰੇਪ੍ਰਤੇਹੈ ਉਸਿਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇਵਾਲਾ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਨੇਵਾਲਾਹੀ ਕ੍ਰਿਆਰੂਪ ਧਾਤੂ ਕਾ ਕਰਤਾਹੈ ਇਸਿ ਉਕਤ ਸਮਾਨ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ ਰੂਪ ਸੇ ਕਰਤੇਹੈ ਸੋ ਪੂਰਵਪਖੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਤਾਹੈ ਜੋ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਵਾਪਦਹੈ ਇਸਿਕੇ ਜੋ

ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸੇਰੂਪ ਯਿਹਤੀਨ ਅਰਥਹੈ ਸੋ ਐਸੀ ਕਿਆ ਵਸਤੂਹੈ ਜੋਇਨਿਤੀਨੋਂ ਰੂਪੋਂਕੋ ਧਾਰਣਕਰ ਰਹੀਹੈ ਸੋਇਸਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕੇ ਉਤ੍ਰ ਵਾਸਤੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦ ਅਰਥਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨਕਰਤੇਹੈ। ਸਮੀਂ ਚੀਂਨ ਬਿਵਸਥਾਸੇਂ। ਤਥਾਹੀ। ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ ਯਿਹ ਸਭੀ ਜਹਾਨ ਤੀਨ ਬਸਤੂਸੇਂ ਬਿਨਾ ਔਰ ਬਸਤੂ ਕੁਛ ਨਹੀਹੈ। ਜੈਸੇ ਯਿਹ ਕਾਰਯ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਸਭੀ ਜਗਤ ਭਾਵ ਅਭਾਵਸੰਸੇ ਰੂਪਹੈ। ਸੋਜਗਤ ਬਨਾ ਹੂਆ ਜੋ ਸਭੀ ਚਲ ਅਚਲਹੈ ਇਸਿਕੋ ਭਾਵਰੂਪ ਜਗਤ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਇਸਿ ਜਗਤਕਾ ਕੁਛ ਨਿਸਚੈ ਨਹੀ ਹੋਨੇਸੇਂ ਇਸੀਕੋ ਸੰਸੇਰੂਪ ਜਗਤ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਇਸਿ ਜਗਤਕਾ ਨਿਤਿਐਪ੍ਰਤੀ ਨਾਸ਼ ਹੋਤਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਇਸਿਸੇਂ ਜਗਤਕੋ ਅਭਾਵਰੂਪ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਇਸਿ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਵੇਦਾਂਤ ਮਤਮੇਂਭੀ ਭਾਵ ਅਭਾਵਸੰਸੇ ਰੂਪਹੀ ਪ੍ਰਪੰਚਹੈ ਅਨਿਰਵਚਨੀ ਇਸਿ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸੇਹੀਹੈ ਔਰ ਬਿਆਕਰਣ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇਭੀ ਯਿਹਤੀਨ ਰੂਪਹੀ ਪ੍ਰਪੰਚਹੈ ਔਰ ਨਿਆਇ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇਭੀ ਜਗਤ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸੇ ਰੂਪਹੀਹੈ। ਸੋ ਕਾਰਯ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਅਭਾਵਹੈ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਭਾਵਹੈਔਰਮਤਸੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣੂਘਟਯਿਹਦੋਨੋਂਹੈਂਜਾਂਨਹੀਯਿਹਸੰਸੇ ਹੈ। ਇਸਿਵਿਚਾਰਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਾਹ ਪਦਕੀ ਬਿਉਤ ਪਤੀਕਰਤੇਹੈ। ਤਥਾਹੀ। ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾ ਪਦ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੇ ਜੋ ਤੀਨ ਅਰਥਹੈਂ ਸੋਯਿਹ ਤੀਨੋਹੀ ਧਾਤੂਕਾ ਕਰਮਹੈ

ਕਾਰਣ ਅਗਿਆਨ ਮਾਣੂਹੀ ਧਾਤੂਕਾ ਕਰਤਾਹੈ ਸੋ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੀ ਪਰਸਪਰ ਕਰਤਾ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਆ ਇਨਿ ਤੀਨੋਂਕਾ ਸੰਵੰਧ ਜੈਸੇ ਹੈ ਵੈਹੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਖਲਾਵੈਹੈਂ ਜੈਸੇ ਮਿਟੀ ਘਟ ਸਰੂਪਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿਹੋਈਹੈ। ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣਤਾਰੂਪਸੇ। ਐਸੇਹੀ ਵਾ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸੈਰੂਪੰਪ੍ਰਪੰਚੰ। ਹਿਨੋਤੀ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ ਪ੍ਰਾਪਨੋਤੀ ਇਸਿਕਾ ਭੀ ਅਰਥਹੈ ਉਪਾਦਾਨ ਰੂਪਤਾ ਕਰਕੇ ਕਾਰਣ ਰੂਪੰ ਅਗਿਆਨੀ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸੇ ਰੂਪਪ੍ਰਪੰਚਨੂ ਪ੍ਰਣਮਿਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾਹੈ। ਐਸੇ ਵਿਚਾਰਕੀ ਵਿਵਖਿਆਮੇਂ ਵਾਪਦਕਾ ਹ ਪਦਕੇ ਸਾਥਕਰਮ ਧਾਰਿਆਸਮਾਸ ਹੋਣੇਸੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਵਾਹ। ਯਿਹ ਪਦ ਸਿਧਿ ਭੈਆਹੈ। ਇਸਿਉਕਤਪ੍ਰਕਾਰਸੇ। ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥ ਕਾਰਜ ਕਾਰਣ ਸਰੂਪ ਸਰਵਜਗਤਹੈ। ਇਸਿਉਕਤ ਵਿਚਾਰਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਪਦ ਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਕਰਤੇ ਹੈ ਤਥਾਹੀ ਗ੍ਰੀਧਾਤੂਹੈ ਨਿਗਰਣ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ ਇਸਕਾ ਭੀ ਅਰਥਹੈ ਦ੍ਰਿਸਟੀਕੇ ਵਿਖੇ ਰੂਪ ਪਦਾਰਥਕਾ ਦੂਰ ਕਰਣਾ ਗ੍ਰੀਕ੍ਰਿਆਸੇਂ ਪਰੇਂ ਜੋਪ੍ਰਤੇਹੈ ਉਸਿਪ੍ਰਤੇਕਾਅਰਥਹੈ। ਜਨਮਮਰਣਕਾਕਾਰਣਜੋ ਅਵਿਦਿਆ ਸੰਸਾਰ ਇਸਿਕਾਭੀ ਜੋ ਕਾਰਣ ਮੂਲਭੂਤ ਅਗਿਆਨਹੈ ਐਸੇਅਗਿਆਨਕੇ ਦੂਰਕਰਣੇਵਾਲਾ ਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥ ਰੂਪ ਨਿਵਰਤਕਹੈ॥ ਇਸਿਕਾਭੀ ਅਰਥਹੈ ਕਾਰਣਅਗਿਆਨਕੀ ਨਿਵਿਰਿਤੀ ਕਰਣੇਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪਵੇਦ। ਸੋ ਅਵ ਇਸਿ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਕੋਲੇਕਰ॥ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਗੁਰੂਪਦਕੀ ਬਿਉਤਪਤੀ

ਕਰਤੇਹੈ। ਤਥਾਹੀ। ਵਾਹੰਕਾਰਯਕਾਰਣਰੂਪੰ ਅਗਿਆਨੰ
ਜੋਰਿ੍ਣਾਭੀ ਦੂਰੀਕਰੋਤੀ। ਤਤਪ੍ਰਤਿਆ ਅਰਥ। ਅਪ੍ਰੇਖ
ਬ੍ਰਹਮ ਸਫੁਰਣਸਰੂਪਵੇਧ ॥ ਇਸਿ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਕੋ
ਸਪਸ਼ਟਕਰਤੇਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ। ਇਸਿਬਿਉਤਪਤੀਕੇਕਰਣੇਮੇਂ
ਗੁਰੂ ਇਸਿਪਦਕੀ ਸਾਧਨਅਵਸਥਾਕੇ ਅੰਦਰਹੀ ਉਪਪਦ-
ਸਮਾਸ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕਾ ਗੁਰੂਇਸਿ ਪਦਕੇ ਸਾਥ
ਹੋਤਾਹੈ ਇਸਿਰੀਤੀਸਿੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ॥
ਸੋ ਇਸਿਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇ ॥ ਪਦੋਂਕਾ ਔਰ ਅਰਥੋਂਕਾ ॥
ਪਰਸਪਰ ਅਨੂਏਕੇ ਵਿਚਾਰਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ
ਕਰਤੇਹੈ ॥ ਤਥਾਹੀ॥ ਵਾਃ ਹਃ ਵਾਹਃ ਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ ॥
ਯਿਹਪਾਂਚਭੇਦਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਪਦੋਂਕਾਛੇਦਨਹੈ ਸੋ ਇਨਿ ਸਭੀ
ਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥੋਂਕੋਕ੍ਰਮਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇਹੈ ॥ ਸੋਪ੍ਰਥਮ ਵਾ
ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ। ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸੇ ਯਿਹਤੀਨ
ਅਰਥ ਵਾਪਦਕੇਹੈ ਸੋਇਤਿਨਾਂਹੀਕਾਰਯਰੂਪਵਾਪਦਕਾਅਰਥ
ਯਿਹ ਸਭੀਸੰਸਾਰ ਮਾਤ੍ਰਹੈ ਹਃ ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਕਾਰਣ
ਰੂਪਅਗਿਆਨ ਪ੍ਰਣਾਮੀ ਸਰੂਪਸੇਂ ਕਾਰਯ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰਕੇ
ਸਰੂਪਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰਣੇਵਾਲਾ ਮਿਲੇਹੂਏ ਵਾਹਪਦਕਾ
ਅਰਥਹੈ ਕਾਰਯਕਾਰਣ ਸਰੂਪਸਭੀ ਅਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਇਸਿ
ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਸਰਵ ਅਗਿਆਨ ਮਾਤ੍ਰਕੇ ਦੂਰਕਰਣੇਵਾਲਾ
ਅਪ੍ਰੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਦਰੂਪ ਅਧਿਸਿਠਾਨ ਸਫੁਰਣਰੂਪਗਿਆਨਹੈ
ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਇਸਿਉਕਤਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਵਾਃ ਹਃ ਵਾਹਃ

ਰੁ: ਟੂ: ਇਨ ਚਾਰੋਂਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣਭਇਆਹੈ
ਅਬ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਰੂਪ। ਸੰਪੂਰਣ ਪਦਕਾ ਜਿਸਿ
ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਜੋ ਅਰਥ ਉਕਤ ਰੀਤੀਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ
ਉਸ਼ੀ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਸਰੂਪਮੇਂ ਸਾਵਦਵੋਧ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ
। ਤਥਾਹੀ। ਵਾਪਦਕੇ ਅਰਥ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੇ ਰਹਿਤੀਨੋਂ
ਜੋਹੈਂ ਇਨਿਤੀਨੋਂਸੇਂ ਅਭਿੰਨ ਹਕਾਰਪਦਕਾ ਅਰਥ ਕਾਰਣ
ਅਗਿਆਨ ਮਾਤ੍ਰਹੈ ਸੋ ਯਿਹ ਉਕਤ ਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂਕਾ ਅਰਥ ਜੋ
ਕਾਰਯਕਾਰਣ ਅਗਿਆਨਮਾਤ੍ਰਹੈ ਇਸਿਐਸੇ ਅਗਿਆਨ ਕੋ
ਦੂਰਕਰਣੇਵਾਲਾ ਗੁਰੂਪਦਕਾ ਅਰਥ ਸਫੁਰਣ ਸਰੂਪ
ਅਪ੍ਰੋਖ ਬ੍ਰਹਮ ਵੋਧਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ
ਪਦ ਪਦਾਰਥੋਂਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰਹੈ ਇਸਿ ਪਖਮੇਂ
ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਚਾਰੋਂਪਦਹੈ ਚਾਰੋਂਹੀਅਰਥਹੈਂ
ਦੋਧਾਤੂਹੈ ਦੋਪ੍ਰਤੇਹੈਂ ਚਾਰੋਂਕੇ ਚਾਰਹੀਅਰਥਹੈ ਇਸਿਵਿਚਾਰਕੋ
ਇਸਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਣੇਂ ਕਰਕੇ ਬਤੀਪ੍ਰਕਾਰਕੀ
ਸਮਗ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਸਫੁਰਣ ਬ੍ਰਹਮਸਰੂਪ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਕਾ
ਵੋਧਕਹੈ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਸਰਵ ਵਿਕਲਪਨਿਰਾਕਰਣ ਸਰੂਪ
ਗਿਆਨ ਅਧਿਸਿਠਾਨਵਿਚਾਰ: ਸਮਾਪਤ ਅਲੰ॥ਸੁਭੰ ॥੨੩॥

੧ ਓਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮ:

ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਔਰਭੀ ਕੁਛ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤੇਹੈ
। ਤਥਾਹੀ। ਯਿਹ ਜੋ ਸ੍ਰਿਸਟੀਕੀ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣੋਂ ਕਰਕੇ
ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤੀਹੈ ਸੋ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈ ਪ੍ਰਥਮਜੀਵਕੀ

ਰਚੀ ਜੋ ਸ੍ਰਿਸਟੀਹੈ ਸੋ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਦੁਖ
ਸੁਖ ਜਨਮ ਮਰਣ ਇਨਿਚਾਰੋਂਕੇ ਬਸਬਰਤੀ ਜੋ ਹੋਮੈਂ
ਉਨਿ ਸਭੀਕੋ ਜੀਵਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ਉਨਿਕੀ ਰਚੀਹੂਈਸ੍ਰਿਸਟੀਕੋ
ਜੀਵਕੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਕਹਿਤੇਹੈ ਜੈਸੇ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਜੀਵਨੀ
ਕਾਮਧੇਨੁ ਕਲਪਬਿਰਛ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ ਸਿਧੀ ਸਮਾਧੀ
ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਜਿਹ ਸਭੀ ਵਸਤੂ ਜੀਵੇਂਕੀ ਰਚੀ ਹੂਈਹੈ ਸੋ
ਜਵ ਪ੍ਰਯੰਤਕਾਲ ਜੀਵਕੋ ਨਾਮਾਰੇਗਾ ਤਵ ਪ੍ਰਯੰਤਜੀਵਕੀ
ਵਸਤੂਕਾਰਯਕੇ ਕਰੇਗੀ ਐਸੇਹੀ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਭੀਜੀਵੇਂਕੀ
ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਕੇ ਅੰਦਰਹੀਹੈ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਯਿਹ ਵਾਹਗੁਰੂ
ਮੰਤ੍ਰਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਜੋਹੈ
ਯਿਭੀ ਜੀਵ ਸ੍ਰਿਸਟੀਮੇਂ ਹੀਹੈ । ਇਸਿ ਕਥਨਕਾ
ਤਾਤਪਰਯਯਿਹਹੈ ਵਿਦ੍ਵਆਨ ਮਹਾਸੇ ਇਸਿ ਵਿਚਾਰਕੋ
ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਕੇ ਭੂਲ ਹਮਾਰੀ ਕੋ ਖਿਮਾ ਕਰੇਂਗੇ। ਔਰ
ਭੀ ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ ਕਿਸੀਕਾ ਕਥਨਹੈ। ਜਵ ਯਿਹ ਜੀਵਕੀ
ਰਚੀ ਹੂਈ ਸ੍ਰਿਸਟੀਹੈ ਤਵਤੋ ਈਸ੍ਵਰਕੀ ਰਚੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀਕਾ
ਭੀਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਣਾ ਚਾਹੀਏ। ਇਸਿਲੀਏ ਈਸ੍ਵਰਕੀ ਰਚੀ
ਹੂਈ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ। ਤਥਾਹੀ। ਸੂਰਯ ਚੰਦ੍ਰ ਨਖਤ੍ਰ
ਗ੍ਰਹਣ ਮੇਘ ਭੁਕੰਪ ਆਕਾਸ਼ ਵਾਯੂ ਅਗਨੀ ਜਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀ
ਜਨਮ ਮਰਣ ਇਸਥਿਤੀ ਸਰਦੀ ਗਰਮੀ ਵ੍ਰਿਸਟੀ
ਥਨਦੂਧ ਦਾਂਤ ਲੋਮ ਅੰਡਜ ਗਰਭਜ ਬ੍ਰਿਖ ਸ੍ਵੇਦਜ ਦਿਨ
ਰਾਤ ॥ ੨੬ ਯਿਹ ਛਬੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਸਾਖਿਆਤ

ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਸਹਸ੍ਰਸੀਰਸਾ . ੍ਰਹਮਕੀ ਬਨਾਈ ਹੂਈ ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾਹੈ । ਸੋਇਸੀ ਛਬੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਮਾਇਆ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਸਕਤੀ ਕਹਿਤੇਹੈ ਇਸਿਉਕਤ ਵਿਚਾਰਕਾ ਤਾਤ-ਪਰਯ ਕਹਿਤੇਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ । ਅਧਿਸ੍ਠਾਨ ਸਰੂਪ ਸੁਧ ਪ੍ਰੇਰਕ ਬ੍ਰਹਮਹੈ ॥ ੧ ॥ ਦੂਸਰਾਵਿਰਾਟਸਰੂਪ ਸਹਸ੍ਰਸੀਰਸਾ ੍ਰਹਮਹੈ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਇਸੀਬ੍ਰਹਮਕਾ ਅਭਿਆਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਨਾਨਕਜੀਨੇ ਕੀਆਹੈ ਜਲ ਕੇਵੀਚ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨਮੇਂ ਹੋਕਰਕੇ । ਉਸਸਮਾਧੀਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਯਿਹੀ ਛਬੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਅਪਣੀ ਸਕਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਖਲਾਈਸੀ ਔਰ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕਾ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕਾ ਗੁਰੂਜੀਕੇਪ੍ਰਤੀ ਉਪਦੇਸ ਕਰਾਥਾ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਪੰਜਸੌ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਵਿਚਾਰਹੈ ਔਰਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾਪੁਰਖਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਚੌਵੀਪਦਹੈ ਤੀਨਉਪਰ ਬੀਸਬਾਰ ਗੁਰੂਜੀਕੋਨਾਨਕ ਨਾਮਸੇਂ ਬੁਲਾਇ ਆਥਾ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾਕੋ ਤੀਨਬਾਰ ਤਪਤਪਤਪ ਯਿਹ ਕਹਿਕਰਕੇ ਬੁਲਾਇਆਥਾ ਐਸੇਹੀ ਗੁਰੂਜੀਕੋ ਤੇਈ ਬਾਰ ਬੁਲਾਇਆਥਾ ਤਬ ਉਸਵਖਤ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀ ਨੇ ਗਗਨ ਮੈਂ ਥਾਲ ਰਵਚੰਦ ਦੀਪਕ ਇਸ ਆਰਤੀ ਕਰਕੇ ਸਹਸ੍ਰ ਸੀਰਸਾ ਪੂਰਣ ਪੁਰਖਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਔਰ ਕਿਸੀ ਪਰੀਛਿਨ ਏਕ ਦੇਸੀ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਨਹੀ ਕੀਆਹੈ ਐਸੇ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਹਾਥ ਮੇਂ ਉਤਪਤੀ ਇਸਥਿਤੀ ਪ੍ਰਲੈ ਯਿਹ

ਤੀਨੋਂ ਹੈਂ ਇਨਿ ਤੀਨੋਂ ਕਾਰਯੋਂ ਕਾ ਆਸਰੇ ਅਧਿਸਠਾਨ ਕਿਰਿਆਕੇ ਭੇਦਕੇ ਹੋਣੇਸੇ ਤੀਨ ਨਾਮਹੈ ਸਰੂਪ ਤੀਨ ਨਹੀਹੈ ਐਸੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਕੇ ਸਰੂਪਕੇ ਵਰ ਸਰਾਫ ਜਨਮ ਮਰਣ ਨਹੀ ਲਗਤੇਹੈ ਔਰ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਜੀਵੋਂਕੀ ਅਵਿਦਿਆਕਾਲੇਸਮਾਤ੍ਰਭੀਸੰਂਧਨਹੀਹੈਔਰਲਿੰਗਕਾਕਟਣਾ ਲਾਤਕਾ ਲਗਣਾ ਸਿਰਕਾਕਟਣਾ ਹਜਾਰਭੁਜਕਾ ਹੋਜਾਣਾ ਯਿਹਸਭੀਜੀਵਪਖਮੇਂ ਅਵਤਾਰੋਂਕੀ ਬਿਵਸਥਾਹੈ ਔਰ ॥੪॥ ਮ੍ਰਿਤੂਜਨਮਵਤਾਂਵੀਰਾਦੇਹੇਨਸਹਿ ਜਾਇਤੇ ਜਾਤਸਿਆਹੀ ਧ੍ਰਵੋਮ੍ਰਿਤੂ ਪ੍ਰਾਣੀਨਾਂ ਮਰਣੰਧ੍ਰਵੰ ॥ ਇਸਿ ਉਕਤਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਜੀਵੋਂਕੀਰਚਨਾਕਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮੌਕੀ ਸ੍ਰਿਟੀਕੇਵੀਚਮੇਂ ਕੋਈਭੀ ਸੰਂਧਨਹੀਹੈ ਕਿਉਕਿ ਕਿਸੀਰਿਸੀਕੇ ਜਾਂ ਅਵਤਾਰਕੇ ਵਰਸਰਾਫਕੇਦੇਣੇਸੇਂ ਬ੍ਰਹਮਕੀਮਾਇਆਰਚਿਤ ਪਾਂਚਤਤਿਕੇ ਵੀਚਸੇਂ ਨਾਂਇਬਨਸਕੇਤੇਹੈ । ਨਾਚਾਰਬਨਿਸਕਤੇਹੈ ॥ ਇਸਿਉਕਤਵਿਚਾਰਕਾ ਫਲਿਤਅਰਥਯਿਹਹੈ ਜੋਬ੍ਰਹਮਕੇ ਦੋਸਰੂਪਹੈ ਔਰਕ੍ਰਿਆਕੇਭੇਦਸੇਂ ਤੀਨਹੈ ਮਿਲਿਕਰਕੇ ਯਿਹ ਪਾਂਚਹੈ ਪੂਰਵਉਕਤਸਕਤੀਛਬੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸਰੂਪੋਂਕੇ ਧਾਰਣ ਕਰਰਹੀਹੈ ॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥ ਯਿਹੀ ਇਕਤੀ ॥ ਪੰਜਸੈ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਭੇਦੋਂਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇਹੈ ਔਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦਸਿੰਘਜੀਨੇਭੀ ਯਿਹੀਛਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਭਗਵਤੀਕਾ ਸਰੂਪ ਉਪਾਸ਼ਨਾਂ ਧਿਆਨਕੇਵੀਚਮੇਂ ਅੰਤਸਕਰਣਕਰਕੇ ਹ੍ਰਿਦੇਮੇਂ ਚਿੰਤਨਕੀਆਹੈ । ਇਸੀਵਿਚਾਰਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਮਾਨ

ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬਜੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ॥ ਤਹਿਹਮ ਅਧਿਕ ਤਪਸਿਆਸਾਧੀ ਮਹਾਂਕਾਲ ਕਾਲਿਕਾ ਆਰਾਧੀ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਿਰਕੇ ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਲਈ ਧਿਆਇ ਯਾਦੇਵੀ ਸਰਵਭੂਤੇਸੁ ਕਾਲਰੂਪੇਣਸੰਸਿਥਿਤਾ ਇਸਿਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਯਿਹਹੈ ਉਕਤ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮਸਰੂਪਕਾ ਨਾਮ ਮਹਾਂਕਾਲਹੈ ਛਬੀਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਸਰੂਪਕਾਨਾਮ ਕਾਲਹੈ ਭਗਵਤੀਹੈ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਜੀਵਈਸ੍ਵਰਮਾਇਆ ਵਿਭਾਗ ।੨੪। ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰੇ ਕਾਂਸੀ ਅਸਥਾਨਸਥ ਨਿਰਮਲਸ੍ਵਾਮੀ ਪੰਡਿਤ ਈਸ੍ਵਰਸਿੰਘ ਸਾਧੂ ਕ੍ਰਿਤ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸਿਕ ਨਾਮਕ ਗ੍ਰੰਥ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ਅਲੰ ਸੁਭੰ ॥ ੨੬ ॥

ਸ੍ਵੈਸ੍ਵਪਨ ਨਾਟਕ

੧ ਓਂਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਅਥਸ੍ਵੈ ਸ੍ਵਪਨਨਾਟਕ ਪ੍ਰਦਰਸਤੇ ਸੰਵਤਸਰ ਉਨੀਸੌ ਉਣਾਹਠ ਮਹੀਨਾ ਕਤਕ ਸੁਕਲਪਖਿ ਦਸਮੀ ਰਾਤ੍ਰਿਕੇ ਤੀਸਰੇ ਪਹਿਰਿ ਚੰਦ੍ਰਮਾਕੀ ਦਾਦਨੀਮੇਂ ਬੈਠਕਰਕੇ ਹਰਿਦੁਆਰ ਨਿਰਮਲ ਆਖਾੜਾ ਛਾਵਣੀ ਅਸਥਲਕੇ ਵੀਚ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਆਥਾ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀਕੇ ਹਜੂਰਮੈ ਅੰਤਰਧਿਆਨ ਵੀਚ ਹੋਕਰਕੇ ਕਿਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸੰਸਾਰਕੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋਮੇਗੇ ਤਵ ਉਸਿਸਮੇਂਕੇ ਵੀਚ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦਸਿੰਘਜੀਨੇ ਨਵ ਕ੍ਰਿਤ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚਾਰਕਾ ਹਮਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕੀਆਥਾ ਜੈਸੇ ਸ੍ਵੇਤਕੇ ਤੁਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਉਦਿਆਲਕਜੀ ਕਰਕੇ ਤੇਤਮਸੀ ਇਸਿ ਮਹਾਂਵਾਕਕਾ ਨੌਬਾਰ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆਥਾ ਪਰੰਤੂ ਏਕਹੀ ਮਹਾਂਵਾਕਕਾ ਨੌਬਾਰ ਉਪਦੇਸ ਤੈਆਥਾ ਏਕਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਾਰਕੇ ਨਿਸਚੇ ਕਰਾਨੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਹਮਾਰੇ ਅੰਦਰ ਨੌਪ੍ਰਕਾਰੇਂ ਕਰਕੇ ਨੌਂਹੀਕਲੇਸਥੇ ਇਸਿਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਜੀਨੇ ਨੌਪ੍ਰਕਾਰੋਂਕੇਹੀ ਕਲੇਸ ਦੂਰ ਕਰਣੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਨੌਹੀ ਉਪਦੇਸ ਜੁਦੇਜੁਦੇ ਕੀਏਥੇ ਜੁਦੇਜੁਦੇਹੀ ਉਨਿਉਪਦੇਸੋਂਕੇ ਅਰਥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਨੇ ਹਮਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਰੂਪਣਕਰੇਥੇ ਜੈਸੇਕਿ ਏਕ ਅੰਤਸਕਰਣਹੈ ਪਾਂਚ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਹੈਂ ਤੀਨ ਭੂਤਭਵਿ ਖਿਤ ਵਰਤਮਨਾ ਯਿਹ ਕਾਲਹੈ ਸੋਸਭੀ ਮਿਲ

ਕਰਕੇ ਯਿਹ ਨੌਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਕਲੇਸੋਂਕੋ ਸਰੀਰਕੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਧਾਰਨ ਕਰਾਤੇਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਭੂਤਕਾਲਸੇਂ ਦੁਖੋਂਕੀ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਕਰਣੇ ਕਰਕੇ ਕਲੇਸ ਹੋਤਾਹੈ ॥ ੧ ॥ ਭਵਿਖਿਤ ਕਾਲਸੇਂ ਜਨਮਾਂਤਰ ਧਾਰਣਮੇਂ ਸੰਸੇਕਾ ਹੋਨਾ ਕਲੇਸਹੈ ॥ ੨ ॥ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਮਰਣੇਕਾ ਭਰ ਕਲੇਸਹੈ ॥ ੩ ॥ ਪਾਂਚਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂਕੇ ਤਤ ਤਤ ਵਿਖੇ ਜੋ ਸਵਦ ਸਪਰਸਰੂਪ ਰਸ ਗੰਧਹੈਂ ਇਨਿਪਾਂਚੋਂ ਵਿਖਿਓਂਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਪ੍ਰਾਪਤੀਕਾ ਹੋਨਾ ਕਲੇਸੋਂਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕੋ ਦੇਤਾਹੈ ॥ ੫ ॥ ਚਤੁਸਟੈ ਅੰਤਸ ਕਰਣਕੀਆਂ ਵਿਰਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਮਨੋਰਾਜ ਮਾਤ੍ਰਕੇ ਰਚੇਹੂਏ ਸੁਖ ਰੂਪ ਭੋਗੋਂਕਾ ਨਾਸ ਹੋਜਾਨਾ ਕਲੇਸੋਂਕੋ ਦੇਤਾਹੈ ਸੋ ਯਿਹ ਕਲੇਸਹੈ ॥ ੬ ॥ ਇਸਿ ਰੀਤੀਸੇ ਨੌਕਲੇਸ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ॥ ੯ ॥ ਸੋ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਸੇਂ ਹਮਨੇ ਨੌਪ੍ਰਸਨ ਕਰੇਥੇ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੫ ॥

ਓਂ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਥ ਸ੍ਵਪਨ ਨਾਟਕ ਪ੍ਰਸਨਵਿਚਾਰੇ ਉਤਰ ਨਿਰੂਪਿਤੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਪੂਰਵਉਕਤਜੋ ਨੌਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਨੌਪ੍ਰਸਨਹੈ ਅਵਈਹਾਂ ਉਤ੍ਰਗ੍ਰੰਥਕੇਵੀਚਮੇਂ ਸੋਨੌਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਨੌਪ੍ਰਸਨੋਂਕਾ ਉਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਨਾਨਕਦੇਵਜੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗੋਵਿੰਦਸਿੰਘਜੀ ਜੁਦੇਜੁਦੇ ਨੌ ਉਪਦੇਸੋਂ ਕਰਕੇ ਪੰਡਿਤ ਈਸਰਸਿੰਘ ਸਾਧੂਪਦਵਾਚਿਕੋ

ਪ੍ਤੀ ਯਥਾਰਥ ਨਿਰੂਪਣ ॥ ਜੈਸੇ ਕਰਤੇ ਭੈਏਥੇ । ਉਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸੋਨੌਉਪਦੇਸ ਈਹਾਂ ਲਿਖਿਤੇਹੈ ॥ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਆ ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਆ ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ॥ ੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਆ ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ॥ ੩ ॥ ਚੰਦ ਕੀ ਆ ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ॥ ੪ ॥ ਕੀ ਆ ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ॥ ੫ ॥ ਆ ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ॥ ੬ ॥ ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਆ ॥ ੭ ॥ ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਆ ਚਾਰ ॥ ੮ ॥ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਆ ਚਾਰ ਵੀ ॥ ੯ ॥ ਯਿਹਨੌਂਉਪਦੇਸਹੈ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਨੌਂਉਪਦੇਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੰ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੬ ॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਅਬ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਨੌਉਪਦੇਸਹੈ ਉਨਿਕੇਵੀਚਮੇਂ ਜੋਯਥਾਸੂਤ ਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸਹੈ ਉਸਿਕੇ ਪਦੋਂਕੋ ਅਲਹਿਦੇ ਅਲਹਿਦੇਕੈਰਕੇ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਅਰਥੋਂਕੋਂ ਨਿਰਿਣੇਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇਹੈ। ਸੋ ਵੋਹੀ ਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥ ਨੌਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਉਪਦੇਸੋਂਕੇਵੀਚਮੇਹੀ ਯਥਾਰਥ ਨਿਰੂਪਣਕਰੇਹੂਏਨਿਵੇਦਨਹੋ ਚੁਕੇਹੈ। ਏਕਹੀਉਪਦੇਸਕੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣਕਰਣੇਸੇਂ

ਨੌਂਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਉਪਦੇਸੋਂਕੇ ਅਰਥਜੋਹੈ ॥ ਸੋਨੌਂਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ
ਪ੍ਰਸਨੋਂਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਜੈਸੈਸੇਹੈ ਤੈਉਨਿਸਰਵਕੋਹੀ ਨਿਵਾਰਣ
ਕਰਦੇਮੇਂਗੇ ਸੋਪ੍ਰਥਮਉਪਦੇਸਕੇ ਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥ ਯਿਹਹੈ ॥
ਬਾਲਕਾਅਰਥ ਬਲ ਬਲਵਾਲਾ ਬਾਲਕ ਅਗਿਆਨੀ ॥੧॥
ਰਵਿਕਾਅਰਥ ਸੂਰਯ ਤੇਜ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥੨॥ ਸ੍ਰੀਕਾਅਰਥ
ਸੋਭਾ ਮੁਕਤ ਲਖਮੀ ਮਾਇਆ ਅਗਿਆਨ ਐਈਸ੍ਵਰਯ ॥੩॥
ਚੰਦਕਾ ਅਰਥ। ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਚਾਂਦਨੀ ਚਮਤਕਾਰ ਖੁਸ਼ੀ । ਕੋਈ
ਦਿਨ ॥ ੪ ॥ ਕੀਕਾਅਰਥ। ਕੈਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਭਾਵ। ਕਰਣ॥
੫ ॥ ਆਕਾਅਰਥ। ਸਮੁਚੇ ਮ੍ਰਜਾਦਾ । ਹੋਨਾ ਵਿਧੀ ॥ ੬ ॥
ਚਾਰਕਾਅਰਥ । ਅਛਾ ਬੁਰਾ। ਗਿਣਤੀ ਸੰਖਿਆਵਾਲਾ ॥ ੭ ॥
ਵੀਕਾਅਰਥ। ਵਿਸੇਖ। ਵਰਜਨ ਦੂਸਰਾ ਨਾਸ਼॥ ੮ ॥ਹਾਰਕਾ
ਅਰਥ। ਵਿਵਹਾਰ। ਗਹਿਣਾ। ਹਾਰਿਗਿਆ। ਭੋਜਨ॥ ੯ ॥
ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਇਨਿਨੌਂਪਦੋਂਕੇ। ਯਿਹਨੌਅਰਥਹੈ । ਸੋਜੈਸੇ
ਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸਕੇ ਵੀਚ ਯਿਹਨੌਂਪਦਹੈ ਔਰਇਨਿਨੌਪਦੋਂਕੇ
ਅਰਥਹੈ ਸੋਐਸੇਹੀ ਔਰ ਆਠ ਜੋ ਉਪਦੇਸਹੈ ਸੋਉਨਿਆਠੋਂ
ਉਪਦੇਸੋਂਮੇਭੀ। ਯਿਹੀਨੌਂਪਦਨੌਂਅਰਥਹੈ। ਸੋਅਬ ਏਕ ਏਕ
ਉਪਦੇਸਕਾ। ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਅਰਥ ਕਰਕੇ। ਫਿਰ ਮਿਲਾਕਰਕੇ
ਅਰਥਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੋਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੇਵਲ
ਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸਕੇ ਅਰਥਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ । ਸੋਪ੍ਰਥਮ
ਉਪਦੇਸਯਿਹਹੈ। ਬਾਲਰਵਿਸ੍ਰੀਚੰਦ ਕੀਆਚਾਰਵੀਹਾਰ॥ ੧ ॥
ਇਸਿ ਪ੍ਰਥਮ ਮਹਾਂਵਾਕਕੇ ਉਕਤਪਦੋਂਕਾ ਔਰ ਅਰਥੋਂਕਾ

ਜੋਵਿਚਾਰ ਕਥਨ ਕੀਆਹੈ ਸੋਈਹਾਂ ਉਤ੍ਮੇਂ ਉਨਿਨੌਪਦੋਂਕੇ ਨੌਅਰਥੋਂਕੇ। ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਲਿਖਤੇਹੈ ਸੋਵੋਹੀਵਿਚਾਰ ਔਰ ਆਠੋਂਮੇਂ ਭੀ। ਨਿਰੂਪਣ ਹੋਵੇਗਾ ਸੋਪ੍ਰਥਮਉਪਦੇਸਕੇ ਪਦੋਂਕੇਅਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰ ਯਿਹਹੈ। ਬਲਵਾਲਾ ਤੇਜ ਅਗਿਆਨ ਕੋਈ ਦਿਨ ਬਨਾਇਆ ਹੂਆ ਸਭੀ ਮੁੰਦ੍ ਨਾਸ ਜਹਾਂਨ॥੧॥ ਅਬ ਇਸਿ ਉਕਤ ਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸਕੇ ਇਨਿ ਪਦੋਂਕਾ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਸਭੀਅਰਥੋਂਕੋ ਮਿਲਾਕਰਕੇ ਕਰਤੇਹੈ। ਜੋਰਵਾਲਾਮੁੰਦ੍ ਬਨਾ ਹੂਆ ਯਿਹ ਸਭੀ ਜਗਤ ਥੋੜੇ ਦਿਨਿਕੇਵੀਚ ਅਵਿਦਿਆਸੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸਦਿਖਿਲਾ ਕਰਕੇਨਾਸਹੋ ਜਾਵੇਗਾ॥੧॥ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸਕ ਪਦ ਅਰਥੋਂਕੀ ਬਿਵਸਥਾਕਾ ਵਿਚਾਰ ਯਿਹ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਸੋਐਸੇਹੀ ਨੌਂ ਉਪਦੇਸੋਂਕੇ ਪਦ ਅਰਥਕੇ ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਵੈਸੇਹੀ ਬਿਵਸਥਾਹੈ ਸੋਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕੋ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਣੇਂਕੇ ਵਾਸਤੇ ਦੂਸਰੇ ਉਪਦੇਸਕੇ ਵਿਚਾਰਕੋ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ ॥ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਜੋਕਿ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਆਗੇ ਉਤ੍ਰ ਆਠ ਉਪਦੇਸੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣਕੀਆ ਜਾਤਾਹੈ। ਸੋਇਨਿ ਆਠ ਉਪਦੇਸਕੇ ਵੀਚ ਜੋਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸਹੈ ਸੋਉਸ ਉਪਦੇਸਕੇ ਪਦੋਂਕਾਭੀ ਅਰਥ ਸਹਿਤਹੀਂ ਨੌਂ ਭੇਦੋਂਸੇਂ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਛੇਦਨ ਹੈ। ਸੋਇਸਿ ਵਿਚਾਰਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਅਬ ਦੂਸਰਾ ਉਪਦੇਸ ਲਿਖਿਤੇਹੈ ਫਿਰਨੌਂ ਪਦ ਛੇਦਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈ ਫਿਰਉਤ੍ਮੇਂ ਫਲਿਤ ਅਰਥਕੋ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ। ਐਸੇਹੀ

ਔਰਸਾਤ ਉਪਦੇਸਕੀ ਬਿਵਸਥਾਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਣਾਂਭੀ ਯਥਾਰਥਹੈ। ਸੋਪ੍ਰਥਮਸੇ ਦੂਸਰੇ ਉਪਦੇਸਕੋ ਸੂਖਮ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ ਏਕਏਕ ਪਦਕਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਅਖਰੋਂਸੇਂਹੀ ਅਰਥਕਾ ਜਾਣਨਾ ਸਰਵਕੋ ਯਥਾਰਥਹੈ ਸੋਦੂਸਰਾ ਉਪਦੇਸ ਯਿਹਹੈ। ਰਵਿ ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਕੀਆ ਚਾਰਵੀਹਾਰਾ ਬਾਲ ॥ ੨ ॥ ਅਬ ਇਸਿ ਉਪਦੇਸਕੇ ਪਦੋਂਕਾ ਅਰਥ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਦਿਖਲਾਤੇ ਹੈ ਪ੍ਰਕਾਸ ਮਾਇਆ ਝਲਕ ਰਚਨਾ ਬਨਾਨਾ ਦੋ ਤੀਨ ਭੇਦ ਖੇਲਮਾਤ੍ਰ ਬਾਲਕ ॥ ੨ ॥ ਦੂਸਰੇ ਉਪਦੇਸਕੇ ਨੌਹੀ ਅਰਥਾਂ ਕੋ ਮਿਲਾਕਰਕੇ ਏਕਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈ। ਪ੍ਰਕਾਸਵਾਲੀ ਅਵਿਦਿਆ ਕੀਤੁਕਮਾਤ੍ਰ ਰਚਨਾ ਬਨੀਹੈ ਈਕੋਈ ਦਿਨਕੇ ਭਰਮਾਨੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਬਾਲਕੋਂਕੀ ਖਿਲਵਾੜਹੈ ॥ ੨ ॥ ਅਬ ਤੀਸਰੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਉਪਦੇਸ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸ੍ਰੀਚੰਦਕੀਆ ਚਾਰਵੀਹਾਰਾ ਬਾਲਰਵਿ ॥ ੩ ॥ ਇਸਿ ਵਾਕਕੇ ਪਦੋਂ ਕਰਕੇ ਜੋ ਨੌ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਵਿਚਾਰਹੈ ਸੋ ਅਰਥ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ॥ਤਥਾਹੀ॥ਮੁਕਤ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਪ੍ਰਸਨ ਸੰਪੂਰਣ ਸ੍ਰੁਦ੍ਰ ਨਾਸ ਛੋਡਣਾ ਜੋਰ ਵਾਲਾ ਤੇਜ ॥ ੩ ॥ ਇਨਿ ਨੌ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ ਏਕਹੀਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ ਇਛਿਆਵਾਲੀ ਸਭੀ ਸ੍ਰੁਦ੍ਰ ਮੁਕਤ ਖਿਣਭੰਗੁਰ ਕੋਈ ਦਿਨਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ ਦਿਖਲਾਕਰਕੇ ਜੋਰਸੇਂ ਛੋਡਜਾਵੇਗੀ॥ ੩ ॥ ਚੌਥੇ ਉਪਦੇਸ ਮਹਾਂਵਾਕ ਕੇ ਅਰਥਕੋ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ॥ ਤਥਾਹੀ ॥ ਚੰਦ ਕੀਆ ਚਾਰ ਵੀਹਾਰਾ ਬਾਲਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ॥ ੪ ॥ ਇਸਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੇ ਪਦੋਂਕਾ

ਕ੍ਰਮਸੇ ਅਰਥ ਲਿਖਤੇਹੈਂ । ਨਾਸਕ ਕਰਮ ਰਚਨਾ ਇਖਿਟ
ਬਹੁਤ ਵਿਖੇ ਜੋਰ ਵਾਲਾ ਤੇਜ ਅਗਿਆਨ ॥ ੪ ॥ ਅਵ ਨੌ
ਅਰਥੋਂਕੇ ਮਿਲਾਕਰਕੇ ਏਕ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਵਿਨਾਸੀ
ਕਰਮ ਰਚਨਾ ਅਤੀਪਿਆਰੀ ਵਿਖੇਪ੍ਰਵਲਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ
ਹੋਰਹੀਹੈ ਸੋ ਅਵਿਦਿਆ ਮਾਤ੍ਰਹੈ ॥ ੪ ॥ ਅਵ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ
ਹੋਵੇ ਜਿਸਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਨੌ ਪਦ ਨੌ ਅਰਥੋਂਕੀ ਵਿਵਸਥਾ ਚਾਰ
ਉਕਤ ਉਪਦੇਸੋਂਕੇ ਵੀਚਾਰਮੇਂ ਨਿਰੂਪਨ ਕਰੀਹੈ ਸੋ ਐਸੇਹੀ
ਉਤ੍ਰਕੇ ਪਾਂਚ ਉਪਦੇਸਮੇਂ ਭੀ ਉਕਤਬਿਵਸਥਾ ਜੈਸਾਹੀ
ਵਿਚਾਰਹੈ ਸੋਵੈਸੇਹੀ ਪਾਂਚਮਾਂ ਉਪਦੇਸ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ।
ਕੀਆ ਚਾਰ ਵੀਹਾਰਾ ਬਾਲਰਵਿਸ੍ਰੀਚੰਦ ॥ ੫ ॥ ਅਵਇਸਿ
ਪਾਂਚਮੇਂ ਉਪਦੇਸਕੇ ਨੌਪਦੋਂਕਾ ਅਰਥ ਨੌਂਕੇ ਦਸੇਂ ਦਿਖਲਾਤੇ
ਹੈ । ਸੰਦੇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਫਲ ਭੇਦ ਨਿਰਬਲ । ਅਗਿਆਨੀ ।
ਬਲੀ ਅਵਿਦਿਆ ਕੋਈ ਦਿਨ ॥ ੫ ॥ ਅਵ ਨੌ ਅਰਥੋਂਕੋਹੀ
ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ ਏਕ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਸੰਸੇ ਹੋਵੇਗਾ
ਅਲਹਿਦੇ ਫਲ ਵਾਲੇ ਕਮਤਾਕਤ ਅਵਿਦਿਕਕੋ । ਜੋਰਕੀ
ਮੂਰਖਤਾ ਕੋਈ ਦਿਨਕੀ ਹੋਨੇਤੇ ॥ ੫ ॥ ਛੇਮਾ ਉਪਦੇਸ
ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ । ਆਚਾਰਵੀਹਾਰਾ ਬਾਲਰਵਿਸ੍ਰੀਚੰਦਕੀ ॥ ੬ ॥
ਇਸਿਛੇਵੇਂ ਉਪਦੇਸਕੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਭੇਦ ਲਿਖਤੇਹੈਂ । ਵਿਧੀ
ਸੁਭ ਵਿਸੇਸ ਕਰਮ ਬਲਵਾਲਾ ਸੂਰਜ ਮੁਕਤ ਚਾਂਦਨੀ
ਕਰਣਾ ॥ ੬ ॥ ਇਸਛੇਮੇਂ ਉਪਦੇਸਕੇ ਨੌਹੀ ਅਰਥਾਂ ਕੋ
ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ । ਏਕ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਅਛਾ
ਵਿਸੇਸ । ਕਰਮ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਸਿਤ ਕਰਣੇ ਕਰਕੇ ਆਤਮ

ਸਰੂਪ ਮੁਕਤਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਤਾਹੈ ॥ ੬ ॥ ਅਵ ਸਾਤਮਾਂਉਪਦੇਸ।
ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਚਾਹਵੀਹਾਰਾ ਬਾਲਰਵਿਸ੍ਰੀਚੰਦ ਕੀਆ ॥
੭ ॥ ਸਾਤਮੇਂ ਉਪਦੇਸਕੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਭੇਦ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ।
ਉਤਮ ਵਿਸੇਸ ਕਰਮ ਬਾਲਕ । ਆਦਿਤਿ ਮਾਇਆਮਾਤ੍
ਕੋਈ ਦਿਨ ਅਭਾਵ ਮ੍ਰਜਾਦਾ ॥ ੭ ॥ ਅਵਇਸਿਸਾਤਮੇਂ
ਉਪਦੇਸਕੇਨੌਂਹੀ ਅਰਥੋਂਕਾ ਏਕ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਉਤਮ
ਵਿਸੇਸ ਕਰਮ ਪ੍ਰਵਲ ਪ੍ਰਕਾਸਿਤ ਹੋਣੇਸੇਂ ਮਾਇਆ ਕੀ
ਮ੍ਰਜਾਦਾ ਕੋਈ ਦਿਨਿਕੋ ਨਾਸ ਹੋਣੇ ਵਾਲੀਹੈ ॥ ੭ ॥
ਆਠਮਾਂ ਉਪਦੇਸ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ। ਵੀ ਹਾਰਾਬਾਲਰਵਿ
ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਕੀਆਚਾਰ ॥ ੮ ॥ ਅਵ ਇਸਿ ਆਠਮੇਂ ਉਪਦੇਸਕੇ
ਨੌ ਪਦੋਂਕੇ ਨੌਹੀ ਅਰਥਾਂਕੋ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਤੇਹੈਂ।
ਵਿਨਾਸੀ ਫਲ ਅਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨੀ । ਸੋਭਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸੰਸੇ
ਵਿਨਾ ਮ੍ਰਜਾਦਾ ਉਤਮ ॥ ੮ ॥ ਅਵ ਇਨਿ ਨੌਹੀ ਅਰਥੋਂਕਾ
ਏਕ ਅਰਥ ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ ਕਰਤੇਹੈ। ਵਿਨਾਸੀ ਫਲ
ਅਗਿਆਨੀਸੇਂ ਵਿਨਾ । ਸੁਭ ਮ੍ਰਜਾਦਾ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨੀ
ਉਤਮਤੇਜ ਵਾਲਾਹੈ ॥ ੮ ॥ ਨੌਮਾਂ ਉਪਦੇਸ ਕਥਨ
ਕਰਤੇਹੈ ॥ ਹਾਰਾਬਾਲ ਰਵਿਸ੍ਰੀਚੰਦਕੀਆਚਾਰਵੀ ॥ ੯ ॥
ਨੌਮੇਂ ਉਪਦੇਸਕੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਭੇਦਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ।
ਸਪਸਟ ਕਰਕੇ ਹਾਰਗਿਆ ਬਲਵਾਲਾ ਪੂਰਣਤੇਜ ਮੁਕਤੀ
ਚਾਦਨੀ ਕਰਣਾ ਵਿਧੀਸੇਂ ਉਤਮ ਵਿਸੇਖ ॥ ੯ ॥ ਅਵਇਸਿ
ਨੌਮੇਂ ਉਪਦੇਸਕੇ ਨੌ ਅਰਥੋਂਕਾ ਮਿਲਾਕਰਕੇ ਏਕਹੀ
ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈ। ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ ਮੁਕਤੀਕੀ ਵਿਧੀਸੇਂ

ਰਹਿਗਿਆਹੈ ਬਲਵਾਲਾ। ਸੋਉਤਮ ਗਿਆਨ ਚਾਦਨੀਕੋ ਵਿਸੇਸ ਕਰਕੇ ਧਾਰਣ ਕਰੇ ॥ ੯ ॥ ਸੋ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਨੌ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਮਹਾਂਵਾਕੋਂਕੀ ਯਿਹਿ ਬਿਆਖਿਆਹੈ ਸੋ ਅਵਨੌਂ ਉਪਦੇਸੋਂਕੇ ਨੌਂਹੀ ਅਰਥੋਂਕੋ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਨੌਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈ ॥

ਨੰਬਰਅਵਲ ॥੧॥ ਯਿਹਸਭੀਜਗਤ ਨਾਸਹੋਜਾਵੇਗਾ ॥੧॥ ਨੰਬਰਦੋ ॥ ੨ ॥ ਯਿਹਜਹਾਨਬਾਲਕੋਂਕੀ ਖਿਲਿਵਾੜਕੇ ਬਰਾਬਰਹੈ ॥ ੨ ॥ ਨੰਬਰਤੀਨ ॥ ੩ ॥ ਸਕਾਮਮੁਕਤ ਨਾਸਹੋਜਾਤੀਹੈ ॥ ੩ ॥ ਨੰਬਰਚਾਰ ॥ ੪ ॥ ਸਭੀਯਿਹ ਰਚਨਾਂਅਵਿਦਿਆਕਰਕੇਹੈ ॥ ੪ ॥ ਨੰਬਰ ਪਾਂਚ ॥ ੫ ॥ ਮੂਰਖਤਾਕਾਬਲ ਨਾਸਹੋਣੇਵਾਲਾ ਹੋਤਾਹੈ ॥ ੫ ॥ ਨੰਬਰਛੇ ॥ ੬ ॥ ਨਿਸਕਾਮਕਰਮੋਂਕੇ ਕਰਣੇਸੇਂ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਸਰੂਪਗਿਆਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਹੋਤੀਹੈ ॥ ੬ ॥ ਇਸਿਸੇਂਉਤ੍ਰਕੇ ਤੀਨੋਂਫਲਿਤਅਰਥੋਂਮੇਂਭੀ ਐਸੇਹੀ ਸਰਵਵਿਚਾਰਹੈ ॥ ਨੰਬਰਸਾਤ ॥ ੭ ॥ ਉਤਮਕਰਮੋਂਕੇ ਕਰਣੇਸੇਂ ਅਵਿ-ਦਿਆਦੂਰਹੋਤੀਹੈ ॥ ੭ ॥ ਨੰਬਰਆਠ ॥ ੮ ॥ ਸੁਭਮ੍ਰਯਾਦਾਕੇ ਕਰਣੇਸੇਂ ਗਿਆਨਿਕਾਤੇਜਵਧਿਤਾਹੈ ॥ ੮ ॥ ਨੰਬਰਨੌ ॥ ੯ ॥ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਅਪ੍ਰੋਖਿਗਿਆਨਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਯਤਨਕੋਕਰੇ ॥ ੯ ॥ ਇਤੀਸ੍ਰੀਸ੍ਰੈਪ੍ਰਯਤਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਨਾਨਕਦੇਵ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗੋਵਿੰਦਸਿੰਘਜੀਕ੍ਰਿਤ ਨਵਕ੍ਰਿਤਾ ਅਭਿਆਸ ਨਵਉਪਦੇਸਃ ਪੰਡਿਤ ਈਸ੍ਵਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਤੀ ਨਵਸੰਦੇਹ ਨਿਰਾਕਰਣਾ ਅਰਥਃ ਸਮਾਪਤਃ ॥੯॥

ਅਲੰ ਸੁਭੰਭਵਤੂ ॥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਜੀ ਮਦਸਹਾਇਆ ॥੧੧॥

ੴਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਉਕਤ ਸੁਪਨਨਾਟਕਕਾ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਸੁਪਨਕੇ ਵੀਚ ਨੌਂਮਹਾਂਵਾਕਕਾ ਉਪਦੇਸ ਹਮਾਰੇਪ੍ਰਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਜੀਨੇ ਕਥਨਕੀਆਹੈ ਸੋ ਇਸਿ ਸੁਪਨਨਾਟਕਕੇ ਜੋ ਨੌਂਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਹਾਰਸੇਂ ਅਰਥੋਂਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨਹੈ ਸੋ ਵੋਹੀ ਅਰਥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਨੇ ਨੌਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਜੀਕੇ ਵੀਚ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕੀਏਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ । ਨੰਬਰਅਵਲ ॥ ੧ ॥ ਜੈਸੀਸੈਸੋਸਗਲਵਿਸਾਸੇ । ਜਿਉਬਾਦਰਕੀਛਾਈ ॥ ੧ ॥ ਨੰਬਰਦੋ ॥ ੨ ॥ ਜਿਉਸੁਪਨਾਅਰਪੇਖਨਾ ਐਸੇਜਗਕੋਜਾਨ ॥ ੨ ॥ ਨੰਬਰਤੀਨ ॥ ੩ ॥ ਨਾਮਵਿਹੂਣੇਖਪਗਏਖੂਹਣ ਲਖਅਸੰਖ ॥ ੩ ॥ ਨੰਬਰਚਾਰ ॥ ੪ ॥ ਮਾਈਮਾਇਆਤ੍ਰੈ ਗੁਣਪ੍ਰਸੂਤਜਮਾਇਆ ॥ ੪ ॥ ਨੰਬਰਪਾਂਚ ॥ ੫ ॥ ਫਿਕਾ ਮੂਰਖਆਖੀਐ । ਵਜਹੁਗਵਾਏਅਕਲਾ ॥੫॥ ਨੰਬਰਛੇ ॥੬॥ ਕਰਮਕਰਤਹੋਵੈਨਿਹਕਰਮ॥ਕਾਹੂੰਫਲਕੀਇਛਾਨਹੀਬਾਂਛੈ॥੬ ਨੰਬਰਸਾਤ ॥ ੭ ॥ ਸਕਲਧਰਮਮੇਂਉਤਮਧਰਮ । ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਕੇ ਊਪਰਕਰਮ ॥ ੭ ॥ ਨੰਬਰਆਠ ॥ ੮ ॥ ਕਰਮਪੇਡਸਾਖਾਹਰੀ ਧਰਮਫੁਲਫਲਗਿਆਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਪਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ॥੮॥ ਨੰਬਰਨੌ ॥ ੯ ॥ ਜਿਉਜਲਮੈਜਲ ਆਇਕਠਾਨਾ।ਤਿਉਜੋਤੀਸੰਗਜੋਤਸਮਾਨਾ। ਘਟਘਟਮੇਹਰਜੂ ਬਸੇ । ਪੁਸਪਮਧਜਿਉਬਾਸਬਸਤਹੈ । ਮਰਤਾਜਾਤਾਨਜਰਨ ਆਇਆ । ਜਿਮੀਜਮਾਨਕੇਵਿਖੇ । ਸਮਸਤਏਕਜੋਤਹੈ

ਨਘਾਟਹੈ ਨਵਾਢਹੈ ਨਵਾਢਘਾਟਏਤਹੈ ॥ ੯ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਸੁਪਨਨਾਟਕ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਓਂ ਈਸ੍ਵਰ ਮੂਰਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਭਿਓਨਮਃ ॥

ਓਂ ਅਧਿਸ਼ਿਠਾਨਾਅਧਿਸ਼ਿਠੇਇ ਸਰਵਦੇਵੇਭਿਓਨਮਃ

ਕਾਂਸ਼ੀ ਅਸਥਾਨਸਥ ਨਿਰਮਲਸ੍ਵਾਮੀ ਪੰਡਿਤ ਈਸ੍ਵਰ ਸਿੰਘ ਸ੍ਵੈਜਨਮ ਇਸਿਥਿਤੀਕੇ ਆਚਰਣ ਬਿਵਹਾਰ ਸਮਾਚਾਰ ਕੋ ਆਲੋਪ੍ਰਯੰਤ ਨਿਰੂਪਣਸੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈ ॥ ਬਿਆਸਾ ਸਤਲੁਜ ਦੋਨੋਂ ਦਰੀਆਮਾਂਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਦੇਸਦੁਆਬਾ ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਫਿਲੌਰ ਸ਼ਹਿਰਸੇਂ ਦੋ ਕੋਸ ਮ੍ਯਾਦਾਮੇਂ ਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨਹੈ ਸੰਵਤਸਰ ਉਨੀਸੌਛੇਮੇਂ ਮਹੀਨਾ ਕਾਰਤਕ ਦੁਤੀਏ ਪਖਕੀ ਪੌਰਣਮਾਸ਼ੀ ਕੋ ਸ਼ਰੀਰ ਅਨਿਮੈ ਕੋਸਨੇ ਜਨਮਧਾਰਨ ਕਰਾਮਾਤਾਕਾਨਾਮ ਗੁਰੂਬਖਸ਼ੀ ਪਿਤਾ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਧਸਿੰਘ ਵੈਸ਼ਿਵੰਸ ਵੰਸਾਵਲੀਮੇਂ ਪੂਜਨ ਪਧਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਨਾਨਕਦੇਵਜੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦਸਿੰਘਜੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਰੀਥ ਸਾਹਵਜੀ ਸ੍ਰੀਦਸੋਂਗੁਰੂ ਪੂਰਣ ਅਵਤਾਰ ਸਰੂਪ ਮੰਤ੍ਰਵੇਸਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਕ ਵਾੜੀ ਨਾਮ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸ਼ੀ ਗੁਰੂਜੀ ਮਹਾਂਰਾਜ ਸਾਧੂਸਿੰਘਜੀਨਾਮਕ ਮਹਾਨ ਪੂਜਿ ਪ੍ਰਣਾਮ ਯੋਗਿਹੈ ॥

ਇਤੀਸ੍ਵੈਜਨਮ ਇਸਿਟ ਸਮਾਚਾਰ ਵ੍ਰਤਾਂਤ ਸਮਾਪਤਃ॥੧॥

ਅਵ ਅਪਣੇ ਪਠਨ ਪਾਠਨ ਔਰ ਵਿਚਰਣੇ ਜਾਤ੍ਰਾ ਬਿਵਹਾਰ ਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈ। ਸੰਵਤਸਰ ਉਨੀਸੌ ਚੌਦਾਕੇ ਵੀਚ ਫਿਰਕਾ ਨਿਰਮਲਾ ਵੇਸਕਾ ਧਾਰਣਕੀਆ ਰਹਾਬਾ ਅੰਗਵਿਖੇ

ਸਤਿਤੇ ਭੁਗੋਪਟ ਹਾਵਨੋਂ ਛਿਪੀਆ ਰਹਿਣੈਤੇਂ। ਉਮਰ ਆਠ ਬਰਸਕੀ। ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਪਠਨ ਕੀਆਤ੍ਹਾ ਤਦ੍ਹਾ ਫਾਰਸੀਕੇ ਅਭਿਆਸਕੋ ਕੀਆ ਰਹਾ। ਐਸੇਹੀ। ਰਾਗ ਵਿਦਿਆ ਤੰਤ੍ਰੀਕਾ ਅਭਿਆਸ ਸ੍ਰੁਤੀ ਮੂਰਛਨਾ ਗ੍ਰਾਮੋਂਕੇ ਭੇਦੋਂ ਕਰਕੇ ਤਦ੍ਹਾ ਨੈਸ਼ਤਾਨਲੈ ਹੇਦੋਂ ਕੋ ਜਥਾਰਥ ਸਿਧਿਕੀਆ ਰਹਾ। ਐਸੇਹੀ ਜੋਗਾਭਿਆਸਕੇ ਮੈਸਮਿਰੇਜਮ ਵਿਦਿਆਕੇ ਅਭਿਆਸਮੇਂ ਭੀ ਜਥਾਰਥ ਪ੍ਰਯਤਨਕੋ ਕਰਾਤ੍ਹਾ ਔਰ ਯਥਾਰਥ ਵਿਧੀਸੇਂ ਬਿਆਕਰਣਕੇ ਸਰਵ ਗ੍ਰੰਥ ਪਠਨ ਕਰੇ ਥੇ॥ ਤਥਾ ਮੀਮਾਂਸਾ ਸਾਂਖਿਯੋਗ ਵੇਦਾਰਥ ਵਿਚਾਰ ॥ ਔਰ ਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨਕਣਾਦਿਗੋਤਮ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂਕਾ ਵਿਖੇ ਯਥਾਰਥ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਮਨਨਿ ਕੀਆ ਰਹਾ ਨਿਖਿਲ ਵੇਦਾਂਤ ਸਾਸਤ੍ਰਜਨਿ ਗਿਆਨਵਿਚਾਰਸੇਂ ਸਾਖੀ ਸਰੂਪ ਬਿਆਪਕ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਅਪ੍ਰੋਖਿ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈਂ। ਔਰਇਸਿਨਾਮ ਰੂਪ ਇੰਦ੍ਰੀਵਿਖੇ ਪ੍ਰਪੰਚਕੇਵੀਚਮੇਂ ਯੁਕਤੀਸਹਿਤ ਮਿਥਿਆਤੁਕੋ ਨਿਸਚੈ ਕਰਲੀਆਹੈ । ਇਤੀ ਪਠਨ ਪਾਠਨ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੨ ॥ ਅਵ ਹਮ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਓਂ ਕੇ ਸਾਥ ਜਹਾਜੋ ਸਾਸਤ੍ਰਾਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰ ਜੈਸੇ ਜੈਸੇ ਹੂਆਰਹਾ ਉਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੋ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਲਿਖਤੇਹੈਂ ਸੰਵਤ ਉਨੀਸੌ ਛਤੀਕੇਸਾਲ ਕਾਂਸੀਪੁਰੀਕੇਵੀਚ ਮਤ ਮੰਡਲੀਕੇ ਸਾਥ ਤੀਨ ਦਿਨ ਦਰਜੇ ਅਵਲਮੇਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥ ਵਿਚਾਰਭੈਆਥਾ ॥ ੩ ॥ ਉਨੀਸੌ ਅਠਤੀਸੰਵਤਕੋ। ਪ੍ਰਯਾਗ ਤੀਰਥਮੇਂ ਚਾਰ ਦਿਨਿਹਾਰ ਜੀਤ ਜੈਪਰਾਜੈਸੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਅਰਥ ਭੈਆਥਾ । ਸੰਤੋਂ ਕੀਆਂ

ਮੁੰਭਲੀਆਂਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ॥ ੪ ॥ ਉਸਿਸੇਂ ਪੀਛੇ ਦਖਣ ਦੇਸਕੇ ਵੀਚ ਬਮੇਈ ਸ਼ਹਰਮੈ ਦੇਵੀਕੇ ਮੰਦਰ ਸਮੀਪ ਧਰਮਸਾਲਾ ਕੇਵੀਚ। ਦੋਦਿਨਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰਥ ਹੂਆ ਰਹਾਥਾ ॥ ੨ ॥ ਤ੍ਰਿੰਵਕ ਗੋਦਾਵਰੀ ਮੇਲੇਪਰ। ਤੀਨ ਦਿਨ ਭੈਆ ਰਹਾ॥ ੩ ॥ ਨਾਸਕਸਹਿਰਕੇਵੀਚ ਦੋ ਦਿਨਿ ਹੂਆਥਾ ॥ ੨ ॥ ਪੂਰਵਦੇਸ ਦਰਭੰਗਾਰਿਆਸਤਮੈ। ਏਕ ਦਿਨਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰਥ ਭੈਆ ਥਾ ॥ ੧ ॥ ਰਿਆਸਿਤ ਡੁਮਰਾਮੇਂਮੇ ਚੈਤ੍ਰਭਾਦ੍ਰੋਂਕੇ ਮਹੀਨੇ ਕੋ ਰਾਮਨਵਮੀ ਜਨਮ ਅਸਟਮੀ ਹਰੇਕ ਸਮੇਂਕੇ ਵੀਚਬਹੁਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰ ਹੂਆ ਕਰਤਾ ਥਾ ਔਰ ਰਿਆਸਤੋਂ ਸੂਰਜਪੁਰ ਭਥਾਰਿਆਸਿਤ ਬਖਰਾ ਸਹਰ ਇਨਿ ਰਿਆਸਿਤ ਮੇਂ। ਮਹੀਨੇ ਅਸੂਕੇ ਵਿਜੈਦਸਮੀ ਦਸਹਿਰੇਕੋ ਵਿਚਾਰ ਹੋਤਾ ਥਾ ॥ ੨੦ ॥ ਉਸੀ ਵਖਤ ਪੂਰਵਦੇਸਕੀ ਰਿਆਸਿਤੋਂਕੇਵੀਚ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰਥ। ਹੋਨੇ ਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਰੀ ਰਹੀਥੀ । ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ ਉਸਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਕਾ ਨਾਮ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ॥

ਔਰ ਸੰਵਤਸਰ ਉਂਨੀਸੌਪੰਚਾਸਕੋ ਪਰਵਤਦੇਸ ਰਿਆਸਿਤ ਮੰਡੀ ਔਰਪੰਜਾਵਦੇਸ ਪਟਿਆਲਾਨਾਭਾ ਇਤਿਆਦੀ ਸਭਰਿਆਸਿਤੋਂਮੇਂ ਬਹੁਤਸਾਸਤ੍ਰ ਅਰਥ ਹੂਏਥੇ ਸੋਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸਾਸਤ੍ਰਅਰਥੋਂਕੇ ਵਿਵਾਦਸੇਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਭਾਮੇ ਜੀਤਹੋਣੇਤੇ ਛੇਊਪਰ ਪੰਚਾਸਸਭਾਕੀਜੀਤਕੇ ਹਮਕੋਰਿਆਸਿਤੋਸੇਂ ਸਾਟੀਫਿਕਟ ਮਿਲੇਹੈ ॥ ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੈਸਾਸਤ੍ਰਅਰਥ ਸਭਾਸਮਾਚਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨੰ ॥ ਸੋ ਉਸਿ

ਸਮੇਂਕੇਵੀਚ ਹਮਾਰੇ ਸ਼੍ਰਿਸਿਪੰਡਿਤ ਦੇਵਨਾਰਾਇਣਸਿੰਘਜੀ ਹਰੇਕਸਭਾਕੇ ਸਭੀਸਾਸਤ੍ਰਅਰਥੋਂਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧਮੇਂਪ੍ਰਵੀਨ ਸਰਵ ਵਿਦਿਆਕਰਕੇਜਗਤ ਸਾਸਤ੍ਰਅਰਥਕੀਜੀਤਕੇਵੇਹਪਾਤੇਥੇ। ਸੋ ਪੰਡਿਤ ਦੇਵਨਾਰਾਇਣਸਿੰਘਜੀ ॥ ਜਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਰਣਤਾਰਣਕੇਸਮੀਪ ਜੌੜਾ ਗ੍ਰਾਮਨਿਵਾਸੀ ਸਾਰਸੁਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ । ਪੰਦ੍ਰਾਬਰਸ ਕੀ ਉਮਰਮੇਂ ਗੋਦਾਵਰੀ ਤੀਰਥ ਤ੍ਰਿਅੰਵਕਮਹਾਂ ਦੇਵ ਮੇਲੇਕੁੰਭਕੇ ਸਮੇਂਮੇ ਨਿਰਮਲਵੇਸਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰਤੇਭੈਏ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਨਾਨਕਦੇਵਦਸਪਾਤਸਾਹਜੀਕੇ ॥ ਬ੍ਰਹਮਵਿਦਿਆ ਸਿਧਾਂਤ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਸਾਹਵ ਵਿਚਾਰਕੇ ਪੰਡਿਤ ਦਵਨਾਰਾਇਣਸਿੰਘਜੀਨੇ ਹਮਾਰੇ ਸਿਸਿਹੋਕਰ ਯਥਾਰਥ ਅਪ੍ਰੋਖਵੋਧਕੋ ਮੋਖਮਾਰਗਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਾਥਾ॥ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਪੰਡਿਤ ਦੇਵਨਾਰਾਇਣਸਿੰਘਜੀ

ਛਾਸਤ੍ਰੀ ਵ੍ਰਤਾਂਤ ਸਮਾਪਤਃ ॥

ੴ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ।

ਅਵ ਈਹਾਂ ਵਿਰਾਗ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ॥

ਬੇਨਮਾਨਧਾਤਾ ਪ੍ਰਿਥੁਪਾਲਕ ਦਲੀਪਦਖ ਸਗਰੇਸਗਰ ਕੇ ਧਰਾ ਵੀਚ ਆਗਏ ॥ ਹਰੀਚੰਦ ਭਾਗੀਰਥ ਰਾਵਣ ਜਜਾਤੀ ਰਘੂ ਅਖਨਲਗਤੇ ਨਗ ਨੌਹਖ ਸਮਾਗਏ ॥ ਪ੍ਰਿਆਵ੍ਰਤ ਪ੍ਰੀਖਤ ਕਰਣ ਭੋਜ ਵਿਕ੍ਰਮ ਦ੍ਰੋਪਦ ਦ੍ਰਜੋਧਨਹੂ ਕੋ ਕਾਲਹੂ ਚਬਾਗਏ ॥ ਸਮੇ ਰਹਿਓ ਅਮਰ ਨ ਰਹੇ ਭੀਮ ਭੀਖਮਸੇ ਬਾਲੀਸੇ ਬਲਸੇ ਵਲੂਲਾ ਜਿਉ ਬਿਲਾਗਏ ॥੧॥ ਤਾਨੀਰਹੀ ਚਾਂਦਨੀ ਸੁਹਾਨੀ ਰਹੀ ਫੂਲ ਸੇਜ ਮਖਮਲ ਕੇ ਤਕੀਓਂ ਕੀ

ਪਾਂਗਤੇਂ ਭਰੀ ਰਹੀ ॥ ਬਨੇ ਰਹੇ ਬਟਨਾ ਬਨਾਏ ਰਹੇ ਜੇਵਰ ਸਭ ਅਤਰ ਔ ਅੰਬੀਰਹੂੰਕੀ ਸੀਸੀਆਂ ਧਰੀ ਰਹੀ ॥ ਮਾਤ ਤਾਤ ਭ੍ਰਾਤ ਵਿਲਲਾਤ ਭਏ ਨਾਹਿ ਨਾਹਿ ਕਰਤ ਸਭੀ ਸੁੰਦ੍ਰੀ ਖਰੀ ਰਹੀ ॥ ਖੇਲ ਗਇਓ ਜੋਗੀ ਹਾਇ ਮੇਲਗਇਓ ਧੂਰ ਵੀਚ ਦੂਰ ਹੋਇ ਮਸਾਨ ਖੇਤ ਖੋਪਰੀ ਪਰੀ ਰਹੀ ॥ ੨ ॥

ਬਨੇਰਹੇ ਸੀਸਾ ਸਿੰਘਾਸਨ ਹੇਮਪਾਇਦਾਰ ਔਰਹੀਰਾਪੁਖਰਾਜ ਚੂਨੀ ਭੀਤਨ ਜਰੀ ਰਹੀ ॥ ਖੈਂਚੇਰਹੇ ਨਕਸ਼ਾ ਨਿਕਾਸਨ ਕੇ ਝਰੋਖਨ ਮੇਂ ਖਾਸੀ ਤਸਵੀਰ ਤਤਬੀਰਸੇ ਧਰੀ ਰਹੀ ॥ ਕਰੇ ਰਹੇ ਫਰਸ ਫਰਾਸਨਕੇ ਸਾਫ ਵੇਸ ਗਲੀ ਮੇਂ ਗਲੀਚੇ ਗਾਦੀ ਵਿਛਹੀ ਧਰੀ ਰਹੀ ॥ ਲਗੇ ਰਹੇ ਸੁੰਦ੍ਰ ਦਵਾਲਗੀਰ ਖਾਸਨ ਮੇਂ ਖੇਲ ਗਇਓ ਜੋਗੀ ਹਾਇ ਮੇਲਗਇਓ ਧੂਰਵੀਚ ਖੋਪਰੀ ਮਸਾਨ ਖੇਤਹੂਮੈਂ ਪਰੀਰਹੀ ॥ ੩ ॥

ਲਗੀ ਰਹੀ ਮੇਜ ਸਭਾ ਸਾਜੀ ਜੋ ਮੁਨੀਮਨ ਕੀ ਕਾਗਜ ਕਲਮਦਾਨ ਕੈਂਚੀ ਕਲਮਹੀਂ ਧਰੀਰਹੀ ॥ ਸਜੀਰਹੀ ਕੁਰਸੀ ਔਰ ਬੁਰਸੀ ਕਤਾਬਦਾਨ ਨੀਕਦਾਨ ਪੀਕਦਾਨ ਚਾਮਰੀ ਧਰੀਰਹੀ ॥ ਖੜੇਰਹੇ ਚੋਬਦਾਰ ਚੌਕਸੀ ਦੁਆਰੇਵੀਚ ਸੋਨੇ ਸੇਂ ਲਪੇਟ ਹਾਥ ਚੋਬਨ ਫੜੀ ਰਹੀ ॥ ਪੇਸੀ ਮੇਂ ਪੇਸ਼ ਰਹੀ ਮਿਸਲੇ ਹਜਾਰ ਜਾਰ ਖੇਲ ਗਇਓ ਜੋਗੀ ਹਾਇ ਮੇਲ ਗਇਓ ਧੂਰਵੀਚ ਖੋਪਰੀ ਮਸਾਨ ਖੇਤ ਵੀਚਹੀ ਪਰੀ ਰਹੀ ॥ ੪ ॥

ਕਰਮਗਤੀਕਾ ਨਿਰੂਪਣ। ਕਾਲੇਹੀਪਾਇ ਭੈਓਬ੍ਰਮਾਂਗਹਿ

ਦੰਡ ਕਰਮੰਡਲ ਭੁਮਭ੍ਰਮਾਨਿਓਂ । ਕਾਲੇਹੀਪਾਇ ਭੈਓ ਸਿਵਜੂ ਵੇਹਦੇਸਵਿਦੇਸ ਫਿਰਿਓਹਮਜਾਨਿਓਂ । ਕਾਲੇਹੀਂ ਪਾਇ ਭੈਓਮਿਟਗੈਓ ਜਗਜਾਂਹੀਂਤੇ ਤਾਂਹਿ ਭੈਪਹਿਚਾਂਨਿਓਂ। ਵੇਦਕਤੇਵਕੇ ਭੇਦਸਭੀਤਜ ਕੇਵਲਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿਜਾਂਨਿਓਂ ॥ ੫ ॥ ਰਾਵਣਕੇ ਮਹਿਰਾਵਣਕੇ ਮਨੁਕੇਨਲਕੇ ਚਲਤੇ ਨ ਚਲੀਰੋ । ਭੋਜਦਲੀਪ ਸੋਕੌਰਵਕੇ ਨਹੀਸਾਬਦੀਓ ਰਘੂਨਾਥਬਲੀਕੋ। ਅਵਲੌਨਹੀ ਕਾਹੂਕੇ ਸੰਗਚਲੀ ਅਵਸਾਚ ਕਹੌਂ ਅਘਓਘਦਲੀਮੈਂ । ਚੇਤਰੇਚੇਤ ਅਚੇਤਮਹਾਂਪਸੂ ਕਾਹੂਕੇਸੰਗ ਚਲੀਨਹਲੀਹੈਂ ॥ ੬ ॥ ਕਾਹੇਕੋਏਸ ਮਹੇਸੇਂਭਾਖਿਤ ਕਾਹੇਦਿਜੇਸਕੋ ਏਸਵਖਾਨਿਓ। ਹੈਨਰਘੇਸ ਜਦੇਸਉਮਾਪਤਿ ਤੈਂਜਿਨਿਕੋ ਵਿਸਨਾਥਪਛਾਨਿਓ।ਏਕਕੋਛਾਡ ਅਨੇਕਭਜੇਸੁਖਦੇਵਪ੍ਰਾਸੁਰਬਿਆਸਝੂਠਾਂਨਿਓ। ਅਨੇਕਕੋਛਾਡ ਕੇ ਏਕਭਗੋਂਹਮ ਏਕਹੀਂਕੋ ਵਿਧਿਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਂਨਿਓ ॥੭॥

ਭੁਲਿਆਂਕੋ ਸਮਝਾਂਨੇਕੇਲੀਏ ਸਾਤਪ੍ਰਸਨੋਂਕਾ ਏਕਉਤ੍ਰ ਯੋਸਾਤ ਯਿਹਹੈ ॥

ਕੰਚਨਕੂਟ ਗਿਰਿਓ ਕਹੁਕਾਹੇਨ । ੧ । ਸਾਤੋਂਸਾਗਰ ਕਿਉ ਨ ਸੁਕਾਨੇਂ । ੨ । ਅੰਤਬਸੰਤ ਤਪਿਓ ਰਵਕਾਹੇਨ । ੩ । ਗੰਗਵਹੀ ਉਲਟੀਅਨੁਮਾਨੋ । ੪ । ਪਸਚਮਭਾਨ ਉਦਿਓ ਰਵਕਾਹੇਨ । ੫ । ਚੰਦਸਮਾਨ ਦਿਨੀਸਪ੍ਰਮਾਂਨੋ । ੬ । ਕਿਉਂ ਭੂਮੰਡਲਡੂਬੀਨਧਰਾ॥੭॥ਮੁਨੀਰਾਜਨਿਪਾਤਨਇਉਂਜਗਜਾਨੋ ॥੮॥ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਮਤਵਾਦਵਿਵਾਦ ਨਿਤਾਸ ਪ੍ਰਦਰਸਨੰਸਮਾਪਤੰ

ਵਿਗਜਾਪਨ

ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਕਿ ਏਸ ਗ੍ਰੰਥਦਾ ਹੱਕ ਕਾਪੀ ਅਸਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਪਾਸੋਂ ਲੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸਲਈ ਵਿਦਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਾਹਿਬ ਏਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਬਗੈਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਕਰਤਾ ਦੀ ਛਾਪਨ ਯਾ ਛਪਾਵਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨ ਕਰੇ । ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਫੇ ਦੀ ਜਗਾ ਉਲਟਾ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਵੇਗਾ ॥

ਜਿਸ ਸੱਜਨ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਤੋਂ ਕੀਮਤ ਨਕਦ ਪੇਸ਼ਗੀ ਯਾ ਵੀ. ਪੀ. ਦੁਆਰਾ ਮੰਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥

ਪਤਾ—ਭਾਈ ਹੇਮ ਸਿੰਘ
ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਪ੍ਰੈਸ
ਮੋਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਲਾਹੌਰ ।